

2. KOHTAUS: NÄYTTELYTOIMINTA

MUSEOTYÖT VALLOITTAVAT

Näyttelyvalaistukset olivat tulollaan 1990-luvulla. Perinteisesti museomestarit olivat toteuttaneet näyttelyvalaistuksen ”viimeiseksi ennen avajaisia”. He olivat usein koulutukseltaan enemmän puuseppiä ja rakentajia kuin äänen tai valon tekijöitä. Heillä ei ollut työmääriensä laajuuden takia aikaa keskittyä kaikkeen taikka olla (kaikessa) ammatillisesti oikea henkilö toteutukseen.

Viihdyin taiteen parissa. Museomaailmasta tuli osa työkalupakkiani. Sain tutustua moniin taiteilijoihin, taidesuuntauksiin ja merkittäviin teoksiin. Opin lisää valon ja pigmenttien vuorovaikutuksesta. Koska tein paljon näyttelyvalaistuksia, ajauduin uusien museoiden suunnitteluun, mikä vahvisti osallistumistani näyttelytoimintaan. Näyttelyvalaistus-, äänimaailma- ja myöhemmin videotyöskentely olivat 2000-luvulla merkittävässä osassa elämääni.

Valo suunnattuna teokseen on antelias ja samalla ankara. Mikä on ollut tekijän ajatus, miltä sen pitäisi näyttää ja välittää katsojalle? Mikä on näyttelyn kokonaisvisuaalisuus? Tilat olivat useimmiten hallittavissa. Parasta oli seikkailu valoratkaisun löytämisessä, jolla sai teoksen sisällön henkiin. Talojen sisällä henkilökunnan halu hyvään lopputulokseen kruunaa kaoottisiin teatteriolosuhteisiin tottuneen. Toki ennen avajaisia voi olla jännitteitä, eikä joskus voinut olla eksymättä väärään paikkaan.

Museoiden AV-laitteistojen suunnittelutyöt lisääntyivät taidesuuntauksien monipuolistuessa. Video- ja ääniteokset lisääntyivät. Ilmeisesti rahoitus oli parantunut, ja tietysti kilpailu asiakkaista oli koventunut.

Murros valon merkityksessä museoille oli tapahtunut. Pääkaupunkiseudulla ilmiö oli aluksi voimakkaampi kuin muualla, sillä täällä trendit elävät voimakkaampina kuin muualla sen ajan kuin ovat olemassa.

Näyttelyvalaistuksen anteliaisuus on sen pelkistetty muoto. Kohde on paikallaan ja sisältö tuodaan näkyviin usein yhdellä valokiilalla. Samalla näyttelyn aika kokonaisuutena saadaan haluttaessa hidastettua. Vain muutaman kerran olen ollut suunnitteluryhmässä alusta asti, jolloin olen päässyt vaikuttamaan kokonaisuuden yksityiskohtiin, kuten seinien väriin. Uusien tilojen suunnittelussa olen tuskin koskaan voinut vaikuttaa arkkitehdin päätöksiin koskien esimerkiksi seinien väriä.

Näyttelytilojen tekninen varustus parani vuosi vuodelta ja mahdollisti paremman lopputuloksen. Pääsin vaikuttamaan monen uuden näyttelytilan tekniisiin ratkaisuihin. Vaikeutena oli erilaisten työtapojen ja erilaisten näyttelyiden taiteellisten tavoitteiden mahdollistaminen. Kokemukseni avulla loin perussabluunan, jolla ratkoin uusien tilojen tekniikan. Kaikkeen ei voinut varautua, mutta toivoin saavani perustilanteen mahdollisimman hyväksi. Tämä tietysti tarkoitti joitain rajoituksia vapaaseen tekemiseen.

Helsingin kaupungintaidemuseon Meilahden tiloihin tein ainakin Frida Kahlo-näyttelyvalaistuksen, jossa käytin ensikerran 4500K halogeenilamppuja (hänen töilleen oikea ratkaisu). Suurin osa hänen töistään oli maalattu ulkona kirkaassa auringonvalossa, jolloin normaali lämminvaloinen halogeenilamppu (3000K) ei toista maalauksen sävyjä kunnolla. Lisäksi sininen ei toistu sellaisena kuin se päivänvalossa maalaushetkellä on toistunut. Jos tuolloin olisi ollut saatavilla, olisin kokeillut vieläkin kylmempää valoa joihinkin töihin. Lamppu, jota käytin, oli kehitetty museokäyttöön. Noin kymmenen vuoden ajan yritin saada niitä museoihin. Koska se maksoi 3-4 kertaa enemmän kuin perushalogeeni, noin 8-9 €, muodostui hinta museotoiminnan kannalta liian kalliiksi. Huonolla lampulla, noin 2-3 €, päätettiin tulla toimeen. Se on budjetti ystävällinen hinta kalliiden näyttelyiden budjeteissa.

Yllättävää kuinka huonosti valoa arvostetaan tai nähdään niissä piireissä, joille sillä on suuri merkitys.

Mikä siinä on, että työni onnistumisen suurimmat esteet ovat arkkitehtien ratkaisut näyttelytilojen suunnittelussa. Sähkösuunnittelijat ovat hyvä kakkonen ja kolmantena ovat rakennusvaiheen sähköasentajat.

Pienistä puroista syntyviä ovat järviin johtavat joet.

MUSEOISSA KUPLII

Museoita uudistettiin, uusia rakennettiin ja niissä investoitiin valokalustoon. Tietoisuuden lisääntyminen näkyvän valon ja UV-säteilyn vaikutuksesta taiteen tuhoutumisessa synnytti huolta. Tämän tietoisuuden ja samalla näyttelyiden elämyksellisyyden tavoitteet synnyttivät tarpeen käyttää ”valoihmistä”. Normaaliikäytäntö, jossa museomestarit toteuttivat valaistuksen juuri ennen avajaisia, ei tuntunut enää kenenkään edulta.

Monissa näyttelytiloissa oli hankittuna luksimittari, jota kukaan ei käyttänyt. Sederholmin talossa 50 luksin valaistustaso tuli tutuksi.

Vuosikymmenen lopulla museoissa haluttiin näyttelyjen olevan kokonaisuutena visuaalisesti mielenkiintoisia. Asenteissa oli tapahtunut muutos, joka oli valon kannalta suunta parempaan. Näyttelyt suunniteltiin näyttelyarkkitehtien toimesta lavastuksellisiksi. Niinpä minulla museovalaisuksen ja äänimaailmojen suunnittelu ja toteuttaminen kasvoi vuosikymmenessä merkittäväksi työnantajaksi. Aluksi yksittäisprojekteina, mutta ne yleensä johtivat uusi keikkoihin. Alkuaikoina oli kyse ”lavastuksellisista” näyttelyistä enemmän kuin perinteisistä ”tauluvalaisusta”. Näyttelyissä oli interiöörejä ja tunnelmallisia elementtejä.

Kaikki alkoi jo Helsingin kaupungin taidemuseon 1987 Valo ja aine- näyttelystä, mutta varsinaiseen vauhtiin päästiin 90-luvulla. Ensin tuli Telegalleria- ja museo, joka oli viestinnän näyttely ja uuden teknologian esittelytila. Näyttelyarkkitehtina oli Ensio Suominen. Tila oli kaksikerroksinen. Alakerrassa oli historiaa ja yläkerrassa nykyaikaa. Valaistus oli esineiden valaisun lisäksi valotaidetta ja valolla sisustamista. Vajaan vuosikymmenen aikana näyttelyjä ja tiloja uusittiin, varsinkin yläkertaa, ja samalla valaistus sai uuden ilmeen. Museo suljettiin 90-luvun lopulla.

Väliin tein töitä Markku Pirille, sitten hänen kauttaan Kirsti Rantaselle. Seuraava ja suurempi kokonaisuus oli Helsingin kaupungin museot. Muisti-näyttely Hakasalmen huvilassa oli ensimmäinen kohde, ja siitä matka jatkui muihin kaupunginmuseon tiloihin.

Useimpiin kaupunginmuseon näyttelyihin, joissa olin mukana, tein myös äänisuunnittelun. Ehkä merkittävin oli, jos sellaista edes on, Aika Sofiankadulla. Tässä näyttelyssä oli interiööreillä merkittävä asema kokonaisuudessa. Valaistukseen investoitiin, kuten myös äänentoiston ja järjestelmien kokonaishallintaan.

MUSEOIKKUNAT

Käytin 90-luvulla ikkunoiden himmentämiseen alun perin elokuvateollisuudelle suunniteltuja kalvoja. Tämä tarkoittaa eri harmaanasteisten kalvojen asentamista ikkunoihin. Tällöin päivänvalosta saadaan jopa 90 % vähennettyä, mutta ulkomaailma on nähtävissä ”normaalisti”. (Ulkoa ei näe sisään.) Pidin ratkaisun illuusiota hienona; tilaa ei luukuteta vaan ikkunat näyttävät maisemansa. Kokijalle tämä on muutos pilviseen päivään, aurinko on pilvessä yllättäen. Samalla näyttelytila saadaan hämäräksi, jolloin mahdolliset luksiarvot voidaan saavuttaa ja valaistus toimii. Kalvoratkaisua tuli käytettyä usein ja tavoite oli aina valomäärän vähentäminen.

Poikkeavan ratkaisun tein Helsingin kaupungin-museon Sofiankadun tilassa. Siellä kalvotettiin päänäyttelysalin kattoikkunat ja Lyhtysalin ikkunauhuha katon rajassa.

Pääsalissa ison kattoikkunaruudukon peittämiseen tuli kahdet kalvot. Alimmaksi laitettiin kahta eri harmaata, niillä sain valonmäärää laskettua. Niiden päälle asennettiin neljää erilaista sinistä kalvoa rytmisesti sekoittaen.

Ulkona on elokuun aurinkoinen keskipäivä. Diaprojektorin kuva ja valokiila ovat silti selkeinä seinällä.

LH	LH	2	2	2	2	2	C	2	2	2	2	2	2	C	3	I	I	I	I	LH	LH
LH	LH	B	B	B	2	B	B	3	A	A	A	A	3	A	A	A	A	A	A	LH	LH
LH	LH	B	B	2	C	B	B	3	A	A	A	3	3	A	A	A	A	I	A	LH	
LH	B	2	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	B	B	B	B	I	A	LH	LH	
LH	B	B	C	C	2	C	C	C	3	C	3	B	B	B	B	I	B	A	LH	LH	
LH	LH	2	2	2	B	2	2	2	2	C	3	3	3	3	3	3	A	I	I	LH	LH

211

299

Kattoikkunoiden mitta on noin 14 m x 6 m.
Alimmaksi tulivat valoa vähentävät Lee-
kalvojen harmaat ja niiden päälle neljän
sävytykseen värien sommitelma. (Harmaiden
merkinnät varmaan leikkaamiseen liittyvää
koodausta) Näin sain huoneen kokonaisvaloa
vähennettyä museoon sopivaksi ilman
pimennystä.

198	363	363	198	198	181	181	198	363	181	363	198	181	198	198	181	363	198	181	198	198	363	198
198	363	363	198	198	181	181	198	363	181	363	198	181	198	198	181	363	198	181	198	198	363	198
198	198	198	363	181	363	181	198	181	198	181	198	363	181	181	198	181	363	181	198	363	363	363
198	198	198	363	181	363	181	198	181	198	181	198	363	181	181	198	181	363	181	198	363	363	363
363	363	198	198	363	198	181	363	198	363	363	181	198	363	181	363	198	181	363	198	198	198	198
363	363	198	198	363	198	181	363	198	363	363	181	198	363	181	363	198	181	363	198	198	198	198

198

363

119

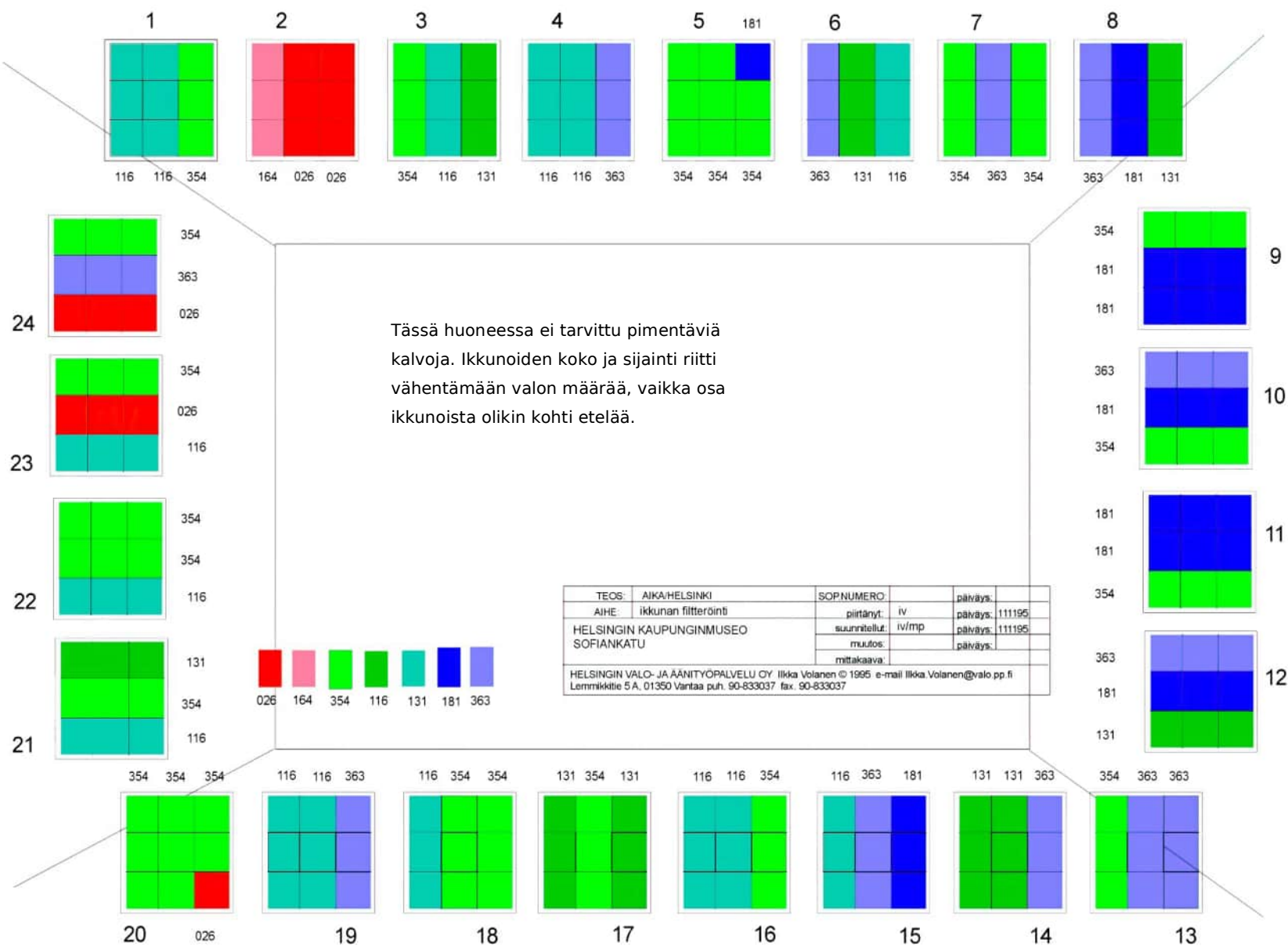

181

TEOS:	AIKA/HELSINKI	SOP.NUMERO:		päiväys:	
AIHE:	ikkunan filteröinti	piirtänyt:	iv	päiväys:	111195
HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO SOFIANKATU		suunnitellut:	iv/mp	päiväys:	111195
		muutos:		päiväys:	
		mittakaava:			
HELSINGIN VALO- JA ÄÄNITYÖPALVELU OY Ilkka Volanen © 1995 e-mail Ilkka.Volanen@valo.pp.fi Lemmikkitie 5 A, 01350 Vantaa puh. 90-833037 fax. 90-833037					

Pääsalin viereinen 2. kerroksen Lyhtysali on mitoiltaan noin 17 m x 10 m. Ikkunoista ei minulla ole tarkempaa muistikuvaa, kuin että ne ovat yhdeksänruutuisia. Värivalintaan vaikutti tilan lisäksi auringon kierto, jonka valo ajoittain osui ikkunoihin.

ETELÄ

Kirsti Rantanen

TYÖHISTORIAA

1990-LUVULLA

MIELENKIINTOISIA PROJEKTEJA

UUSIA ALUEVALTAUKSIA

BURN-OUT

LAPSI

LAPSENLAPSI

ERO

LENTOKENTTÄ OLII TOINEN KOTINI

ASEMA VAKIINTUI

TYÖT: 1990-1999

Työsuhteet

1992-1994	Espoon teatteri	käyttöpäällikkö
1997-1998	Kiasma, Nykyaiteen museo	AV-suunnittelija

Apurahat ja palkinnot

1995	Näyttelyntekoapuraha	Taiteen keskustoimikunta
1996	Vantaan palkinto	Vantaan kaupunki, taitelijapalkinto
	Erikoispalkinto	Aika-näyttelyvideo, Message Lappeenranta, äänisuunnittelusta
	Erikoismaininta	Muisti-näyttely, European Museum of the Year Award
1997	Kunniapalkinto	Teakon, työskentelystä valo- ja äänisuunnittelun hyväksi

Tila-, video- ja valoteokset

1990	Insomnia	Vantaan kulttuuritoimi, Helsingin Juhlaviikot	Tarja Ervastian kanssa
1991	Tuhkapuutarha	Espoon kaupunginkirjasto	Makkonen-Laakio-Volanen
	Matka halki kaipuun meren	Galleria Otso (osana Prosessiota)	
1992	Color Umbrella	Heureka ja lähiseutua	
	Avauskulma	Vantaan kirjasto, Tikkurila	
1993	Shadow Takes a Walk	Usitt, Wichita, USA	Tarja Ervastian kanssa
	Shadow Takes a Walk	Lönnströmin taidemuseo	Tarja Ervastian kanssa
1994	Shadow Takes a Walk	Teatterimuseo	Tarja Ervastian kanssa
	Muisti / Ajan non-stop	Helsingin kaupunginmuseum	
1995	Hengitys	Retretin luolasto (osana Heijastumien virtaa)	

Sävellystyöt ja äänimaailmat

Onnenlehti	TV 2, elokuva	ohjaus Jotaarkka Pennanen
Metsä	konsertti ja Cd-levy	osana Toni Edelmannin teosta

Tanssiteokset

1990	Tiden reser okänd - vild	Vindhäxor, koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
1991	Simma i ensam natt	Vindhäxor, koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
1993	Flod	Vindhäxor, koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
1994	Punahilkka	Hurjaruuth koreografia Arja Pettersson	äänisuunnittelu
1996	Leonardo	Helsingin kaupunginteatteri, koreografi Tommi Kitti	valosuunnittelu
	Catfish Road	Vindhäxor koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
	Herlokki Solmunen...	Hurjaruuth, koreografia Liisa Risu	äänisuunnittelu
1997	Talvisirkus	Hurjaruuth, koreografia Arja Pettersson	äänisuunnittelu
1998	Man at sea	Dans Högskolan, koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
	Kommentteja	koreografia Arja Raatikainen	äänisuunnittelu
1999	Enne	koreografia Arja Raatikainen	äänisuunnittelu
	Man at Sea - human sea	Moderna Museet, koreografia Eva Lundqvist	valosuunnittelu
	Sade ja kaari	koreografia Ulla Koivisto	äänisuunnittelu

Näyttämötyöt

1990	Ihhti Beaivi	Teatteriryhmä Dalvadis	valosuunnittelu
	Kesäyön unelma	Helsingin Kaupunginteatteri, ohjaus Laura Jäntti	valosuunnittelu
	Robin Hood	Helsingin Kaupunginteatteri, ohjaus Kari Rentola	valosuunnittelu
1991	Oresteia	Raivoisat Ruusut, ohjaus Ritva Siikala	valosuunnittelu
	Hiroshima rakastettuni	Espoon teatteri, ohjaus Tytti Oittinen	valo- ja äänisuunnittelu
1992	Orenda	Hiwak - ryhmä, ohjaus Norman Charles	valosuunnittelu
	Nukkekot	Espoon teatteri, ohjaus Tytti Oittinen	valo- ja äänisuunnittelu
1993	Piilopaikka	Espoon teatteri, ohjaus Tytti Oittinen	valo- ja äänisuunnittelu

1994	Ooppera gaala Eeva/Raamattu Echoes from Finland Kolme siskoa	EM 94 gaalailta, ohjaus Markku Piri Teatteri Raivoisat Ruusut, ohjaus Ritva Siikala Toni Edelmannin konsertti Espoon teatteri, ohjaus Tytti Oittinen	valosuunnittelu valosuunnittelu äänisuunnittelu valo- ja äänisuunnittelu
1995	Kesäyön uni Lepakko	Oulun kaupunginteatteri, ohjaus Tytti Oittinen Kansallisooppera, ohjaus Bengt Ahlfors	äänisuunnittelu valosuunnittelu
1996	Myrsky Petos	Kuopion kaupunginteatteri, ohjaus Tytti Oittinen Svenska Teatern, ohjaus Jotaarkka Pennanen	valosuunnittelu valosuunnittelu
1997	Elämän kevät Máttaráhku Nieddat	Raivoisat Ruusut, ohjaus Ritva Siikala Samiska Teatern, ohjaus Makka Kleist	valosuunnittelu valo- ja äänisuunnittelu
1999	Kaleva 125 vuotta	Vakuutusyhtiö Kaleva, ohjaus Markku Piri	valosuunnittelu

Näyttelyvalaistus

1991	Telegalleria	Sonera, Telegalleria ja museo
1992	Abandoned Stage	Kirsti Rantanen, Barbican Centre, Lontoo
1995	Sederholm	Helsingin kaupunginmuseo
1996	Kun on tunteet Lillbacka World Aika	Retretin luolasto, valokuvanäyttely Finn Power Oy, näyttelytila Helsingin kaupunginmuseo
1997	Frida Kahlo	Helsingin kaupungin taidemuseo
1998	Muistan	Claire Renard, Ateneum
1999	Mannerheim Keski-Aasiassa Tunne-näyttely Yoko Ono, Annie Leibovitch Viktorian aika, Hannah Wilke	Kulttuurien museo Helsingin kaupunginmuseo Helsingin kaupungin taidemuseo Helsingin kaupungin taidemuseo

nopeat työt

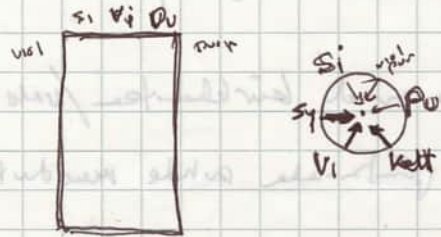
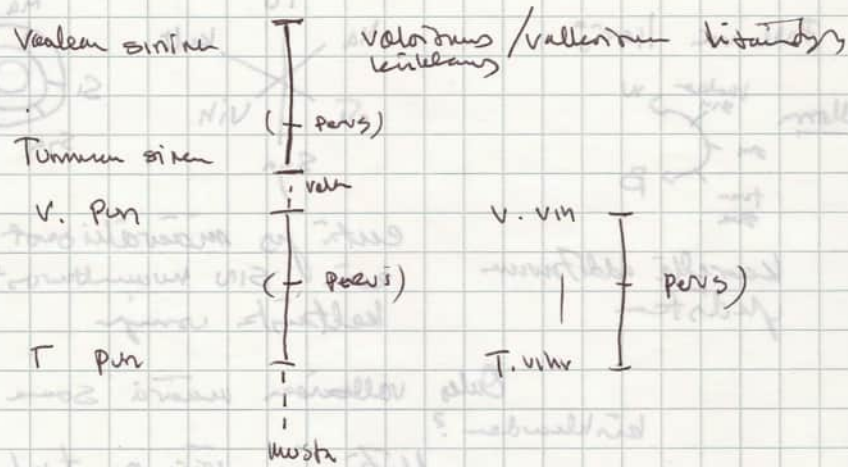
1991	Markku Piri Halki kiven	Galleria Kaj Forsblom Kirsti Rantanen
1992	Muodot-värit-kuviot	Wäinö Aaltosen museo, Markku Piri

Konsultoinnit

1990	Telegalleria ja museo	Sonera	valo- ja äänitekniikka
1992	Espoon teatteri	Revontulihalli	teatteritekkinen suunnittelu
1993	Näyttelytilat, auditorio	Lusto, Metsämuseo	valaistus- ja äänitekniikka
1995	Pop/jazz konservatorio	konserttisali	valo- ja näyttämötekniikka
1997	Hakasalmen huvila	Helsingin kaupunginmuseo	näyttely ja av-tekniikka
	Kiasma	Nykytaiteen museo	teatterin valo-, video- ja äänitekniikka
1998	Koulumuseo	Helsingin kaupunginmuseo	näyttelyn AV-tekniikka
	Tennispalatsi	Kulttuurienmuseo	näyttelyn AV-tekniikka
	Tennispalatsi	Helsingin kaupungin taidemuseo	näyttely AV-tekniikka
	Sederholmin talo	Helsingin kaupunginmuseo	valaistus- ja äänitekniikka
1999	Olavinlinna	Museovirasto	valo- ja äänitekniikka
Kaupunkitilat			
1999	Hesperian puisto	Helsingin Energia	puistovalistus

Violetin tulee silmään mustan ei valo
keltaisen tulee spektri — x — (pun + vih)

Punaisen ja vihreän tarkka sävy määräytyy kromiinin ja jos keltaisen aallon pituudesta

Paikannat ja värit. Entä jos väri on yhtä
Miten on silmään näennä??
Väri on vihreä karkkissa nähdä punainen

VÄRIÖPT ovat olleet ja ovat matemaattisiin
värin määrittelykavioihin. Keskustettiin
mukautusta, jota haluan jättää, saada
muotoon ja jotta pystyään karkin todentamiseen

Syvyys = kirkkaus (addi lisa)

Pudot.

Olet valkaisen määrä sama kuin
kirkkauten?

Mitä jos väri on tyhjä
miten käy x y

valk

Pinta-ala on kirkkauten / valon voiman
Keskustaan pinta-ala on kirkkauten

Si violetti
Puna oranssi
vihreä keltä

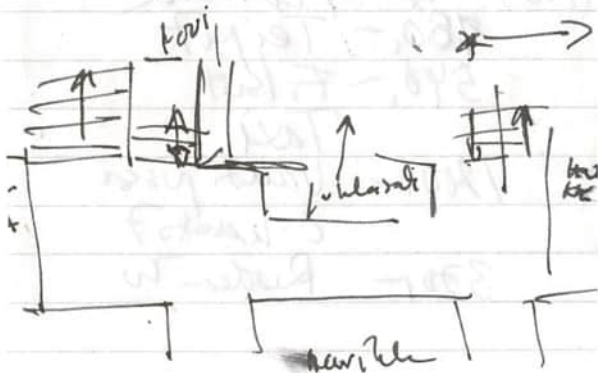

Käytetään värit ovat päättävissä käytä tarkkuutta
ja hyödyn mukautusta. Valaisijasta ei ole
ajatus Si, Pu, Vi tarkkuutta käytettävissä. Keltä
violetin ja oranssi ja keltaisen pinta-ala

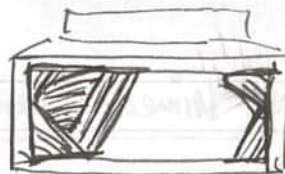
Hajainnys plan
yhtenäistä esittämistä
huoneet ajankäytöstä
kennuus joku

699029/

Ammauplo

Kantam

9500:-

4684:-

914:-

12098:-

15000:-

27098:- / ~ 27100:-

Painatus 25000:-

Filmut
kuvak lees ~ 142008- 15000-

kamat 5000:-

säkeä 1200:-

MS-A 1000:-

Durlew 1000:-

Filmut 1000:-

9200:-

4700:-

13900:-

Auto

Aprvaan

Gobot

Teipit

Ruokat

Juhlat

500:-

1600:-

1200:-

280:-

3500:-

500:-

700:-

1200

Huonien huoneet
ovat tässäpäivän
vnettonuotta

Posti

Kopiossa / sijainti 16

Levaste valot 5

Kyntiä 5

Kennuhoiti 20m

Kokous 4 46

~ 50

268

50

4

13400

Työväin ~ 3000:-

Kuulutus ~ 1100:-

Kamat ~ 6200:-

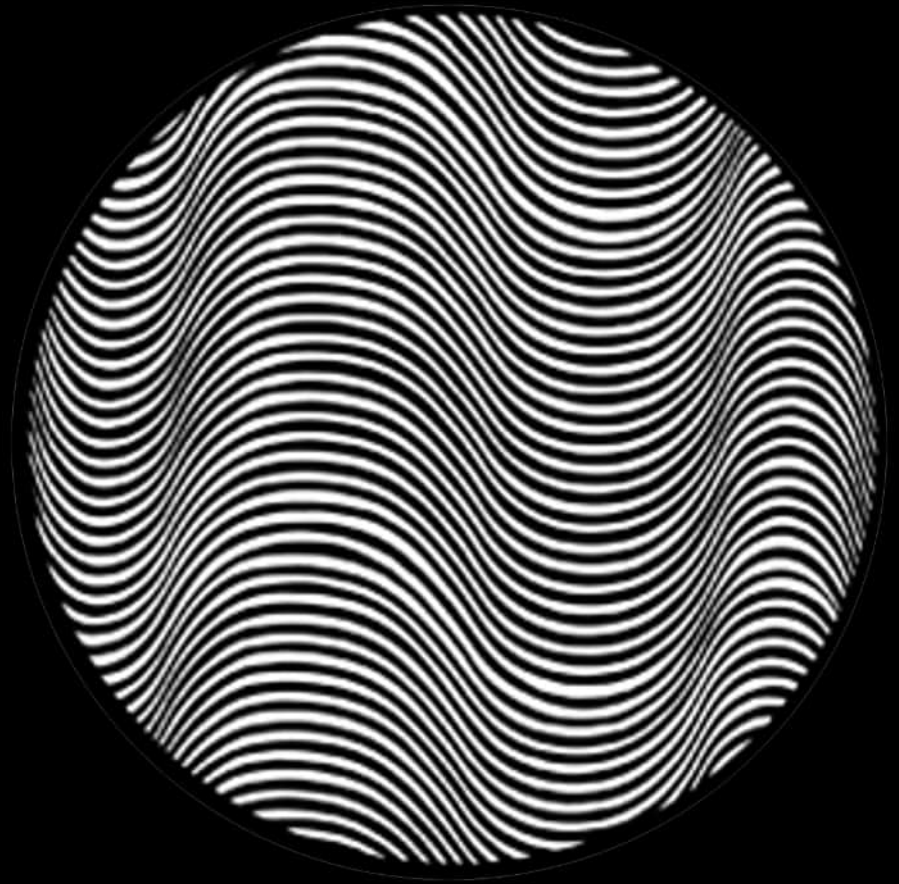
Kennuhoiti ~ 4000:-

Juhlat ~ 1200:-

VÄRIAIKA

VALOA PINNALLE

VALO ON VIESTINTUOJA

Valo on näkymätön materiaali. Se synnyttää kokemiseen avaruuden, jossa mieli voi liikkua. Valosuunnittelu on kommunikaatiota valon ja mielen välillä. Jotta mieleemme kykenisi vastaanottamaan ja ymmärtämään sanoman. Se on monitasoista tilan, ajan, näkyvyyden rytmittämistä.

Valo ei ole havaittavissa, ellei se osu pintaan tai ellemme katso suoraan valolähteeseen. Osuessaan pintaan valo heijastuu silmiimme ja näin muodostuu illuusio aistimastamme kohteesta.

Näköhavainto on informaatiota ja taustaa. Niiden välinen suhde on suhteellinen ja vaihtuu alati tilanteen mukaan. Aika vaikuttaa tietoisuuteen ja tulevan tiedon omaksumiseen. Näkemiseen liittyvä tiedonkäsittely on asteittain analyysin ja tulkinnan kautta etenevä hidas prosessi. Näkeminen on hitaampaa kuin reaalimaailma ympärillämme.

Valo aukaisee pimeyden tilana ja aikana

Maailmaa kokiessamme olemme heijastuksien orjia.

Ideointi ja taiteellinen suunnittelu avaavat työn. Kun idea ja näkemys kirkastuvat työ etenee tila- ja valotekniseen luonnosteluun. Siinä tilan mahdollisuudet tutkitaan ja päätetään päävalojen sijainnit tyylilajin ja tavoitteiden mukaisesti. Koska tila ja sen mahdollisuudet vaikuttavat valolähteiden sijoitteluun, tehoon sekä määrään suhteessa tavoitteisiin, tarvitaan valoteknistä laskentaa, joka on perusta lopulliselle toteutussuunnitelmalle. Valokartta ja siihen liittyvät listaukset ja muistiinpanot kertovat valosuunnittelun kokonaisuuden. Valomomenttien, valaistustilanteiden yksityiskohtien, sisältö on pientarkkaa harjoitusten myötä syntynyttä valojen intensiteettien ja tilanteiden rytmiiän toteutumaa.

Valosuunnittelun kuvarakentamisen perustyökaluja ovat tila, valokiilat ja subtraktiivisen ja additiivisen värin hallinta. Valosuunnittelu rakentuu osa-alueisiin (ja niiden vaihtelevin yhdistelmin), joiden työjärjestys ja käyttö määrittyvät olosuhteiden, ajan ja suunnittelijan työtavan mukaan. *Jokainen valokiila on alisteinen ja tärkeä sille mitä haluan viestittäään, jotta ”tarina” olisi totta ja oman mielikuvituksemme hyväksymä.*

Valoilla luodaan pelkistetty illuusio, johon katsoja pystyy uskomaan

Aika on subjektiivinen hetkien sarja

Valo on ajan ja tilan manipulointia

Kutsumme valoa valkoiseksi. Jos näin olisi, niin kävelisimme piimässä

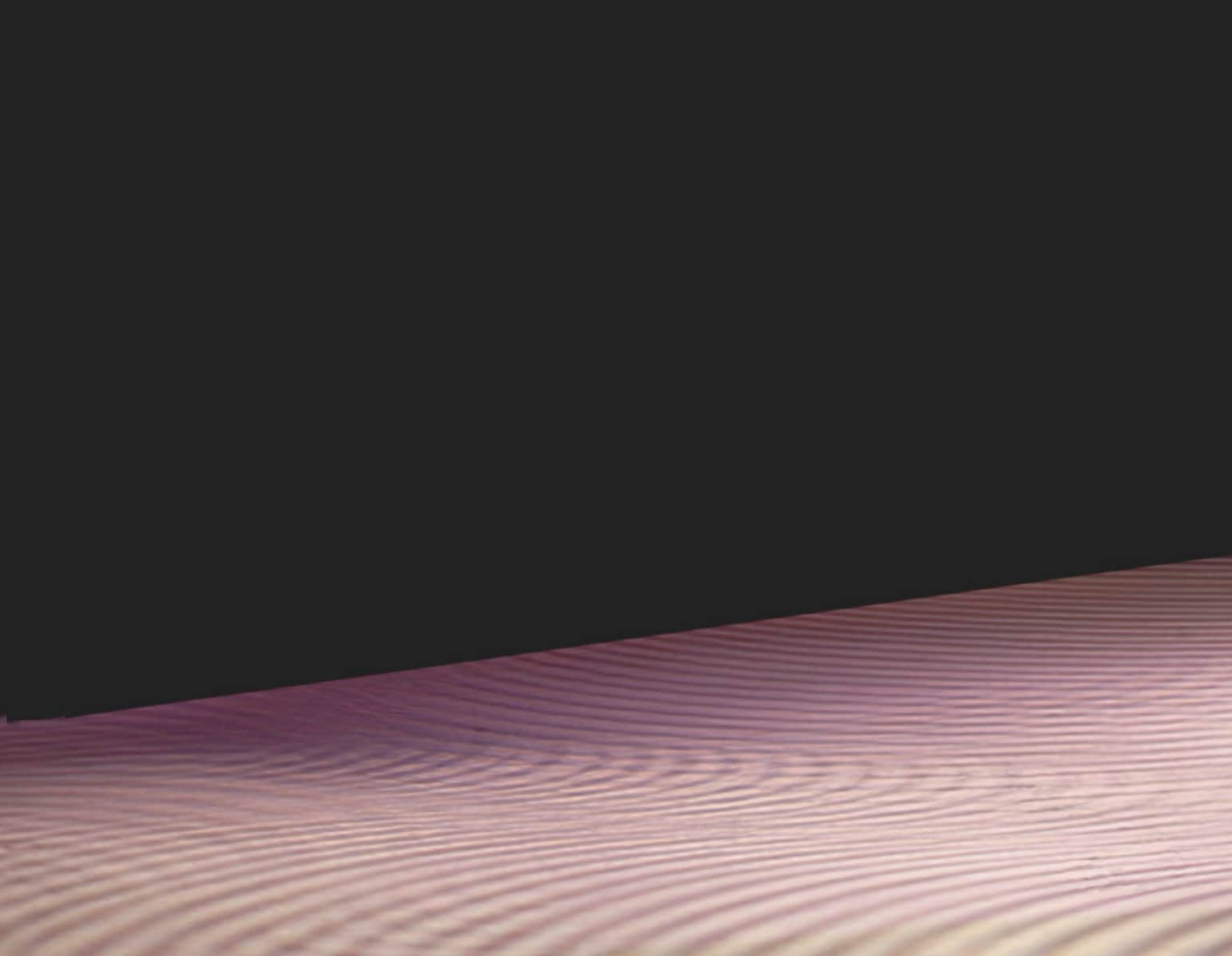
Minulle valo ja väri ovat eri asia

Valo on kauneuden luomista

$$X=2 * (\text{TAN} (\alpha/2) * M)$$

C6 + C39 + C20 = valkoinen

näiden varassa matka jatkuu

Kirjoitus vuodelta 1993

VALON KAIPUU

Pimeän mysteeri ja valon ja ajan manipulaation merkitys

Minulle valosuunnittelun ja sen oppien perustana on ollut vanhaan saksalais-tieteellis-matemaattiseen ajatteluun perustuva tieto. Se riitti pitkään, kuitenkin pystymättä uusiutumaan ja antamaan vastausta hengissä säilymisen problematiikkaan. Silloin työssä ja opetuksessa toistaa "Tässä meillä on perusvärit, mutta tämä ei pidä paikkansa, mutta ei ole vaihtoehtoa." Ei näin voi tietoisesti jatkaa. Valehdella jatkuvasti itselleen tai toisille. Niinpä ensin saivat mennä valosuunnittelun ja sitten värin opettaminen. Työnteon oli tietysti jatkuttava, vaikka samalla yritinkin olla tekemättä. Tapahtui törmäys betoniseinään, jonka lävitse yritin päästä useamman kerran yhä uudestaan.

80 luvulla elin prosessia. Sytyttäjinä ihmiset, joiden kanssa tein töitä. Työtä, jossa vaadittiin muutakin kuin teknisesti oikeaa valoa. Vaadittiin sielu. Se otettiin ja sille annettiin tilaa. (Ote kirjeestä "Työskentely Vindhäxorien kanssa on ollut mitä luovim tilanne valosuunnittelijalle esittävän taiteen parissa. Olen saanut kuljettaviksi suuntia, joilla valotaide ei koskaan ole käynyt. Se on avannut uusia tapoja ajatella, totaalisesti uusia tapoja valaista. Työskentely Vindhäxor ryhmän kanssa on muuttanut ajatukseni valosta, kykyni nähdä valo taiteena. ") Valo syntyy vapaasti ja elää omaa aikaansa, rytmiä ja tilaa. Taiteellinen vapaus löytää rajansa suhteessa kokonaisuuteen.

Valo omana teoksena tanssiteoksen osana. Sovitettuna kokonaisuuteen. Näin myös irrotettavissa omaksi esityksekseni. Syntyy valotilateos LONG RUN vuonna 1986. Siinä ovat tanssiesitysten valot viiden vuoden ajalta omana teoksenaan. Kuuden esityksen valot ovat nähtävänä yhtenä kaarena kertomassa vuosien ilmaisun muutoksista (alkaen perusväristä ja päättyen pimeään, jolle oli annettu valo). **Valosuunnittelu itsenäisenä.** Siinä sitä oli ihmettelemistä: muutosten ketjua, jonka olin käynyt lävitse. Tuolla työllä pystyin **näkemään** useamman vuoden kaaren 20 minuutissa. Mistä olin lähtenyt ja mihin päätynyt ja mihin olen jatkamassa.

On vaikeaa hahmottaa moniulotteisia ajattelurakenteita; että pystyisi näkemään asioiden yhteyksiä kolme- neljä- tai viisiulotteisina.

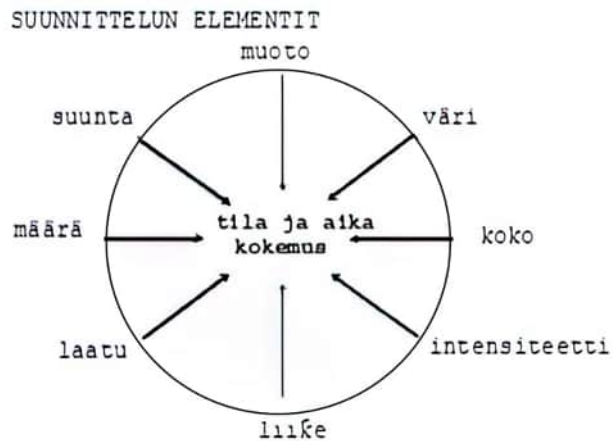
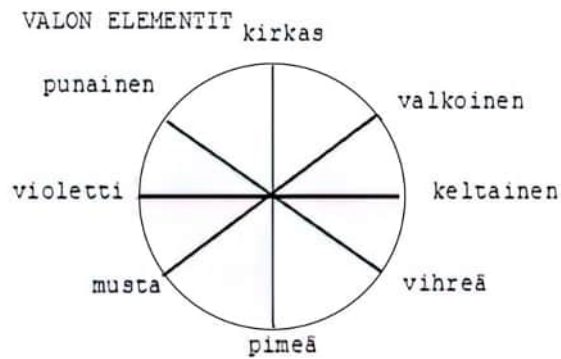
Ensin olin opetellut valon käytön perussääntöjä, laskentamallit ja teknisesti oikeaoppisen valojen tekotavan. Valon suunta oli tärkeää. Ja päävalon suunta. **Eli tein tilaa.** Sitten seurasi voimakas värikausi, jolloin kaikki oli yhtä perusvärileikkiä. Ilmaisuihin perustui väriin. Syntyy erilainen kieli. Mutta edelleen alistainen vanhoille valon tavoitteille. Mutta jo orastavana nähtävillä on ajan manipulointi. **Väri luo aikaa.** Sitten tulee kehiin valon muoto yhdessä värin kanssa. Nyt näyttämöllä on yhtäaikaa eri tiloja, joilla aika on eri. Long runin viimeinen vaihe oli kaiken tämän katoaminen. Valon muoto yhdessä värin kanssa.

1990 luku alkaa, tilalle tulee "**kaksiulotteisen kuvan halu**", **murrettujen värien haku**, uuden ajattelun alku. En enää halua suunnitella, vaan **improvisoida** valot. Haluan murtaa turvallisuuskehoja. "EIKÖ JOKU VOISI SUUNNATA VALOJA JOTENKIN "VALMIIKSI", KOSKA SE EI OLE MIELENKIINTOISTA, KOSKA RATKAISU EI OLE SIINÄ!"

Elämä on yksi kokonaisuus, jota toteuttaa. Pikkunäprääminen lamppujen kanssa on turhauttavaa. Mieluiten tekee niillä mitä on ja niiden suuntauksilla improvisaatiota - rikkoo turvallisuutta, jonka matemaattinen suunnittelu luo. Oikein aseteltu valokalusto ei ole sisältö. Väärillä valoilla joutuu pinnistämään. **Valojen teko on ajan ja tilan manipulaatiota.** Ja samalla teknistä osaamista, valaistusteknistä sorminäppäilyä, oikeiden suuntien ja asemien hakua.

Kehitys on tullut väriavaruuden ja pinnan vuoropuheluun. Tila on menettänyt merkityksensä. Aika on jäänyt yksikseen leikkimään. Näihin vuosiin liittyy kaikenlaisten teosten teko. Joskus enemmän minua itseäni kuin joskus. Pohjalla on tekninen osaaminen, jonka päälle ladon kerroksia. Kehitys on hidasta, muutoksen haku lähtee aina perusteista. Sähkön kulutusta pitää vähentää. Ydinvoimaa vastustaa. Ja valoa kuluttaa. Uusia välineitä tutkia ja jokaisessa projektissa hylätä vanha ja turvallinen jos vain voi. Ja saada iloa elämäänsä.

Samaan aikaan teen töitä saamelasteatterin kanssa. Täällä opin uuden tavan ajatella valoa. Koen valon salaisuuksia, joiden kaiken lävitse oli murtauduttava, jotta saavuttaisin edelläni kulkevan Uuden. Mutta mihin mennä? Takaisin maahan, takaisin ihmiseen, takaisin alkupisteeseen. Valosuunnittelu on muutakin kuin vektorigrafiikkaa ja 256 väriä. (Pimeys on aikaa, joka ei liiku. Ajan yksikkö on väri, aika itse on valo. Sekunnit ja tunnit ovat matematiikkaa. Niillä ei ole mitään tekemistä kokemusten kanssa.) Pitää jatkaa, uusiutua. Olen vasta alussa. Tietoa. Tieto auttaa eteenpäin. Väritutkimustyö ja filosofointi. Mutta mitä pidemmälle tutkimustyö edistyy, sitä lähemmäs, tulee hetki, jossa joutuu myöntämään kaiken olevan turhaa, jälleen kerran teknistieteellisillä metodeilla seinää päin. Mittaukset vain todistivat tuloksillaan olevansa valhetta kokemusten maailmassa. Värejä voi mitata rajoitetusti. En voi nähdä mittareilla. Tulokset ovat manipuloituja.

Kokemus pohjainen filosofointi muodostuu ainoaksi tutkimukseksi. Tekniikan tiedot ovat harhauttava pohja. Ja kuinka monta perusväriä, väriteoriaa onkaan olemassa. Aukkoja, joista tavallinen valosuunnittelija mahtuu, vaikka kulkemaan poikittain lävitse. Värien näkemistä ei saa yhden totuuden alle. Väriteoriat ovat kuolemassa. Uudet tekevät tuloaan. Kuka petkutti minua pienenä? Värien aistimisen teorioissa ollaan palaamassa historiassa taaksepäin!

Pitkien pohjoisessa olojen myötä oppii näkemään - jos osaa pysähtyä ja etsiä. Varmaankaan mikään ei ole niin radikaalisti muuttanut työskentelyäni kuin pohjoisen valot. On kuin oppisi aivan toisen kielen. Oppii näkemään valon. Vanhat filterit lentävät roskikseen. Suunnittelun periaatteet ja säännöt murtuvat. Ajattelu muuttuu. Olen nähnyt valon ja värin irti toisistaan, erikseen. Kilpisjärvellä. Siinä se oli hetken.

Valo ja väri ovat eri asia! (Pimeys on aikaa, joka ei liiku. Ajan yksikkö on väri, aika itse on valo. Sekunnit ja tunnit ovat matematiikkaa. Niillä ei ole mitään tekemistä kokemusten kanssa.) Pitää jatkaa, uusiutua. Olen vasta alussa. Tietoa. Tieto auttaa eteenpäin. Väritutkimustyö ja filosofointi. Mutta mitä pidemmälle tutkimustyö edistyy, sitä

lähemmäs tulee hetki, jossa joutuu myöntämään kaiken olevan turhaa. Jälleen kerran teknistieteellismetodeilla seinää päin. Mittaukset vain todistivat tuloksillaan olevansa valhetta kokemusten maailmassa. Värejä voi mitata rajoitetusti. En voi nähdä mittareilla. Tulokset ovat manipuloituja. **Mikään mittaaminen ei kerro värin suhdetta aikaan ja tilan syntyyn!**

Valolla on oma "laatunsa" jolla ei ole värin kanssa mitään tekemistä. (Sama värikokemus saadaan aikaan monilla eri valolähteillä.) Emme kuljekaakaan piimässä, vaan kirkkaassa valossa, joka samentuu aika-ajoin eri suotimien ja seoksien ansiosta eri väriseksi.

Jos keinovalo taikka luonnonvalo olisi valkoista, polkisimme eteenpäin piimän seassa.

Pimeässä on hyvä kuunnella musiikkia ja kuunnelmia. Kuinka valaista pimeää? "Yöllä on rauhaa ja voi keskittyä", mitä kaikkea liittyykään pimeään. Aika katoaa, kiire katoaa. Keinovalon vähäisyys ei ole samaa kuin luonnonvalon vähäisyys. (Täysi pimeä ahdistaa koska aika pysähtyy, tila katoaa ihmisen ympäriltä.)

Entä aika? Ihminen mittaa aikaa valon muutoksilla. On lukemattomia sanontoja, jotka kuvaavat ajankohtaa, ajankulkua, sanontoja, jotka värin kautta kuvaavat tapahtumaa. Valosuunnittelutyö alkaa valottomuudesta. Lisätään valo kerrallaan valon määrään, antamalla olemassa olevaan kolmiulotteiseen tilaan tarkoituksellinen kaksi- tai kolmiulotteinen tilan tuntu, ajan käsite ja kulku. Tunnelma luodaan yhteistyössä muiden osa-alueiden kanssa. Mutta valolla tila ja aika ovat ensin. Miten voidaan opettaa ja puhua valosta, kun emme hyväksy pimeää osaksi valoa? Se on akselin toisessa päässä. Keinovalon monotonisuus ahdistaa. Tarkat valokiilat rajaavat ajatuksia. Mitä sillä luodaan? Onko valon intensiteetin lisäys mustan vähentämistä? Onko intensiteetin vähentäminen mustan lisäämistä?

Liike on olemassa ilman aikaa. Mitä on nopeus? Koska puhumme pimeydestä? Koska harjoittelempa pimeäsuunnittelua? Miksi aina määrällisesti puhumme tekniikasta... Käyttämällä pienpainenaatriumin monokromaattisuutta ja sen laatua hyväkseen saa ajan pysähtymään. Se on valaistu pimeys. ((Olen asettanut joskus valon ääripisteiksi natriumin ja loisteputket. Täydellinen pysähtyneisyys ja yksikertaisuus vastakohtanaan totalitaarinen värähtelevä valopesu.)) (Esityksen alussa natrium on pimeys. Sen luomat varjopuolet ihmisessä ovat vihreitä. Pian näyttämö jakautuu alueisiin pimeä ja päivä. Näin tanssija liikkuessaan kohtaa erilaisia tiloja ja aikavaikutelmia.))

Aika, joka ei liiku on valoton (totaalisessa pimeässä aika pysähtyy)

Työni jatkuvat teoksesta toiseen, tyylillisesti, ja ajatuksellisesti. Elämä jatkuu päivästä toiseen yhteisen ajatuksen kertomisella. ("Työni ovat omia teoksiaan soviteltuina näyttämön muihin tekijöihin.") Keinovalon lenkkimakkaramaisuus oksettaa. Päävärejä on niin monta kuin haluat. Kuka tätä kirjoittaa - kuka, joka on ollut olemassa. Aitoja rikottavina yhä, mutta kukapa niitä rikkoisi, jos ei itse riko. Ihmisen

elämä on ajatonta. Ihminen vaeltaa lävitse kerrostumien, kunnes tulee laidalle. Luonnossa kokija liikkuu ja kaikki näköärsykkeet ovat suhteessa hänen liikkeisiinsä. Ja liikkeen suhde valolähteisiin. Teatterissa kokija istuu passiivisena, joten kokemus on luonnoton. Valo ei liiku suhteessa häneen; tila ja aika muuttuvat keinotekoisilla muutoksilla, muodot eivät liiku ja siitä seuraa: näköärsyke liikkuu näyttämöllä.

Pimeys on valaistustilanne. Musta on totaalista. Totaalinen valoton tila on luonnoton ja ahdistava ajattomuudessaan. Ihminen joutuu itse luomaan ajan. Rytmimme on aivan liian nopea kokemaan pysähtynyttä aikaa. Pimeys ei ole koskaan totaalista. Se sisältää aina valoa. Mielikuva pimeästä näyttämöllä on kuten kaikki muukin näyttämöllä - harhaa.

TEATTERIN VALTATAISTELUSSA KAIKENLAINEN TYÖN ITSETARKOITUKSELLISUUS TUOTTAÄ HÄVIÖN.

Sulkeudumme yhä pienempiin ryhmiin ja yhä pienempään ihmiskuoreen. Ympäristö painaa ja musertaa meitä ja ihmisiä teattereiden ulkopuolella. Rakennamme omia yksilöllisiä ja teatterin suojamuureja yhä voimakkaammiksi kaikkea pahaa vastaan oman egoistisen maailmamme suojaamiseksi. Portit auki ja kerrasta poikki. Paha ei meitä saa tapetuksi, emmekä hyvällä saavuta mitään, muurimme kestävät. Kriisi on sisällön puuttumisessa. Valaista osaavat kaikki ammattilaiset. Meistä jotkut ovat matkalla. Toiset juuri aloittaneet, toiset puolella välin. Kukaan ei kauempana kenestäkään. Toimin hetken luomassa vireessä. Tarkemman analyysin voi tehdä ja kumota tai todistaa. Unelmat pitävät ihmisen liikkeessä, mutta unelmat voivat muodostua labyrintiksi, josta ei löydä ulos. Eikö kaikki työskentely ole ollut ja on ... sisällön viestittämistä.

Esitys ajatuksia, kuvan ja äänien sekä puheen rikasta käyttämistä. Voiko maailmasi olla jotain muuta kuin teatterisi profiilin mukainen, voitko muuttaa teatterissasi teatterin tekemistä vai muuttaako teatteri sinut, päädytkö ammatin tai teatterin vaihtamiseen? Kuinka moni kuulee sen, mitä näkee tai näkee sen, mitä kuulee? Onko mitään miksi sanoa?

Kuulenko miten valaisen, kuulenko sen puheen. Nykyään puhutaan niin paljon ja kovalla äänellä valaistussuunnittelusta ... laitteista, taiteesta, ihmisistä ja kriisistä ... Haluaisin piirtää hiljaisen pitkän viivan ja sanoa; tässä on teille valosuunnitelma, valaistussuunnittelua, laitteita ja kriisi.

Taide ja sen analysointi. Taide ja kriisit. Asetelmahan on selvääkin selvempi. Kun maailma luotiin, ensin tuli hiljaisuuden valaistus.

Handwritten notes on a grid, likely a calendar or schedule, with various entries and markings:

- Top row: 1. 23. (circled) 2. 23. (circled) 3. 23. (circled) 4. 23. (circled) 5. 23. (circled) 6. 23. (circled) 7. 23. (circled) 8. 23. (circled)
- Second row: 1. 23. (circled) 2. 23. (circled) 3. 23. (circled) 4. 23. (circled) 5. 23. (circled) 6. 23. (circled) 7. 23. (circled) 8. 23. (circled)
- Third row: 1. 23. (circled) 2. 23. (circled) 3. 23. (circled) 4. 23. (circled) 5. 23. (circled) 6. 23. (circled) 7. 23. (circled) 8. 23. (circled)
- Fourth row: 1. 23. (circled) 2. 23. (circled) 3. 23. (circled) 4. 23. (circled) 5. 23. (circled) 6. 23. (circled) 7. 23. (circled) 8. 23. (circled)
- Bottom row: 1. 23. (circled) 2. 23. (circled) 3. 23. (circled) 4. 23. (circled) 5. 23. (circled) 6. 23. (circled) 7. 23. (circled) 8. 23. (circled)

MANAVANTI Ruko	16.3.	TUSTAI Kerttu, Gertta	17.3.	AKERUOMAT Eino, Einolet.	18.3.	TORSTAI Jouko, Jussi	19.3.	PERANTAI Matti, Jaakko	20.3.	LAUNANTAI Pekki	21.3.	19. Sport
		Kuopio, Pohjois-Savo				Jyväskylä	Jyväskylä	Jyväskylä	Jyväskylä	Jyväskylä	Jyväskylä	15.3.
8				KARSA	8.50	toiminnallisuus	MS-Arto	Kemi				
9.30				9.30								
10.2				Välillä								
11				Eastway								
12				15.00 Karsa, Nijon		espo	12.00					
13				14.00 Karsa, Nijon								
14				14.00 Karsa, Nijon								
15				15.00 Rake		16.00 ART						
16				15.00 Rake								
17				15.00 Rake								
18				15.00 Rake								
19				15.00 Rake								
20				15.00 Rake								
21				15.00 Rake								
22				15.00 Rake								
23				15.00 Rake								
24				15.00 Rake								
25				15.00 Rake								
26				15.00 Rake								
27				15.00 Rake								
28				15.00 Rake								
29				15.00 Rake								
30				15.00 Rake								
31				15.00 Rake								
32				15.00 Rake								
33				15.00 Rake								
34				15.00 Rake								
35				15.00 Rake								
36				15.00 Rake								
37				15.00 Rake								
38				15.00 Rake								
39				15.00 Rake								
40				15.00 Rake								
41				15.00 Rake								
42				15.00 Rake								
43				15.00 Rake								
44				15.00 Rake								
45				15.00 Rake								
46				15.00 Rake								
47				15.00 Rake								
48				15.00 Rake								
49				15.00 Rake								
50				15.00 Rake								
51				15.00 Rake								
52				15.00 Rake								
53				15.00 Rake								
54				15.00 Rake								
55				15.00 Rake								
56				15.00 Rake								
57				15.00 Rake								
58				15.00 Rake								
59				15.00 Rake								
60				15.00 Rake								
61				15.00 Rake								
62				15.00 Rake								
63				15.00 Rake								
64				15.00 Rake								
65				15.00 Rake								
66				15.00 Rake								
67				15.00 Rake								
68				15.00 Rake								
69				15.00 Rake								
70				15.00 Rake								
71				15.00 Rake								
72				15.00 Rake								
73				15.00 Rake								
74				15.00 Rake								
75				15.00 Rake								
76				15.00 Rake								
77				15.00 Rake								
78				15.00 Rake								
79				15.00 Rake								
80				15.00 Rake								
81				15.00 Rake								
82				15.00 Rake								
83				15.00 Rake								
84				15.00 Rake								
85				15.00 Rake								
86				15.00 Rake								
87				15.00 Rake								
88				15.00 Rake								
89				15.00 Rake								
90				15.00 Rake								
91				15.00 Rake								
92				15.00 Rake								
93				15.00 Rake								
94				15.00 Rake								
95				15.00 Rake								
96				15.00 Rake								
97				15.00 Rake								
98				15.00 Rake								
99				15.00 Rake								
100				15.00 Rake								

[illegible]

PIENI MUSTAKANTINEN MUISTIKIRJA

ARVOJA

Alkuaikoina nykyaikaisen suomalaisen valosuunnittelijoiden historiassa valosuunnittelijaa kunnioitetaan outona ilmestyksenä, jopa niin, että harjoitusvalotkin tuntuvat näyttelijöistä paremmalta. Saan tekemään läpimenon, jonka aikana kahlataan valotilanteet niin, että saan ne valokuvattua. Aika nopeasti pimeyden kätköistä kumpuaa ahdistus, joissain teattereissa, jonka takia joudun suojautumaan valo-osaston aggressioilta. Valosuunnittelijaa mustamaalataan, työtä hankaloitetaan ja takana haukutaan.

Merkillistä että ei ole sopivaa, että istun kahvituolla tekniikan pöydässä, mutta ei myöskään ole sopivaa, että istuisin näyttelijöiden tai taiteellisen henkilökunnan kahviseurassa, puhumattakaan että olisin johtajan kanssa leppoisasti rupattelemassa.

Kun suunnittelijoille luotiin asema produktioissa, syntyi mestareille samalla "toisen kerroksen väkeä" tunne. Tämä ei ollut suunnittelijoiden syy, vaan työyhteisön tapa pitää asiat järjestyksessä.

Mistä johtuu kuvitelma suunnittelijoiden asemasta, hyvällä palkalla ja kermat päältä vievänä hommana?

Arkirutiinissa valojen rakentamiseen, ohjelmointiin ja kokeiluihin ei anneta lisääikaa, vaikka visuaalisuuden haasteet kasvavat. TES lupaa minimin. Siitäkin yritetään tinkiä. Saadaanko jonkinlainen korjausliike aikaiseksi? Korjausliikkeeksi ei kelpaa yritys tehdä valaistusmestareista suunnittelijoita, sen sijaan että palautettaisiin mestareiden arvo.

Oli päätetty valojen ohjelmoinnista maanantaina. Lensin aamukoneella Göteborgiin työtä tekemään. Näyttämömestari oli kuitenkin päättänyt siivota näyttämön sinä päivänä. Palasin turhalta matkalta kotiin iltapäivällä.

MAALITTAMINEN

Teatterit eivät ole poikkeus työympäristönä. Ihmisiä lokeroidaan ennakkoluulojensa mukaisesti. Teattereiden henkilökunta, laitoksissa ja pienemmissä ryhmissä, pitää yllä ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä asenteita jopa vuosia jatkuvassa vastakkainasettelussa. Ryhmien valtataistelussa valta muuttuu tärkeämmäksi kuin työ tai yhteinen tavoite. Hierarkiat ylläpitävät rintamalinjoja, taisteluasetelmia ja loputonta asemasotaa.

Miksi nurkkiin ahdistetut hyökkäävät, ja minusta tehdään kohde turhautumisen purkamiselle.

Mikä on, että Suomi-Filmin ja Aku Ankassa valomies on lihava, vanhahko lippalakkimies roikkuuissa ja haalistuneissa haalareissa? Ammattia korostamassa voi olla valaisin kädessä ja seistään tikkaiden juurella.

Miksi olen aina pitänyt suunnittelijalle tärkeänä yhteistyökumppanina valaistusmestareita? Heidän kanssaan pitäisi olla luottamuksellinen ja luovuutta edistävä yhteistyö.

Valo-osasto ammattikuntana on pohjimmiltaan teknispainotteinen. Sen työhistoria on teknispainotteinen ja asenteet heitä kohtaan teknispainotteiset. Periytyvistä asenteista, oletuksista ja niiden kautta syntyneestä arvostuksesta ei pääse helposti eroon, varsinkin kun usein myös puolustaudutaan laitemaailman taakse. Valaistusmestarit voisivat katsoa taaksepäin, ja tutkia myös omaa käyttäytymistään, jotta ymmärtäisivät paremmin nykyisyyttä.

Valosuunnittelijaa pidetään osana urakehitystä. Se on jatkeena valomiehen, apulaisvalaistusmestarin ja valaistusmestarin aseman jälkeen. Vaaraksi muodostuu eteneminen ilman taiteellista kompetenssia, sillä taiteelliset motiivit, taidot ja näkemykset ovat suunnittelijalla erilaiset kuin valaistusmestarin. Valaistusmestareiden siirtyminen suunnittelijaksi on toki mahdollista.

TES-TARINOITA

Palkkaneuvotteluissa menttiin pärstäkertoimella. Koko työhistoriani aikana ei ole tullut vastaan kuin muutama budjetti, jossa oli valmiiksi laskettu mukaan valosuunnittelijan palkkio, joka myös avoimesti ilmoitettiin. Voihan olla, ettei minulle ole kerrottu sen olemassaoloa, koska neuvotteluissa on vain oltu niin hämmästyneitä ja viattomia palkkiosta puhuttaessa.

Teatterialan TES-sopimuksen piiriin pääsemisestä käytiin neuvotteluja. Työnantajapuoli ei ilmeisesti halunnut lisätä ammattikuntia, joten neuvottelut kestivät pitkään. Alalla oli kuitenkin voimakas liikehdintä ja vaatimus valo- ja äänisuunnittelijoiden käyttämisestä. Vihdoin erään kokouksen lopputuloksena työnantaja hyväksyi vierailusopimuksen. Näin oli valo- ja äänisuunnittelu tunnustettu virallisesti ensimmäisen kerran.

MUISTIINPANO

Mistä voisi säästää? Ratkaisuna oli esimerkiksi matkustuskulujen leikkaaminen. Siis säästetään, kun ”kallis” henkilö päästetään tekemään työtänsä mahdollisimman vähän. Sopimuksessa luvataan matkoja paikkakunnalle, mutta niistä yksi kirjattiin ohjaajalle: ” Matkakorvaus suoritetaan yhdeksällä edestakaisella junalla tai nk. punaiset vuorot lentovuoroilla tehdystä matkasta kotipaikkakunnalta, joista ohjaaja on käyttänyt yhden neuvottelumatkaan. Suunnittelija työskentelee vierailupaikkakunnalla enintään 30 vuorokautta. Hotelli/asuntokorvauksen maksaa enintään 21 yötä sopimuksen hyväksynyt teatteri.”

Palkkion nostamiseen kohtuulliseksi, minulle määriteltiin lisätöitä, kuten opettaminen. Kerran talouspäälikkö, joka oli vaatinut opetuksen sopimukseen, oli antanut valo-osastolle vapaapäivät, koska valomies Helsingistä tulee paikalle. ” Korvaukseen sisältyy valaistus- ja tehostesuunnittelu ja toteutus tarvittavine materiaaleineen sekä koulutusta 50–60 h ja esitysten mahdollinen valvonta.” Siis toteutus tarvittavine materiaaleineen sekä koulutusta, ai ai kuinka sattuu! Ja kiirettä pitää, kun ei saa olla paikalla kuin 40 päivää, josta koulutukseen menee 6–8 päivää, 8 tuntia päivässä. Ja miten tuo valvonta saadaan onnistumaan matkojen suhteen? Olisiko tässä kyseessä talouspäällikön optinen harha?

AIKATAULUTTAMINEN

Työt suurenivat, ja sitä vaikeammaksi kävi aikatauluttaminen. Opin työskentelemään lentokentillä, lennon aikana, junassa ja yöpymispaikoissa sekä mihin kellonaikaan tahansa. Isojen näyttämöiden aikataulutukset olivat yleensä pitäviä, ja se mahdollisti oman aikataulun suunnittelun. Museoiden näyttelyaikataulut kuuluivat samaan kategoriaan.

Olin töissä Oulussa ja samaan aikaan Helsingissä. Sitten toinen teki aikataulumuutoksia. Suunnittelijan asema ei ole niin vahva, että voisi valittaa oli sopimus mikä tahansa. Niinpä olin aamupäivisin Oulussa ja lensin illaksi Helsinkiin, jossa viivyin seuraavan päivän ajan ja lensin Ouluun iltaharjoituksiin. Omalla rahalla tietysti.

Ongelmallisimpia kuitenkin olivat arkkitehtuurivalaistus ja erikoisasiantuntijana toimiminen. Työmaat eivät etene suunnittelijoiden mukaan. Niillä on oma aikataulunsa, johon sitoudutaan. Työmaan työskentelyn ilmapiiri on aivan jotain muuta kuin taiteellinen työskentely, ja näiden kahden tekeminen samanaikaisesti vaati henkistä ponnistelua.

Taiteilija tekee sovitus lisäksi 20-40 % ylimääräistä työtä saavuttaakseen taiteellisesti parhaan mahdollisen tuloksen. Insinöörien maailmassa jokainen asia on maksullista. Jopa huonosti tekeminen.

Lähtökohtaisesti tuntiveloitukseni oli liian alhainen, enkä laskuttanut kaikesta. Vuosien ajan kestänyt hyväksikäyttö taidemaailmassa oli opettanut. Monet työt tuntuivat jopa helpoilta: pitääkö tästä saada rahaa? Niinpä korotin hintaani, vuosi vuodelta, kunnes en kehdannut. Joku tolkkui siinäkin pitää olla. Oli vapautunut olo, kun sai työstään kunnon palkan.

Palkkion suuruuden myötä arvostus joko nousi tai laski.

INVESTOINTI TULEE, OLENKO VALMIS?

Esittävässä taiteessa syntyy tarve audiovisuaaliseen sisältöön, joka vastaisi viihteen puolelta tulevaan visuaalisuuden haasteeseen. Valaistustekniikkaa pitää monipuolistaa. Tämä tarkoittaa investointeja ohjausjärjestelmään, ripustuspaikkoihin, kaapelointiin, eli määrällisesti vähän kaikkeen. Valitettavan usein hankinnoissa laatu korvataan määrällä ja tämä kostaustuu ajan myötä.

Koneiden suuren määrän ansiosta osa teknisestä henkilökunnasta kokee saavansa nostetta identiteettiinsä ja asemaansa. Mutta tämän takia valo-osasto on kuin IT-tuki; kaukainen, vaikeasti tavoitettava, kallis ja muiden kutsujen takia työnsä kesken jättävä. Halutaan vastata haasteisiin, mutta työtapoihin ja asenteisiin ei saada muutoksia. Vanhaan esityksen harjoittelu- ja valmistusmalliin lisätään laitteita, ja yksi suunnittelija kuin kauan kadoksissa ollut opetuslapsi. Näin vaikka valosuunnittelun taiteelliset tavoitteet toteutuakseen vaativat lisää näyttämö- ja harjoitusaikaa. Valosuunnittelijatkaan eivät aluksi osaa sitä vaatia, saati hahmottaa mitkä ovat seuraukset.

80-luvun loppupuolella eletään suorastaan valoilmaisuuden nousukautta. Se synnyttää kasvavan työmäärän valo-osastoille. Henkilökunnan määrän ja työajan lisätarpeet pahenevat 90-luvun puolella, koska valosuunnitteluaallon kanssa samaan aikaan olivat tulleet myös teknisten muutosten ja laajennusten hyökyaallot. Tämä aallokko johti kierteeseen, jossa koneiden ja laitteiden oletettiin ratkaisevan taiteen tekemisen aikataululliset ja henkilöstölliset ongelmat. Askel askeleelta teatteri asteli syvemmälle byrokratian ja kulutusyhteiskunnan ansoihin.

Päättäjien mielestä uuden tilan ja lisäkaluston pitäisi korjata tilanne. Miten ja miksi työtunnit vain lisääntyvät ja budjetit kasvavat? Perustetaan työryhmä tutkimaan ongelmaa.

MARMORI KIILTÄÄ

Uusien kulttuuritilojen ratkaisumallit olivat usein sekoitus ”jotain uutta ja vähän vanhaa”. Kun rakennustoimikunta vierailee etsiessään ideoita uuteen taloon, he saavat oppaaksi luonnollisesti talonjohtoa, jolla ei ole moitteen sanaa talosta. Niinpä ongelmia kopioidaan helposti eteenpäin. Tähän soppaan lisätään rakennussuunnittelijoiden tietämättömyys teatterin arjesta, niin voi vain ”toivoa parasta ja pelätä pahinta” uudesta talosta.

Suomeen on rakennettu useita teatteritaloja ja kulttuurikeskuksia, joissa arkkitehdit ovat saaneet toteuttaa visioitaan ja kauniita porraskaiteitaan. Nämä monumentit sisältävät ratkaisuja, jotka voivat olla käyttötarkoituksen vastaisia kuten:

- valotarkkaamosta ei näe näyttämölle
- näyttämölle ei ole lavasteille riittävän isoja ovia
- katsomossa ei näe tai kuule kunnolla
- henkilökunnan tilat ja kulkureitit ovat järjenvastaisia

Muutakin löytyy, mutta nuo olkoot esimerkkeinä. Eikö kukaan osaa laskea hintaa toimimattomalle näyttämötekniikalle, tekniikan kulkureiteille, ilmastoinnille, äänieristykselle ja valaistus- ja äänijärjestelmien huonolle suunnittelulle tai toteutukselle. Todetaan vain johdon taholta: ”Onhan tämä paljon parempi kuin vanha!”

Pelkkä mustuus ei luo hyvää esittävän taiteen tilaa.

Joskus valvoessani valmistumista törmäsin suunnitelmiin, suunnittelijoihin ja valvojiin, jotka synnyttivät sutta komissioiden ja korruption silottelemalla työmaalla. Ja taustalla lauloivat urakoitsijat asentajineen sekakuorona: ”Hyvät veljet kukkulan kuninkaina!”.

ARJESSA

Koen kauhua kiivetessäni kuilun suoraa seinätikasta ylös kolme kerrosta. Saavun katsomon yläpuolelle umpikaton päällä olevalle kulkusillalle, jossa on kaiteet. Sitä kävellään, kunnes tulee poikittainen palkki eteen. Palkkiin alaosaan on leikattu ahdas reikä. Ryömin toiselle puolelle, jossa kulkusilta ja kaiteet jatkuvat, kunnes tulee seuraava palkki. Lopulta pääsee valonheittimen luo. Sitä varten kattoon on tehty reikä, joka mahdollistaa valonheittimen suuntausta noin kymmenen asteen verran, kun tarve on yli 50 astetta. Eipä se mitään, koska ei sieltä pysty näkemään mihin valoa suuntaa.

Suunnitelmassa on tila, joka on tarkoitettu teatteriesityksiin, konsertteihin, elokuvaan ja tanssiesityksiin. Tarkoituksena on hankkia nouseva katsomo ja katto täyteen valokalustoa. Kysyin, että kuinka on ajateltu näkyvyys ja esitysten mahdollistaminen näyttämöllä, kun huonekorkeus on 3 m? Ymmärrettiin suuri virhe, joka oli toteutumassa. Ratkaisuna poistettiin seuraavan kerroksen tila, jolloin tilasta saatiin kuusi metriä korkea, vaikka toiminnalle tärkeitä neliöitä menetettiin. Kaupungin johtava virkamies kuittasi kokonaisuutta: "Kyllä minä tilan mataluuden tiesin, mutta ajattelin, ettei tulisi niin paljon käyttöä tilalle".

Joudun seuraamaan kokous kokouksen jälkeen uusia sisällön valtavaikuttajia. Power Point-kalvojen kouluttamat "talousihmeet" kasvattavat asemansa tärkeyttä. Ilman heitä emme tulisi toimeen. He kouluttivat meitä uuden ja uljaan "taloutta taiteeseen" ajattelutapaan. Excel-tilin viivan alle pitää saada jäämään enemmän. Kasvaa vaikka lainarahalla!

Kun näin ei tapahdu, he pystyvät asemansa turvin painamaan talouden paniikinappulaa. Ei ollut sellaista kalvoa vastustajilla, jolla tähän olisi vastannut! Näin raha sai valtaansa esitystaiteen pikkusormen ja myöhemmin se yritti nielaista koko sielun.

Halpuuttamalla laatua, synnytetään vaaratonta ja mautonta keskivertoista, josta tulee uusi normaali hyvä.

RAATTEENTIE VELVOITTA

90-luvulla luovuuteni ja ammattitaitoni saivat tilaa ja tilausta. Tämä jatkui ja voimistui 2000-luvulla. Elämästä oli muodostunut jatkuva luovuuden tila. Työ toisen perään piti liikkeessä. Luovuus oli kuin huume, jota en voi vastustaa. Siinä keskiyön väsymyksen oppii ylittämään, kun saa kehon tuottamaan tarvittavat ”aineet”. Työpäivät voivat venyä yli 24 tuntisiksi. Nukkumisen taito palautti takaisin elämään.

Vapaa-aikana oli aikaa hyvä tehdä jokin mielenkiintoinen projekti ystävien kanssa

Työmäärien kasvu ei tuntunut olevan esteenä, vaikka töiden vaatimustaso oli kovempi kuin aiemmin. Työt suurenivat, vastuut kasvoivat, valo-osaston henkilöiden määrä kasvoi yli kymmeneen ja tuotannoissa olevien määrä kasvoi. Nuori mies, joka kiehui Vanhalla, oli taakse jäänyttä elämää. Ilmassa oli monta raskasta palloa yhtä aikaan.

Tiedostamattani tingin lepojakoista, henkisistä siirtymistä, suunnittelusta ja ajastani elää. Elämä muuttui kiikkerällä veneellä soutamiseksi. Usko omiin kykyihini ylläpiti harhaista oloa. Työviikot olivat normaalisti yli 60-tuntisia, parhaimmillaan 80 tuntia meni rikki ja kuukaudessa 300 tuntia.

Yhteistyö perustuu luottamukseen, kunnioitukseen ja kommunikointiin. Ihmiskemioiden kohdatessa muodostuu työpari tai ryhmä, joka pystyy tuottamaan mielenkiintoisia töitä vuodesta toiseen. Jossain vaiheessa voi suunta muuttua, jolloin herkkyydellä vaalittu ja ylläpidetty työyhteisö hajoaa vaihtoehtoisesti nopealla ja riitaisalla erolla tai hitaan kiduttavalla etääntymisellä.

Kiireinen tekee nopeita ratkaisuja ja uskoo tulokseen.

Apua pyytävä alistuu hyväksymään avun, jonka saa.

Taiteessa liialliset kompromissit eivät ole ratkaisu, tekeminen ei saisi olla olosuhteille liian alisteinen.

Kun syntyy katseita, huokauksia sekä ymmärtämistä, ollaan pulassa.

Tekijät elävät jatkuvassa olemisen kierteessä.

Asemastani sekä ammattilaisuudestani tuli myös rasite taiteen tekemisessäni. Kun kehityin ammatissani, perusosaaminen oli helppoa. Kuitenkin pystyin näkemään mihin voisikaan edetä, sillä jokaisen työn haluaisi ylittävän aikaisemmat. Vauhdin kiihtyessä lisääntyivät epäonnistumisien mahdollisuudet, ja niitä tapahtui.

Virheitä tilastollisesti vähän. Toteaa kiireinen.

Aikatauluni kiristyi määrittämään kaiken, samalla korttitaloni huojui, terveyteen tuli säröjä. Mitään ei kuitenkaan tapahtunut välittömästi.

Vuosia kului ja velkataakka kasvoi. Töissä pienikin onnistuminen kasvoi mielessä suureksi ja kuittasi tekemisen hinnan. Ihmismielen perspektiivi kapenee ja taiteen synnyttäminen väistyy rutiinitekemisen tieltä.

Kokonaistilanne aiheutti surua ja huolta kun sokeuduin omille tuntemuksilleni ja periaatteilleni. Kallisarvoisin katoaa.

Aika ei veny

Ei aina ole kyse rahasta. Voi "ajautua" projektiin tottumuksesta, ystävän pyynnöstä, vahingossa, on sopiva aikarako tai lupaukset taiteellisesta tavoitteesta ovat lupaus paratiisista.

"Miksi menin tuohon mukaan?". Enkö ikinä opi?

EI VOI AINA OLLA - KIVAA

Jaksot elämässä lipuvat epämääräisesti ohitseni

alkavat jostain ja päättyvät johonkin simultaanisesti

Koko elämäni olen ollut peloton haasteille. Ei ole ollut sellaista haastetta, johon olisin sanonut "ei kiitos".

2000 -

IV-NÄYTÖS: RAADOLLINEN 2000-LUKU

1. KOHTAUS: AMMUTAAN SITÄ HEVOSIAKIN SANOI TALOUSMAAILMA

Laman myötä tapahtunut muutos ajoi taiteen tekemisen uuteen tilanteeseen. Muutoksen suurimpana vaikuttajana, välillisenä ja varsinaisena, oli yksi ylitse muun: talous, joka hivuttautui ohjaamaan kaikkea. Siitä tuli kaikkien ratkaisujen äiti. Talouden arvoja korostava ilmapiiri nosti rahastajat valtaan. Ahneus halpuutti laajalti kulttuurin eri osa-alueilla. Ahneuden ja tulosvastuullisuuden myötä kansa opetettiin uusiin sirkushuveihin: tirkistelyyn ja halvan kulutukseen.

Vaikutukset näkyivät kaikessa, eikä mikään riittänyt kumoamaan uutta ja kiihtyvää kulutusjuhlaa. Estonian uppoamisen vaikutusta talouteen arvioitiin onnettomuusyönä.

Ihmiset hyväksyivät keskinkertaisuuden riittämisen. Keskiluokka iloitsi, kun aivoihin pumpattiin anabolisia steroideja. Kansalle annettu hupi peitti alleen vallan siirron. Halpuutus tuli talouspäälliköiden iloksi jo ennen kuin se keksittiin kaupoissa. Vaikutukset taiteelliseen työskentelyyn olivat laajalti merkittäviä ja osuivat tekijöihin.

On sitten lama, vallankumous, tulosvastuullisuus, ajan tai teatterilaisten geeniperimän ansiota, valosuunnitteluun kohdistuva paine ei pysty muuttamaan toteuttamisen toimintamallia taikka aikataulusuunnittelua. Visuaaliselta lopputulokselta odotettiin paljon ja näyttävää. Täyden katsomon tavoite pitää työskentelyn raamit lyhyessä narussa kiinni.

Kokonaisbudjetista, 100 000 €, valoilte varataan 2 000 € kuluihin. Ilman keskustelua leikataan 1500 € kesken harjoituskauden, suunnittelun jo valmistuttua ja toteutuksen alettua. Leikkauksen vaikutuksesta taiteelliseen tavoitteeseen ei keskustella.

Kun työpanos ja arvomaailma ovat osa PowerPoint-kalvoa, eikä taiteen tekemistä, niin mihin se johtaa?

Arvomaailmat olivat muuttuneet. Kaikelle annetaan ensin rahallisen arvo. Näin voidaan hallita, oikeuttaa, arvostella, määrätä sekä alistaa tekijöitä ja teos kaikinensa.

Uusi normaali on kertoa ensin rahallinen arvo.

Työt ovat vieneet minua elämässä eteenpäin. Työ on aina ensin, sitten muu elämisen suola. Olin uppoutunut työhöni ja luovuuteen niin että normityöviikot olivat 60–80 tuntisia, parhaimmillaan kuukaudet yli 300 tuntisia. Elin jatkuvassa tuottamisen tulella. Kiireisen on helppo tehdä nopeita päätöksiä. Työt jatkuivat ”tasaisen tappavaan tahtiin”. Jatkuvan luovuuden tilassa pystyin vastaamaan haasteeseen kuin haasteeseen. Ja otin yhä isompia projekteja vastaan.

Edustin kolmea valon ammattia. Valaistussuunnittelija, valosuunnittelija ja valotaiteilija. Päätoimista valotaiteilijaa minusta ei koskaan tullut.

- Valaistussuunnittelija on ulko- ja sisävalaistuksen ammattilainen. (kadut, julkisivut, näyttelyvalaistukset jne.)

- Valosuunnittelija on esitystaiteen ammattilainen (tanssi, teatteri jne.)

- Valotaiteilija tekee valotaideteoksia (valoteokset, installaatiot jne.)

Ammatillisesti etenin ylöspäin projektien myötä, ja nautin onnistumisista. Olin todistamassa osaavani ammattini. Minulle tärkeät asiat kuten värien käyttö tai valonheittimien tarkka sijoittelu, olivat silloisessa toimintaympäristössäni asioita, joita en pystynyt saavuttamaan. Toimintakulttuurin muutos valo-osastoilla ja teatteritaloissa koitui ylipääsemättömäksi vaikeudeksi.

70–80 luvulla sanoin: ”Kun laitteet loppuvat, aletaan tehdä taidetta”.

90-luvulla totesin: ”kallista välineurheilua”.

2000-luvun kuittaaan kulutusjuhlana.

ISOJEN TÖIDEN KANSSA

Kuten niin monet muutkin työtehtävät, kutsu kävi ja minä lähdin isojen näyttämöiden äärelle. ”Eteneminen ammatissa” tuntui luontevalta.

ISO maistuu maukkaammalta kuin pieni.

Kuvittelin suurten näyttämöiden työt haastaviksi ja mahdollisuuksia sisältäviksi. Vaikeudet, joita laitosteattereiden isoilla näyttämöillä kohtasin, pääsivät yllättämään. Olin kuullut huhuja ”laitoksista”, mutta vasta kun itse törmäsin niihin, ne konkretisoituvat. Joitain näistä näyttämötaiteen kruununjalokivistä voisi verrata liukuhihnateurastamoihin.

Valoteknisesti kaikki skaalautui isommaksi. Tekniikan oppiminen vei hieman aikaa. Isojen mittakaavojen näyttämöillä ihmisten pienisieluisuus korostuu. Laitoksien työskentelyolosuhteet korostuvat taiteen vastaisina.

Yritin ja sopeuduin tilanteeseen. Valokerronnassani painopiste muuttui tilanteiden ajamisen herkkyyteen, joka olikin minulle viimeisiä tärkeitä jäljelle jääneitä työkaluja. Olinhan siirtynyt näyttämöille, joilla tärkeintä on näyttävyys ja ongelmaton toteutus. Valojen takia ei voida pysähtyä. Mittakaava ja visuaaliset tavoitteet olisivat vaatineet enemmän aikaa näyttämötyöskentelyyn. Erilaiset työtavat alistettiin tuotannon raameihin. Aina voi yrittää neuvotella, mutta harvoin siitä on hyötyä suuren koneiston rattaissa. Produktiot etenevät ja toimivat kuin junan vessa.

Taiteilijana oleminen väheni koko ajan. Siihen liittyvä ammattitaito purkautui siivilöitymällä muihin töihin. Eivät suurten näyttämöiden työt olleet minua varten, 200 ihmisen katsomo ja pieni näyttämö tuntuivat oikeammilta.

Kunhan valot on suunnattu näyttämölle niin pärjään.

Valotilanteiden rakentamisessa pyrin edelleen minimaaliseen kaluston käyttöön, mutta isoilla näyttämöillä sähköä paloi viikossa harjoitusten aikana yhtä paljon kuin pienessä kylässä vuoden aikana. Etäännyin yhä kauemmas nuoruuden ideologiasta. Ristiriitainen tilanne ei suinkaan ole jotain, jota ajattelee koko ajan, vaan se nakertaa jossain taustalla. Olin kaukana lähtökohdistani, mutta niin sisällä karkkikaupassa. Näin jälkeenkäin hirvittää.

Työyhteisöt, joissa olin elänyt ja elin vanhenivat kanssani. Toimin tutussa ja turvallisessa visuaalisuudessa. Olinhan sitä määrätietoisesti ylläpitänyt ja kehittänyt kymmeniä vuosia. Taiteen valinnat oli aikaisemmin tehty ja niiden suuntaan menty. 2000-luvulla matka jatkui suuntaa vain hieman muuttaen.

Näyttämötaide tuntui uuvuttavalta. Motivaatiota oli olemassa, vaikka samalla katsoin, kuin sivusta, ja ihmettelin omia tekemisiäni. Puheissani kuului väsymystä.

Sitä tuottaa vuosi toisensa perään, mitä kaikkea ehtiikään. Eteenpäin vievänä voimana ovat nuoruuden haaveet. Elämän myötä ne ovat hämärtyneet, mutta jokin niihin yhdistävä narunpätkä säilyy. En kokenut tietoisesti yhteiskunnassa jo aikaisemmin alkanutta muutosta. Kuitenkaan en voinut olla näkemättä, että kaikella on kaikkeen vaikutusta.

Kun yhdistää ikääntymiseni, liian tekemisen, vieraantumisen omista juuristani ja tavoitteistani sekä muutoksen taiteen tekemisen ympäristössä, ei ole ihme, että väsyin näyttämötaiteeseen. Olin ”vanhan liiton miehiä”, eivätkä oppini, työtapani ja ajatukseni olleet uuden maailman mukaisia. En kokenut suoranaisesti arvomaailmani luhistumista, mutta jossain syvällä motivaatio alkoi hiipua. Olen katoavaa kansanperinnettä?

Teatteripuolella hyvää kokemusta edustaa Anna Karenina, Lahden kaupunginteatterissa vuonna 2000, ohjaajana Jotaarkka Pennanen. Valo-osasto työskenteli luovasti ja yhteisen tavoitteen mukaan. Jopa ensi-ilta päivän aamuna kaiken ohjelmoinnin tuhouduttua, kaikki jakoivat uskoa työhömmä. Saimme kuin yhtenä ”teatterin ihmeenä” kurottua päivän aikana kasaan valaistuksen ohjelmoinnin niin että ensi-ilta meni kuulemma paremmin kuin ääniosastolla. Esityksestä en muista mitään, saati valoista, sillä siinä oli oltu ja oltiin tiukoilla.

Ihmettelin harjoituksissa jatkuvaa laulamista, kunnes esityksen kerrottiin olevan musikaali (mielestäni ooppera). Harvoin olen ollut niin epätietoinen sisällöstä harjoitusten alkuvaiheessa.

Niskavuoren nuori emäntä (2003) ja Tatuoitu ruusu (2004) Tampereen Työväen Teatterissa, ohjaajana Jotaarkka Pennanen jäivät viimeisiksi isojen näyttämöiden töiksi. Olin tullut tieni päähän samalla tavalla kuin tanssiteosten kanssa.

Ystävät ja työtoverit vanhenevat ja taidetta tehdään työnä toinen toistaan tukien.

Koin etäännyväni näyttämötaiteen tekemisestä, jatkuvasta lipputulojen puolesta tuottamisesta. Annoin virran viedä mukanaan. Tulivatko työt ja veivät mukanaan vai etsiydyinkö niiden luo, se ei ole oleellista, vaan oleellista on oman luovuuden ruokkiminen. Piti löytää uusi tie.

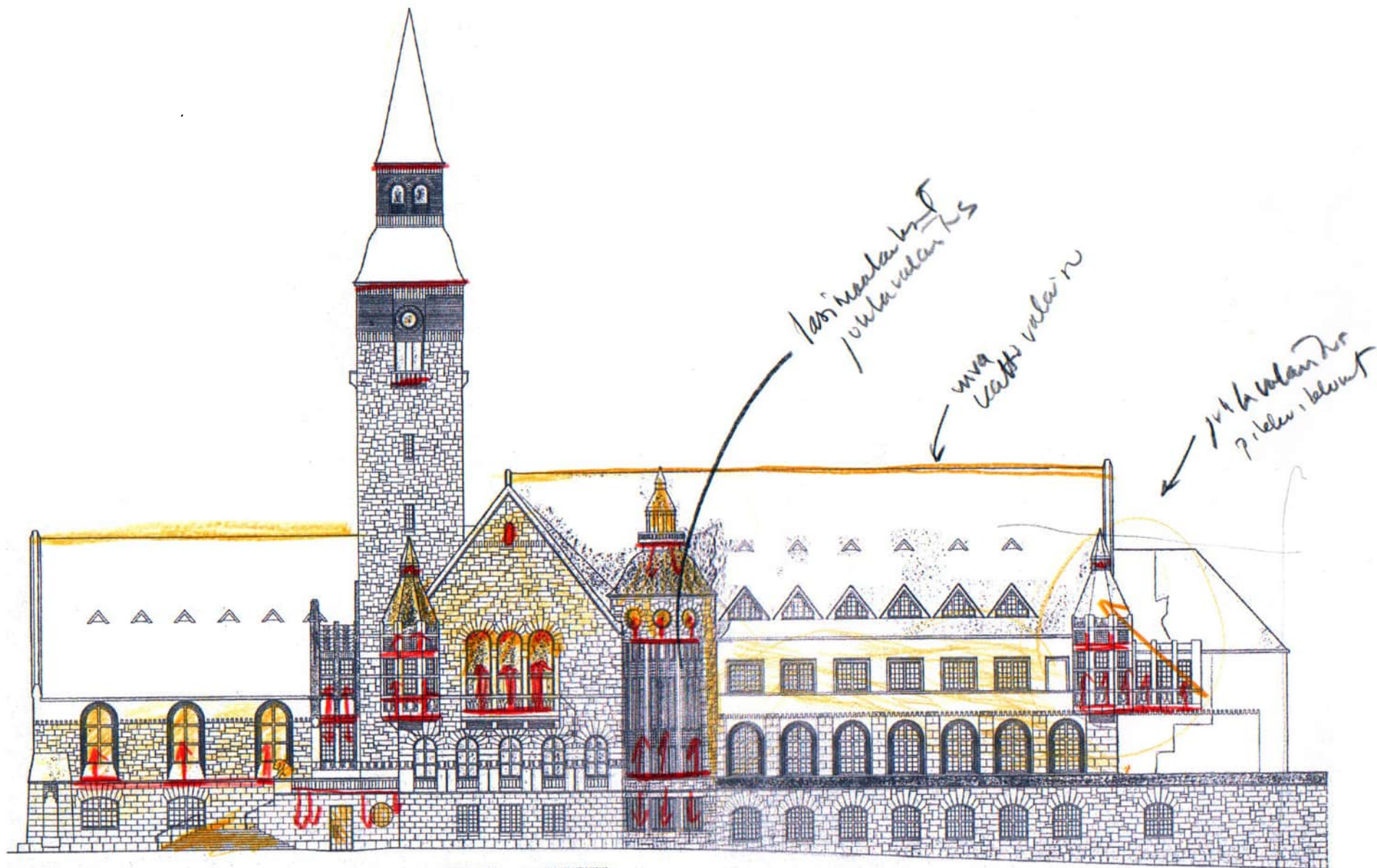
Uusien aluevaltauksien kautta, löysin vaikuttamisen tien. Kaupunkisuunnittelussa pääsisin vaikuttamaan ihmisten arkeen. Osaamiseni olisi pienesti esillä, mutta vaikutus kestäisi pitkään. Jo ensi töissä, alkaen 90-luvulta, halusin luoda valolla kaupunkitilaa, joka on ihmisen mittakaavassa. Valotehojen alentaminen ja valojen ”oikein” suuntaaminen sekä sijoittaminen lisäisivät tilallista avaruutta. Kaikki juontaa kokemuksiini Lapin maisemista. Avaruus, tähtitaivas, tila, hiljaisuus ja yhteys luontoon.

Valaistus on näyttämötaiteen, dramaturgian, kuvataiteen, valotaiteen, valaistustyylien, välineen hallinnan, ja geometrian luomaa todellisuutta, joka koskettaa.

Kun katsojan vastaanottokyky heikkenee, ärsykkeen pitää olla voimakkaampi, jotta viesti menee perille.

Vain kirkkain ja kuuluvain erottuu joukosta.

.

Niskavuoren nuori emäntä

Anna Karenina

Ote kirjoituksesta Helsingin Sanomat 22.9.2000 Jukka Kajava

Anna Karenina on työvoitto

LAHTI. Jotaarkka Pennasen johtajan, kuten myös ohjaajan kausi Lahden kaupunginteatterissa päättyy komeaan työvoittoon.

Venäläis-suomalaisena yhteistyönä toteutetussa **Anna Karenina** -musikaalissa on notkahduksensa, mutta myös ehdottomia ansioita. Tarina kulkee ja ainakin ensi-illassa musiikkikin toimi parhailta aineksiltaan. Noin tusinan soittajan orkesteri musisoi kuin isompikin kokoonpano Juhani Lamminmäen johtamana, kiitos myös Markus Fageruddin eloisan ja vaativankin orkestroinnin.

Ensi-illan pääroolissa nähty Riikka Rantanen lauloi pakottomasti ja säteilevästi läpisävelletyn sopraanoroolinsa. Ei ole hänen vikansa, että suurten tunnehyökyjen henkilöhahmo on muiden osallisten jäljiltä hieman nukkemainen kaunotar ja kaaosvaiheissaankin aika särötön. Selkeiden tunteiden tulkkina Riikka Rantanen on puhdas ja liikuttavakin.

Vladislav Uspenskin säveltämä musiikki hivelee melodioillaan, mutta toistaa itseään eikä anna riittävästi sijaa tummien tuntojen ja perheen ja koko entisyyden murskaavan intohimon tuomille Annan henkilökuvan vastapiirteille. Tästä esitykseen ja roolityöhön jää hienoinen sievistelyn sivumaku.

Tarkoin teemoittava säveltäjä on päätyntä aika lastenlaulumaiseen ja hyvin yleismaailmalliseen sävelmaisemaan. Venäläisyyttä musiikista ei monta tahtia löydy, eikä näin ollen esityksestä muutenkaan.

MUTTA NÄHTÄVÄÄ löytyy.

Lahden kaupunginteatterilla on aarre hallussaan. Sen nimi on Kari Junnikkala, talon lavastaja. Vuosien myötä hän on oppinut hallitsemaan suuren näyttämön mahdollisuudet ja löytämään työ työltä uutta.

Myös **Anna Karenina** on vaihtuvien ja yllättävien näkyjen ja Ilkka Volasen valosuunnittelun kuten myös Kaija Salaspuron upeiden epookkiasujen kautta loistokas luomus lumisateineen, luistinkenttineen, kirkkoineen, juhlasaleineen ja mitä vielä. Loppu, Annan kuolema, kuvitetaan huikaisevalla näyttämöidealla. En kerro millä.

REIPPAASTI KOLMEN tunnin mitoissaan **Anna Karenina** on ylipitkä ja tuntuukin siltä, sillä kaikkiin aineksiinsa ei esityskään saa riittävää vetovoimaa. Kitin ja Kostjan rakkaussäie pyrkii tuomaan vastavoimaa Annan ja Vronskin traagiselle kohtalolle, mutta aiheen toteutus on siten ohut, että huomaisin haukottelevani?

Haukottelevani ja silti innostuvani Jotaarkka Pennasen sovituksen ja ohjauksen hallittuun kokonaisuuteen vievästä otteesta, keinojen täsmäävyydestä, tinkimättömyydestä myös teatterikoneen käyttöönotossa. Näin musiikkiteatteria pitääkin tehdä - kunnolla.

Kuin tilauksesta 2007 tuli Vapauden vanki, jonka ohjasi Kalle Holmberg. Näyttämöllä olivat laulaja ja tanssija hienon ohjaajan käsissä. Markku Piri ja Jani-Matti Salo varmistivat, että olin oikeassa paikassa. Vaikka väkeä mahtui saliin, niin esityksen pienimuotoisuus kiehtoi.

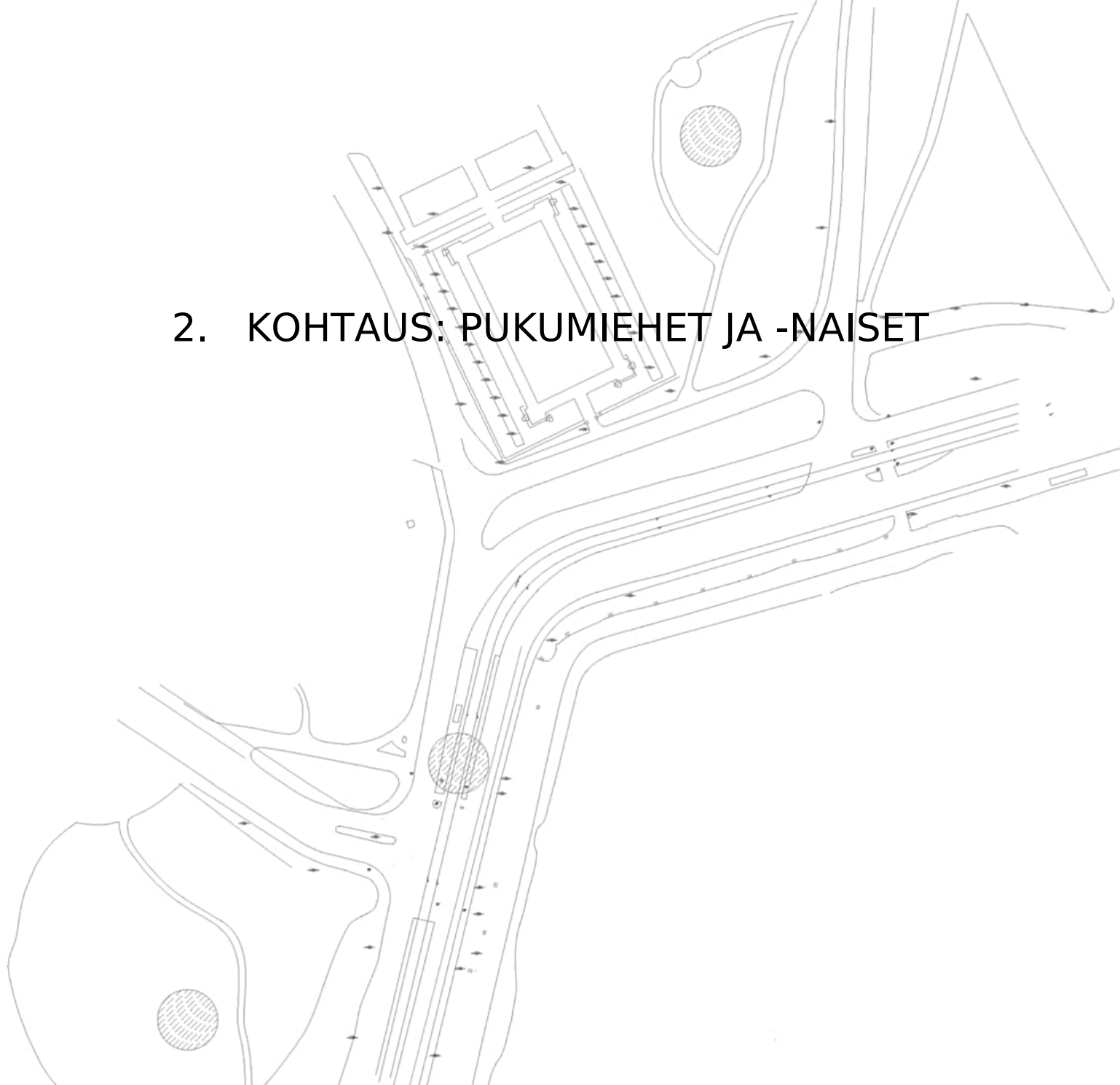

04

2. KOHTAUS: PUKUMIEHET JA -NAISET

KAUPUNKITILAT

Seuraava askel oli kaupunkitilasuunnittelu, joka hiipi kalenteriini. Aluksi kaikki oli vierasta. Ymmärryksen valosta, sen kokemisesta, sen luomasta tilasta ja mahdollisuuksista ei tuottanut ongelmia. Vastapuolen työtavat, normit ja ajattelu piti oppia ensimmäiseksi. Sen jälkeen piti ymmärtää heidän tapansa suunnitella ja ajatella valaistusta. Se ei tuntunut sisältävän mitään ajatusta taikka tyyliä, se oli asetukset täyttävä kartio valoa tarpeeksi korkealla. Myös työskentelyn aikatauluttaminen yllätti. Se oli kärjistetysti pukumiehet vastassaan entinen hippi.

2000-luvun alussa tekijöitä etsittiin kaikenlaisiin työryhmiin. Niinpä pukumiehet ja -naiset saivat rinnalleen risupartoja ja ponnekkaita naisia julistavine t-paitoineen. En koskaan saanut itseäni sulatettua tuohon maailmaan täydellisesti. Niinpä olin taiteilija roolissa, ja sitä kautta moni asia osattiin "antaa anteeksi". Se vapautti minun ajatteluni, mutta ei poistanut törmäyksiä. Pukupiireissä ollaan muka-kohteliaita loppuun asti.

Pukupiireissä vaikutti sovinistinen maailma pyörittäen työpaikkakiusaamista. Siellä lähetettiin peniskuvia intranetin kautta naiskollegoille, vaikka somea ei ollut vielä edes kunnolla keksitty.

Työskentelyn suurimpia eroja olivat ajankäyttö ja panostus. Kun on tottunut panostamaan ja olemaan laskematta tunteja, niin nyt oltiin maailmassa, jossa tunnit lasketaan ennakkoon ja ilman lisälaskutusta työt pysähtyvät. Usein myöskään lopputuloksen laadulla ei ollut merkitystä, kunhan se täytti sopimuksen ehdot rimaa hipoen.

Lennessä yritin opiskella valaistustekniikan perusteita julkistiloihin. Ne sinänsä ovat selkeitä määritelmiä ja laskentakaavoja, mutten pystynyt sisäistämään niitä, koska niiden sisältö ei merkinnyt minulle mitään tärkeää. On vanhoja kaavoja ja määritelmiä, joita ei ole tähän aikaan ja paikkaan suunniteltu. Koska suunnittelussa pinnalla olivat pukukoodi sekä voittomarginaali niin törmäyksiä syntyi. Päästäkseni ohi joistain asenteista opin pitämään pikkutakkia päälläni jo varhaisessa vaiheessa. Muut säännöstö, ajattelu- ja työtavat opin näkemään joidenkin vuosien aikana.

Virkamiehillä ja suunnittelijoille säädöksiä riitti ja niitä piti noudattaa. Kenenkään tehtävä ei ole tarkistaa lopputuloksen toimivuutta. Riittää kun suunnitelmissa on esitetty tavoite ja sen toimivuus. Ja kun urakoitsijaa ei mikään tunnu häiritsevän, on kaikki hyvin. Hyvä velikään ei sano mitään.

Kiinnostus valosuunnitteluun kasvoi. Se saavutti myös "perinteisen" valaistuksen. Perinteinen ajattelu oli muuttumassa, tämä innoitti päättäjiä ja tekijöitä hitaasti, mutta varmasti. Ei voi vastustaa uutta, jolleivät kaikki vastusta.

No, aina ei ollut näin murheellista. Kuitenkin kesti vuosia, ennen kuin itse opin asennoitumaan oikein ja suojaamaan itseäni, vaikka jääräpäinen urputus tuotti paremman lopputuloksen kuin hiljaa oleminen.

Valoja suunnittelevat ja asentavat eivät näe valoa, saati tilaa ja näiden merkitystä.

Jokainen projekti on yksi toisen joukossa. Ymmärrettävää. Rattaat ovat raskaita pyörittää. Hankintalaki kiemuroissaan teki oman lisänsä. Sen kanssa, kun oppi toimimaan, sai sen minkä halusi. Kyseessä oli oikeanlainen taulukoiden täyttämistapa, jonka pohjalle oli luotu oikein muotoiltu hankintaohjelma.

Ongelma, joka tuli vastaan, olivat jälleen kustannukset, joihin ei ollut varauduttu. Johtajat kävivät maailmalla ihastelemassa ratkaisumalleja, ja varsinkin isolla rahalla toteutetut olivat jääneet mieleen matkamuistoina. Ja nyt haluttiin samanlainen. Kun budjetiksi tarjotaan kymmenesosaa, niin ehkä samantasoinen ratkaisu ei kuitenkaan onnistu....

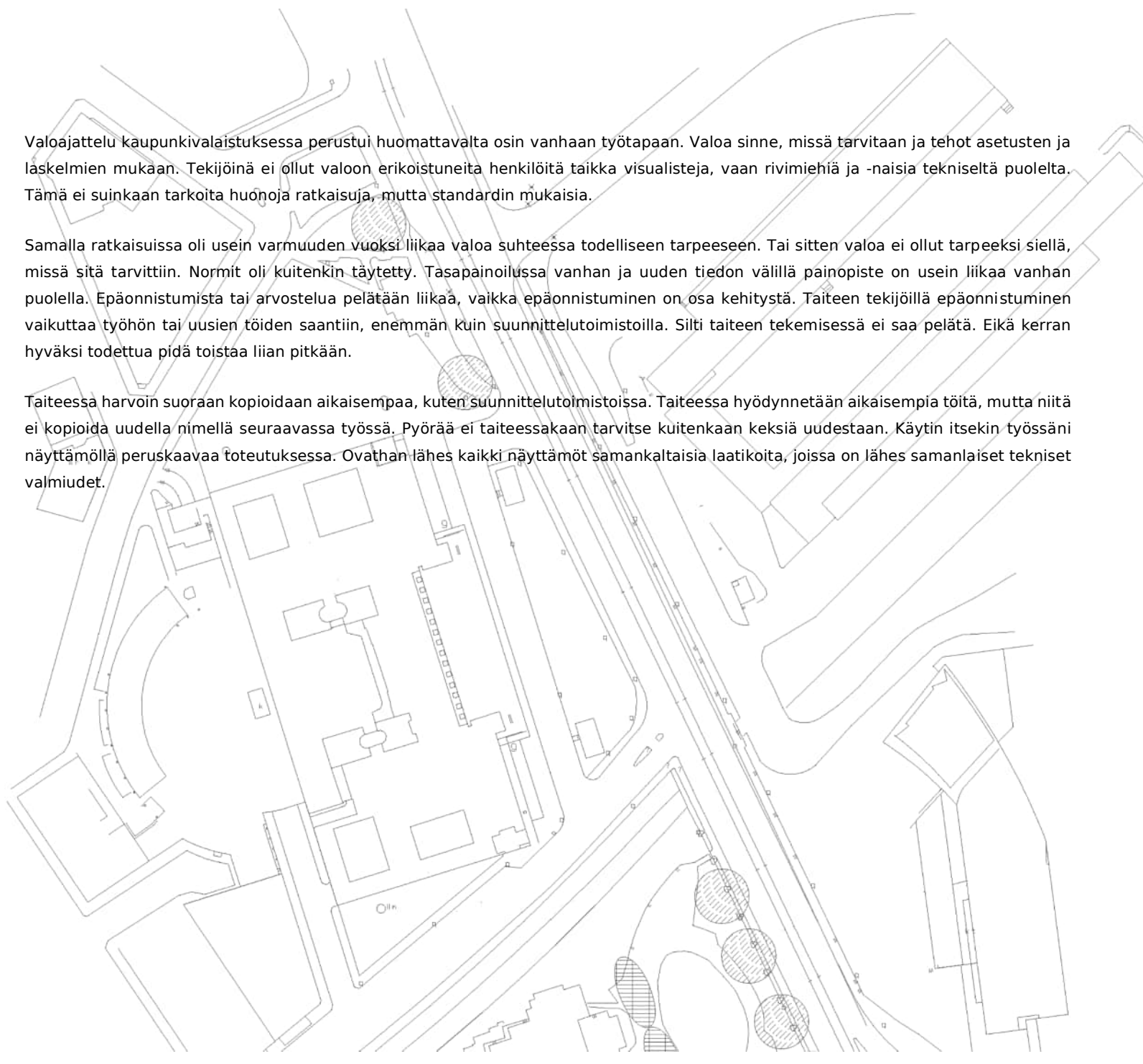
Valolla nähtiin arvoa, mutta ei tiedetty, kuinka sen voisi toteuttaa. Mihin lokeroon se kuuluu? Taiteen tekeminen on aina yhtä mahdoton taulukkoyhtälö.

Kaikkienensa tämä uusi aluevaltaus oli haasteita pullollaan. Uuden työympäristön ja haasteiden ymmärtäminen, kokouksista selviäminen ja uskottavuuden ylläpito sekoittivat päätä. Lopputuloksenkin olisi täytettävä jollain tasolla asetut, joskus epärealistisetkin unelmat.

Prosessit olivat kokoonsa nähden pitkiä. Kokoustettiin tasavälein syystä tai ilman. Tämä kuitenkin antoi minulle aikaa sulatella ja toisaalta löytää taiteellisia ratkaisuja. Ja sovittaa ne budjettiin, jos sellaisen oli saanut.

Vain minulla oli valon lopputuloksen tarkistamiseen sopivat mittauslaitteet.

Aiemmat kokemukset olivat jo kovettaneet ja opettaneet suhtautumaan idiotismiin, ehkä osasin väistää paremmin. Myöskään kauniit korulauseet projektista eivät todellisuudessa tarkoittaneet niiden toteuttamisen tarvetta. En kuitenkaan milloinkaan ole oppinut, että lopputulos voi olla sitä, mikä tästä syntyy, eikä sitä mille tasolle voimme sen yhdessä ponnistaen saada.

Valoajattelu kaupunkivalaistuksessa perustui huomattavalta osin vanhaan työtapaan. Valoa sinne, missä tarvitaan ja tehot asetusten ja laskelmien mukaan. Tekijöinä ei ollut valoon erikoistuneita henkilöitä taikka visualisteja, vaan rivimiehiä ja - naisia tekniseltä puolelta. Tämä ei suinkaan tarkoita huonoja ratkaisuja, mutta standardin mukaisia.

Samalla ratkaisuihin oli usein varmuuden vuoksi liikaa valoa suhteessa todelliseen tarpeeseen. Tai sitten valoa ei ollut tarpeeksi siellä, missä sitä tarvittiin. Normit oli kuitenkin täytetty. Tasapainoilussa vanhan ja uuden tiedon välillä painopiste on usein liikaa vanhan puolella. Epäonnistumista tai arvostelua pelätään liikaa, vaikka epäonnistuminen on osa kehitystä. Taiteen tekijöillä epäonnistuminen vaikuttaa työhön tai uusien töiden saantiin, enemmän kuin suunnittelutoimistoilla. Silti taiteen tekemisessä ei saa pelätä. Eikä kerran hyväksi todettua pidä toistaa liian pitkään.

Taiteessa harvoin suoraan kopioidaan aikaisempaa, kuten suunnittelutoimistoissa. Taiteessa hyödynnetään aikaisempia töitä, mutta niitä ei kopioida uudella nimellä seuraavassa työssä. Pyörää ei taiteessakaan tarvitse kuitenkaan keksiä uudestaan. Käytin itsekin työssäni näyttämöllä peruskaavaa toteutuksessa. Ovathan lähes kaikki näyttämöt samankaltaisia laatikoita, joissa on lähes samanlaiset tekniset valmiudet.

Kun ratkoin Hesperian puiston valaistusta, perusratkaisu oli helppo.

Olin uusi ja ulkopuolinen. Lähestyin ongelmaa näkemisen kautta. Se, missä noviisilla meni pieleen, oli yritys saada puistoon perusvalaistuksen lisäksi tilateoksenomaista sisältöä. Jo tuolloin lähestyin ongelmaa ihmisen mittakaavalla, joka sitten myöhemmin vuosien kuluttua vahvistui suunnitelmissani niin että asia tuli myös ymmärretyksi.

Uuden näkökulman saaminen läpi suunnittelukokouksissa voi onnistua. Mutta kuten Hesperian puistossa, toteutus ei välttämättä noudata suunnittelijan näkemystä. Suunnittelijan aseman status ei riitä toteutuksen valvomiseen.

VALON ARKI

Aika-ajoin olisi hyväksi, jos pystyisi katsomaan taaksepäin. Menneisyys siirtyy aina vain kauemmas ja tulevaisuus tulee lähemmäs. Valintojen tekeminen ja ideologiastaan kiinni pitäminen vaikeutuvat, kun on osana oravanpyörää, jossa liittäminen hivelee itsetuntoa.

Mihin loppuivat kulttuuriuutiset televisiosta?

Monentenako on kulttuuriuutisten valikko valikoissa?

Mikä on kulttuurin uutisoinnin määrä ja laatu?

Kun valosuunnittelu nousi tietoisuuteen 80-luvulla, se sai taistella kaikesta asemaansa liittyvästä. 90-luvun alussa valosuunnittelijoilla olivat asiat suhteellisen hyvin. Töitä riitti, kysyntää oli näyttämöiden ulkopuolellakin, ja asema tuntui vakiintuvan, koska näyttämöillä tuotantomäärät lisääntyivät, ja valoilmaisulta vaadittiin enemmän.

90-luvun laman myötä työtarjoukset vähenivät. Tilanne korjaantui kuitenkin 2000-luvulla. Valosuunnittelun asema oli vakiintunut, ja töitä oli tarjolla näyttämöiden ulkopuolellakin, koska valosta oli saatu uusi kiinnostuksen kohde.

Osin työtilanteesta ja osin tilaajien vaatimustasoista johtuen näyttämötaiteen ja ulkovalaistuksen valoilmaisu ja valotaiteen kehitys taantui. Liian helposti odotukset ja oma asennoitumiseni johtivat ”valaistusmestari+” leimaan otsassa. Totta että suunnittelijan on osattava ja hallittava tekniikka, mutta työn tavoite on muualla kuin rakentamisessa. Hän on alansa taiteellinen johtaja. Palattiin lähelle 70-luvun asetelmia.

Valosuunnittelijat hyväksyivät ammatin geeniperimän helpommin kuin olisi ollut tarpeen. Näin saatiin valotaiteen arvo laskemaan. He tulivat organisaatioon organisaation ehdoilla ja alistuivat täyttäessään valaistusmestareiden uraputken jatkeen. Saadaksemme valotaiteen orgaaniseksi osaksi näyttämötaidetta sitä ei olisi pitänyt myydä halvalla. Sen ylläpito olisi nostanut valon asemaa kokonaiskuvassa.

KAIPUU

Kaipasin takaisin lähityöskentelyyn, jossa näen, tunnen ja haistan näyttämön tilan ja henkilöiden energiat. Ihminen tekemässä ihmisille töitä.

Tapa käyttää valosuunnittelijoita tuntui oudolta. Heille voi antaa myös videosuunnittelun ja jos oikein hyvin käy niin myös äänisuunnittelun, vaikka oli jo opittu, etteivät nämä mediat ole ihan samaa asiaa. Vastavuoroisesti tekijät opettelivat uusia ilmaisuvälineitä. Ero hyvän valosuunnittelijan, äänisuunnittelijan taikka videosuunnittelijan välillä on kuin yöllä ja päivällä.

Jos osaa käyttää koneita, on konemestari.

Ei myöskään ymmärretä tekijöiden persoonallista kädenjälkeä. Minä olin ”erikoistunut” väriin, tilaan ja valon muotoihin. En ollut siis sopiva musikaaliin. Minä, kuten kaikki, olin kuitenkin tekemässä mitä vain koska se oli ammattini ja osasin sen. En kuitenkaan ollut niin hyvä kuin joku, joka on erikoistunut vaikkapa musikaalivaloihin.

Näyttämötaiteessa olin kahdenlaisessa tilanteessa. Osasin hyvinkin perinteisen suunnittelun ja toteutuksen. Halusin kuitenkin edetä ja siihen tilateokset antoivat mahdollisuuden, mutta se ei enää riittänyt. Olisin halunnut ammattitaidolleni enemmän haastetta. Ei sellaista yksin tehdä, ei ainakaan, jos ei tiedä mitä haluaa. En halunnut, ja tuskinpa olisin pystynyt, hakeutumaan kokonaan uuteen maailmaan, vaan halusin kehittää sitä missä olin. Koin, että valoilmaisu voisi olla rikkaampaa ja toisaalta paremmin toteutettua. Kun otetaan pois produktioiden taiteelliset tavoitteet ja tutkitaan puhtaasti tuotantojen rakennetta, on selvää, ettei se vene käänny. Niin pienet kuin isotkin tuotannot elivät totuttujen kaavojen mukaan. Parempi valo vaatisi enemmän aikaa ja resursseja kuin mihin oli ajateltu olevan varaa. Olisiko muutos ollut mahdollista taloudellisten raamien puitteissa – ei. Raha on suhteellista, niin pienissä kuin isossa produktiossa se loppuu aina yhtä yllättäen. Varsinkin kaikki kulut, jotka eivät edistä markkinointia, ovat ongelma. Valojen kohdalla lisätyöaika, kaluston hankkiminen, näyttämöaika esiintyjien kanssa tai ilman ovat mahdottomia. Kun tähän lisätään henkilökunnasta löytyvä työn tekemisen vastustaminen, asia on selvä.

Pienissä teattereissa ja ryhmissä työaika on toki vapaasti käytettävissä.

Oleellisempaa kuin työajat, on asenne valoon. Sen ymmärtäminen ja sen taiteellisen ilmaisun vaatima suhde työntekoon ja prosessiin on useimmilla kadoksissa. ”Ei voisi vähempää kiinnostaa”. Poikkeuksia henkilökunnan asenteeseen löytyy onneksi, myös isommissa laitoksissa, kuten Lahden kaupunginteatterissa.

PALUU

Näyttämötöissä ilmaisuni laajeneminen onnistui parhaiten tanssissa. Tukholmassa vuonna 2002, pääsimme vierailemaan entiseen menetettyyn kotiimme Glashusetiin, joka toimi nyt Spelgelteaternin kotina. Tanssiteoksessa Ljusdykare minulle tarjoutui poikkeuksellinen mahdollisuus saada sellainen valokalusto, jonka haluan. Ihan mitä vain. Eric Stockholm Lighting Companysta, halusi auttaa. Hänellä oli suhteita valo- ja ääniyritykseen, jonka kalustovarasto oli lentokonehallin kokoluokkaa. Ja jos jotain ei löytynyt Tukholmasta, saataisiin se pikaisesti tuotua Keski-Euroopasta. Niinpä tilasin valoille ristikkopalkkeja, 23 kpl liikkuvaa ja nelisenkymmentä perinteistä valonheitintä. Ohjauspöydän jouduin kuitenkin lainaamaan Helsingistä, koska saamani ohjauspöytä oli niin ”englantilaista huumoria” etten oppinut sen käyttöä käytettävissä olevana aikana.

Lähtökohtana oli liikkuvilla valokiiloilla tehty valaistus. Ja yksi unelmistani toteutui. Valojen muodot pystyivät liikkumaan. Niiden värin ja koon muutoksien avulla syntyi aikaa ja tiloja tanssijoille esityksen aikana.

Vihdoinkin pääsin tekemään liikkuvia perusmuotoja, joita olin 30 vuotta kehitellyt, nyt oli liike, muodon muuntuminen sekä värin vaihtomahdollisuus esityksen aikana. Valot loivat oman teoksen tanssiteoksen sisään.

↙ Larva

(PORTALI)

— 11 —

—

— ١٤ —

8

PROF

TRUE SL

NA
II
VE
LO
PE

- 03
- 08⁰¹ 13 14 - 17:30
- 08 - 17.00
GWN FMS
08-17

8012

2

—

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

—

True

12

14

031X0

U

10

所記

5 out

△

1

11. Lattia
KAAKUN LAMIN 8 tot
EISÄVÄIKKA
TARUISTA KAAKUN PÖYDÄN EDUSTA
Anna pöydän / Savoyat alle

12. 12
GOD VÄRI SUI + KORT
TALLIN VÄLI KUNTA
KILKKEEN LILKE
+ KUNTA
TARUISTA KUNTA LAMIN
KUNTA 1 KUNTA JÄSEN

13. 13 /14
15. PÄINÄT / PÄINÄ
SÄINEN
Savoyat KUNTA
Savoyat W 10%

Result

A wide-angle photograph of a desert landscape. The foreground and middle ground consist of rolling, sandy hills with sparse, low-lying green and brown shrubs. The hills are bathed in warm, golden light, suggesting late afternoon or early morning. The sky is a clear, pale blue with a few wispy white clouds. The overall mood is one of vastness and tranquility.

Uutisoinnista on tullut markkinoinnin väline. Sillä on vaikutusta kaikkeen tekemiseen, joille sillä on merkitystä.

Kun kesinkertainen kehutaan, esille nousevat työt, joiden olisi ollut parempi olla syntymättä.

Riman alitus ruokkii medioita ja yleisöä, ja aiheuttaa mahdollisimman vähän ongelmaa tai taloudellista rasitetta.

Ljusdykare

MUTTA

Pitkät yhteistyösuhteet eivät uusiudu ilman tietoista työskentelyä muutoksien eteen. Tapahtumahetkellä ei tiedosta, ei näe muutoksen tarvetta taikka seurauksia, vaikka elämä muuttuu vuosien aikana. Pitäisi kyseenalaistaa ja löytää yhä uudestaan lähtökohdat tavoitteineen.

Pitää katsoa taaksepäin aina 90-luvulle asti. Nyt näen, kuinka ero Evan kanssa sai alkunsa. Menetimme Glashusetin vuonna 1992. Samalla lama iski tanssimaailmaan lujaa ja laajasti Ruotsissa. Rahoitus loppui monilta tanssiryhmiltä lähes kokonaan. Poliittisilla päätöksillä jaettiin tekijät tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin. Monilla taiteellinen tulevaisuus törmäsi seinään. Vindhäxor joutui myös ahtaalle taiteellisen linjansa takia. Toiminnalle annettiin lupa, mutta lähes mahdottomilla ehdoilla.

Yhteistyöni jatkui Evan kanssa, mutta projekteja oli harvemmin. Yhdessä tekeminen ja eteenpäin meneminen heikkeni, etääntyminen voimistui ja tyhjäksi jäänyt tila täyttyi muilla töillä. Elämäni Suomessa sai enemmän tilaa.

Käännekohta oli Catfish road, joka toteutettiin Kultur Husetissa vuonna 1996. Sen jälkeen meidän olisi pitänyt pysähtyä, arvioida ja rakentaa työsuhteemme uudestaan. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan yhteistyö jatkui kuin mikään ei olisi muuttunut. Muutamaa yhteistä työtä myöhemmin pääsimme takaisin vierailemaan Glashusetiin (2002). Talo toimi edelleen teatterina. Ljusdykare oli molemmille omalla tavallaan unelma, se oli myös lopullinen niitti. Ei ollut paluuta takaisin. Elämät kulkivat voimakkaasti eri suuntiin.

Ehdimme kuitenkin toistamiseen Glashusetiin ennen rakennuksen muuttumista hotelliksi. Tuo ”kerran vielä keikka” oli Där änglar landar – mistlur (2004), mutta nyt oli selvä taiteellinen ero. Oli vaikea motivoitua keikasta, jolle ei ollut muuta syytä tekemiseen kuin menneisyys. Toteutin produktion rajallisessa ajassa. Siinä ympyrä sulkeutui myös valon väreissä. Kuten 1982, päävärit rytmittivät tämän työn. Varmaa kädenjälkeä, mutta voimatonta tällä kertaa.

Onneksi Eva sai parannettua toimintaedellytyksiään ja pystyi jatkamaan työskentelyään. Niistä saatu erittäin positiivinen palaute ei kuitenkaan riittänyt, jotta hän olisi saanut työskennellä haluamansa ajan. Taloudellisten resurssien epäämisellä, tehdyn taiteellisen työn aliarvostuksella, sekä nöyryytyksellä saatiin paljon tuottaneen, vihollisiakin hankkineen, koreografin työskentely loppumaan. Ei mitään uutta taiteentekijöiden historiassa.

VAIHEIDEN VOIMAA

Vantaan Energia
Vanta Energia

Martinlaakson voimala
valosuunnittelu Tarja Ervasti ja Ilkka Volanen

VOIMALAT

Energiayhtiöt heräsivät unestaan. Maailmalla valaistaan julkisivuja. Myös energiayhtiöt olivat nousseet puheenaiheeksi ja julkisuuskuvasta olisi hyvä pitää huolta. Kun lähes kaikki toimii sähköllä, sillä on vaikutusta yhtiön kassaan. Mikä olisi luontevampaa kuin käyttää sähköä oman voimalansa valaisuun.

Näissä projekteissa, kuten korkeajännitepylväissä, vesisuihkuissa ja muissa erikoisissa valaistuskohdeissa, on yhteistä se, että tilaaja ei välttämättä ymmärrä kokonaisuutta. Vaikka suunnittelu- ja toteutusvaiheessa ollaan kartalla, niin ylläpitoon ei varautua. Oman autonsa osaa jokainen yritys pitää kunnossa, mutta "pihavalot" eivät kiinnosta ketään. Ei myöskään koeta valaistusta osana kaupunkikuvaa ja huomioida siitä aiheutuva vastuuta. Näin se on pahimmillaan hyvien kokemusten rinnalla. Suunnittelussa törmää kaksi maailmaa. Heidän ja meidän maailmojen etäisyys on suuri. Yhdistävänä tekijänä on vain sähkö.

Voimala aiheutti muutaman yllätyksen. Ensin kävi ilmi, ettei sähköä ole riittävästi, vaan he joutuisivat kaapeloimaan lisää. Tuota ei olisi sähköntuottajalta odottanut! Toinen vakavampi huoli oli häiriöt ohjauksessa. DMX "ryömi" hitaasti väärin arvoihin. Ensin veimme valoheittimet huoltoon, mutta siellä ne toimivat moitteettomasti. Jäljelle jäi useiden kuukausien jatkuva korjausohjelmointi. Syytä ei koskaan löytynyt. Valot toimivat joitakin vuosia, kunnes ne haudattiin.

Kemijärven lämpö ja vesi Oy

A wide-angle photograph of a large water fountain display in a lake. Numerous jets of water are spraying upwards from various points across the water's surface, creating a misty atmosphere. In the background, a line of green trees separates the lake from a town. A prominent white church spire with a dark roof is visible on the left side of the background. The sky is a clear, bright blue with scattered white clouds. The water in the foreground is dark blue with gentle ripples.

VESISUIHKUT JA PUISTOT

KOKKOLAN VESISUIHKUT JA ENERGIAPUISTON VALAISTUS

OULUN MERIKOSKEN SUIHKUT SEKÄ HUPISAARTEN VALAISTUS

Näistä kahdesta haastavampi projekti oli Oulun Hupisaarten valaistus ja Merikosken vesisuihkut. Siinä tavoitteena oli ison puistoalueen ja vesisuihkujen valollinen maisemointi. Samalla oli huolehdittava kevytliikenteen liikkumiseen liittyvistä turvallisuusaspekteista. Puistovalaistuksessa tavoitteeni oli vähentää valon määrää yleisesti ja varsinkin kun lähestytään rantaa. Jo tuolloin minulla orasti ajatus tähtitaivaan näkymisestä. Maisemallisesti ja ajatuksellisesti suihkut muodostivat kokonaisuuden ytimen. Niiden toteutukseen sain visualistina näppini väliin. Suunnitteluryhmä toimi hyvin yhteen. Jokainen osallistui suihkujen toteutukseen. Pohjalla olivat Alvar Aallon aikoinaan suunnittelemaat suihkut. Nyt yritimme luoda uutta ratkaisua, joka kuitenkin noudattaisi alkuperäisen idean ajatusta. Valojen piti toimia talvella hangen valaisemisessa, mutta tuo ajatus ei onnistunut käytännössä ollenkaan.

Oltiin ottamassa alkuaskeleita julkisissa valoteoksissa, eikä huoltokoneisto useinkaan pystynyt vastaanottamaan uutta työkohdetta. Näin monet investoinnit rapistuivat ja menivät epäkuuntoon muutamien vuosien aikana, ja ne purettiin pois ”huonoina tai epäonnistuneina”. Joissain tapauksissa puhelin- ja sähköpostiterrori, jota harrastin, sai huollot toimimaan. Enkä helposti väsynyt vastustukseen, olinhan näyttämöillä törmännyt niin usein asenteeseen ”ei työaikana saa häiritä!”.

Kokkolan energiapuistossa osasin jo toteuttaa puisto- ja aluevalaistuksen paremmin. Toki kohde oli selkeämpi, mutta en joutunut aivan kaikkea opettelemaan. Vesisuihkut olivat kokonaan vastuullani, ja siitä tulikin hyvää oppia. Jälleen kerran luotin urakoitsijaan, enkä huomannut ajoissa missä kohdassa tarjous sisälsi sudenkuoppia. Projekti kesti pitkään, kuten tämänkaltaiset yleensäkin, osin musiikkilaajennuksen ja osin ammattitaidottoman urakoitsijan jälkien korjailun takia. Kokonaisuutena tehdyt ratkaisut olivat oikeita, puistovalaistuksen valojen tasoissa sain ratkaista lähes kaiken ilman sitovia katuvalomääritelmiä. Nuorison ilkeältä osoittautui ongelmaksi, mutta enpä tiedä olisiko sitä etukäteen kukaan osannut arvioida oikein.

Molempien, suihkulähteiden ja puistovalaistusten tavoitteita olivat ihmisen koko, tilallinen rauhallisuus ja pysähtyminen. Molemmissa oli myös huomioitu polkupyöräilijät. Molemmissa oli suihkujen toiminta ohjelmoitu päivän eri ajankohdille sopivaksi ja öisin rauhallisemmaksi. Kokkolan työstä pitäneen paukuttaa henkseleitä. Musiikkiohjelma, joka oli noin 18 minuutin pituinen ja soi kaksi kertaa illassa, pysyi samana kaikki ne vuodet, kun suihkut toimivat.

Vuosien aikana opettelin uuden tavan toteuttaa unelmiani. Kaupunkitilat, kuten puistot ja julkiset valaistuskohdeet, tulivat elämään valaistuksen kasvaneen arvostuksen myötä.

Työskentelyn aika ja mittakaava muuttui jälleen, säännöt olivat uusia ja työyhteisöt hengeltään osastoja, joille yhteistyö ja yhteinen suunnittelu oli vierasta. Jokainen vastaa omasta tontistaan, yhteistä vastuuta ei ole. Johtoryhmät ovat erikseen, niissä asioista keskustellaan. Toteutusvaiheen virkamiesistunnoissa junat suistuvat raiteiltaan. Taide, jos se ei ole patsas, on aineettomana arvoltaan aineeton, vaikka sen arvo kaupungille olisi suuri vielä avajaisten jälkeenkin.

Arvioin väärin, kun oletin arkisuuteni rikkovan taiteilijamielikuvaa, mutta mitä arkisempi olin, sen arvottomaksi muutuin.

Investoinnin arvo oli avajaisissa ja sen saamassa julkisuudessa. Taiteen tulevaisuus ei innostanut oikeastaan ketään, ehkä matkailun tuottajat olivat ainoat, joilla oli kiinnostusta. Ei niinkään valo, vaan suihkut ja musiikki.

Kun valaistus ei toimi vuosien kuluttua, ratkaisua etsitään ja päädytään syyttävästi kysymään suunnittelijalta. Vastaus oli "Oletteko vaihtaneet lamppuja kertaakaan?"

Maahan upotetuista valaisimista moititaan tulvan jälkeen. Tulvavesi sai ne oikosulkuun. Moittijana oli asennuksien työnjohtaja. Ei voinut suunnittelu- tai asennusvaiheessa huomauttaa jokakeväisestä tulvasta.

Merikosken vesisuihkut

Energiapuiston vesisuihkut

PYLVÄITÄ

Suomalaisessa maisemassa on ainutlaatuisia korkeajännitepylväitä. Niissä yhdistyvät monialaisesti ennakkoluulottomuus ja visiointi. Näitä maisemapylväitä on Suomessa pelkästään kantaverkko Fingrid Oyj:llä yksitoista kappaletta. Olen ollut niistä mukana neljässä ja lisäksi kahdessa paikallisen sähköyhtiön toteutuksessa. Perinteinen teräsristikko on muotoilijan suunnittelemana muuttunut maisemapylvääksi, ja se on aivan muuta kuin perinteiset teräsristikkopylväät.

Valosuunnittelijalle projektien erikoisuutta ovat mittasuhteet, etäisyydet ja katsojan ohitusnopeus. Pylväät ovat usein maanteiden varsilla. Parhaimmillaan pylväs on yli 50 m korkea. Katsoja näkee pylvään noin 10 sekuntia ohittaessaan kohteen, joka voi olla yli 100 m päässä.

Teatterin tekijälle toteutuksen budjetti on valtavat. Valoihin käytettävä raha oli suhteellisesti niin pientä, ettei sitä taidettu edes kuluksi kirjata. No, kai sentään, mutta kun toteutetaan kansallisen verkkoyhtiön projekteja, ollaan liikkeellä isosti.

Suunnittelun taiteellisessa työryhmässä meitä oli kolme. Muotoilija Jorma Valkama, rakennesuunnittelija Taisto Siivonen ja valosuunnittelija. Hieno yhteistyömme ja luottamus toisiimme tuottivat tulosta. Jokainen pylväs oli hiottu kokonaisuus, jossa meistä jokainen vaikutti lopputulokseen ja toistensa työhön.

Fingrid Oyj:n puolelta oli vahva tuki, joka antoi minulle vapaat kädet valaistuksen toteutukseen. Ainoa pushuri toteutuksen realismiin oli rakennesuunnittelijassa. Niinpä työ sai kunnianhimoiset tavoitteet. Lähes jokainen niistä sisälsi uuden lähestymistavan ja toteutuksen. Kuinka luoda jotain, jolla olisi muutakin arvoa kuin hyvin valaistu pylväs? Onneksi suunnittelijoiden luovuus ja ideointi soljui vapaana, mutta peilaten työtään toisten työhön.

Leikittelimme värien ja rytmiikan kanssa. Valon suunnilla ja muuntuvuudella saatiin lisättyä pylvään perustehtävästä vieroittavaa todellisuutta. Näin tuo teräsrakennelma oli katseltava ja jopa koettava kosketus lyhyen ohiajon aikana.

OULUSSA 2005

Olin rauhassa kotona eräänä päivänä vuonna 2005, kun puhelin soi. Nyt tuli lähtö Ouluun Fingrid Oy:lle ja Oulun Energialle tutustumaan olemassa oleviin korkeajännitepylväitä ja suunnittelemaan niille valaistusta. Matkassa olivat muotoilija Jorma Valkama sekä Fingridin projektipäällikkö Eero Honkavaara.

Oulussa lentokentältä autolla Kaakkurin pylväille. Paikalle tuli myös Oulu Energian edustaja. Sitten Kaivohuoneen lounas, lentokentälle ja lento kotiin. Lennon aikana syntyi perusratkaisu Jorman kanssa ideoimalla. Kaakkurin pylväiden suunnittelutyö oli alkanut.

LEMPÄÄLÄSSÄ 2007

Lempäälässä Pirkan maisemapylväs on valtatievarrella, joten yksi lähtökohdista oli, että pylväs näyttäisi aina erilaiselta, kun sen ohittaa. Niinpä valaistus toteutettiin RGB led-valonheittimillä. Pylvään jalkaosaa valaistiin kahdella perinteisellä valonheittimellä, etteivät orret näyttäisi pimeydessä roikkuvan ilmassa.

Lopputuloksessa värien muutokset olivat hitaita. Erikseen oli ilta, yö ja aamuohjelmat sekä joidenkin juhlapäivien ja kausien huomioiminen. Tästä pylvästä totesin juhlaillallisella, että sähköpylväs oli muuttunut taideteokseksi.

Pylväaseen on tehty kaksi valaistusratkaisua. Ensimmäinen valaistusratkaisu toimi useita vuosia, mutta rikkoutui asennusvirheiden takia. Se oli täysin odottamatonta, eikä sitä olisi pitänyt tapahtua. Kosteus oli kuitenkin tehnyt tehtävänsä vuosien aikana. Olin sijoittanut valonheittimet pylvään orsille, 25–50 m korkeuteen jännitteisten johtimien lähelle, jolloin korjauksen odotusaika saattoi olla jopa yli vuoden. Johtimien piti olla jännitteettömiä huollon aikana. Sähkön keskeytystä osaan Etelä-Suomea ei tehdä muutaman lampun takia.

Olen ammatissani sähkön suurkuluttaja. Niinpä korkeajännitekaapelit ovat minulle elinehto

Pirkan pylväs

Asentaja kiipeää valoja
huoltamaan

Nummelan pylvään
värikokeiluja. Värimalleja
kokeiltiin valoissa illan
pimetessä.

Vieressä pylväs valmiina
valaistuksessa

Nummela

Eurajoen 8 n. 30 m pylvästä,
joiden kyljessä led-nauhat.
Avajaisissa vuonna 2006 eivät
kaikki korkeajännitekaapelit olleet
vielä asennettuina.

Illuusio pylvä

TYÖHISTORIAA

2000-LUVULLA

LED TULI MAAILMAAN RÄÄKYEN SYNTYMÄÄNSÄ

NÄYTTÄMÖTAIDE HIIPUI

VALOSUUNNITTELUN PERUSKIVET JÄRKKYIVÄT

SUIHKUJA JA MUSEOITA PUKKASI

INFARKTI TULI JA MENI

MUTTA PALKINTOJA SATELI

TYÖT: 2000–2009

Apurahat ja palkinnot

2004	Näyttämötaiteen valtionpalkinto Kohdeapuraha	Valtion näyttämötaidetoimikunta Taiteen keskustoimikunta
2005	Apuraha	Vantaan kaupunki
2008	Apuraha	Suomen kulttuurirahasto
2009	Teatteritaiteen kunniatohtori Apuraha Säde-palkinto Apuraha	Teatterikorkeakoulu Vantaan kaupunki SVÄL Nordic Culture Point

Tila-, video- ja valoteokset

2000	Väritila/Coloroom Junkfood Highway Piispa Henrikin liturgia	Vantaan taidemuseo Kiasma Sibelius Akatemia	äänimaailma ja valot (musta tila) Olli Mannerkosken kanssa taiteellinen johto visualisointi
2001	Merikosken vesisuihkut	Oulun Energia	vesisuihkujen ja valaistuksen suunnittelu
2004	Kivessä elämä Energiapuiston suihkut	Tytyri, kaivosmuseo Kokkolan Energia Oy	äänisuunnittelu vesisuihkut ja puistovalosuunnittelu

Sävellystyöt

2000	Opal D	Stoa, koreografi Arja Raatikainen
2002	Labile Mobile	Stoa, koreografi Arja Raatikainen

Tanssiteokset

2001	Kevyet kengät ja painavat pohjat	koreografi Ulla Koivisto	äänimaailma
2002	Ljusdykare	Vindhäxor, koreografi Eva Lundqvist	valosuunnittelu
2003	Kuin kivi ja puu	koreografi Ulla Koivisto	äänisuunnittelu
2004	Där änglar landar - mistlur	Vindhäxor, koreografi Eva Lundqvist	valosuunnittelu
2005	Mies Kuvitteellisessa Tuulessa	koreografi Ulla Koivisto	valo- ja äänisuunnittelu
	Elämän helmet ja hopiat	koreografi Tarja Rinne	valo- ja äänisuunnittelu
2006	Kuulen tyllin kevyen kosketuksen	koreografi Ulla Koivisto	valo- ja äänisuunnittelu

nopeat työt

2002	Väijyvä voima laulaa	koreografi Ulla Koivisto	äänimaailma
2005	Maryland	koreografi Ulla Koivisto	valosuunnittelu
	Ljusdykare II	koreografi Eva Lundqvist	valosuunnittelu
2008	Kolme laulua rakkaudesta	koreografi Arja Raatikainen	äänisuunnittelu

Näyttämötyöt

2000	Anna Karenina	Lahden kaupunginteatteri	ohjaus Jotaarkka Pennanen	valosuunnittelu
	Sateenkaari	Raivoisat Ruusut	ohjaus Ritva Siikala	valosuunnittelu
2002	Anna Karenina	Valkeakosken kaupunginteatteri	ohjaus Petri Lairikko	valo- ja äänisuunnittelu
	Kesäyön unelma	Tampereen Työväen Teatteri	ohjaus Kari Väänänen	valosuunnittelu
2003	Niskavuoren nuori emäntä	Tampereen Työväen Teatteri	ohjaus Jotaarkka Pennanen	valosuunnittelu
	Särkynyt neitsyt		ohjaus Jotaarkka Pennanen	äänisuunnittelu
2004	Tatuoitu ruusu	Tampereen Työväen Teatteri	ohjaaja Jotaarkka Pennanen	valosuunnittelu
	Tango Solo	Caisa	ohjaus Anneli Ollikainen	äänisuunnittelu
2007	Vapauden vanki	Madetoja sali, Huittinen	ohjaus Kalle Holmberg	valo- ja videosuunnittelu
2008	Uponnut pursi		ohjaus Jotaarkka Pennanen	äänisuunnittelu

nopeat työt				
2002	OM	Teatterikorkeakoulu	ohjaus Åsa Simma	valo- ja äänisuunnittelu
2005	Toni Edelman juhlaconsertti	Savoy teatteri		projisointitoteutus
2009	Toni Edelman konsertti	Sysmän suvisoitto		valo- ja äänisuunnittelu

Näyttelytoiminta

2000	Koulumuseo Hugo Simberg	Helsingin kaupunginmuseo Ateneum		valo- ja äänitoteutus valosuunnittelu
2001	Helene Schjerfbeck Päivälehden museo	Hyvinkään taidemuseo Päivälehden arkistosäätiö		valosuunnittelu näyttelyn av-toteutus
2002	Horisontissa Helsinki Kolme näkökulmaa Helsinkiin	Helsingin kaupunginmuseo Helsingin kaupunginmuseo		äänisuunnittelu cd-rom äänisuunnittelu
2003	Sanoman	Päivälehden museo, Sanoma Oy		videoeditointi
2004	Nikolai II	Etelä-Karjalan museo Kivessä Elämä, Tytyrin kaivosmuseo, Lohja		näyttelyvalaistus ääniteos
2006	Piste harjoitustoimitus Näyttely	Helsingin Sanomat Etelä-Karjalan museo		valaistus näyttelyvalaistus
2007	Kemiaa koko elämä Päivälehden museo	Tekniikanmuseo Perusnäyttely, Sirje Ruohutulan ja Antti Viirkorven kanssa		av-tekniikka näyttelyvalaistus
2008	Palava Jää Suomen merimuseo	Teatterimuseo, 40-vuotis taiteilijajuhla Merikeskus Vellamo, Kotka		näyttelyvalaistus
2009	Keisarin vaunut	Suomen Rautatiemuseo		valaistussuunnittelu

nopeat työt				
2001	Kaupunki herää	Myyrmäki talon galleria		näyttelyvalaistus
2002	Hyppää ruutuun Päivälehden museo Myllysaaren museo	Päivälehden museo kesänäyttely Valkeakoski		AV-toteutus näyttelytoteutus
2003	Aikakokeita	Hyvinkään taidemuseo		valaistus- ja äänimaailma
2004	Taju 2004 – sivusta katsoen Minä Aku Ankka	Hyvinkään taidemuseo Päivälehden museo		näyttelyvalaistus näyttelyvalaistus

2005	Valvillan tehdasmuseo	Hyvinkään taidemuseo	näyttelyvalaistus
	Sensuroitu	Päivälehden museo	näyttelyvalaistus
	Kuin elät	Hyvinkään taidemuseo	valo- ja av-toteutus
	Frö - uusmaalaista käsityötä	Nylands hantverk	valo- ja äänitoteutus
2006	Taju 2006 - Äidin taju	Hyvinkään taidemuseo	AV-toteutus
	Katoamisía, Catarina Ryöppy	Hyvinkään taidemuseo	näyttelyvalaistus
	Nalle Puhin juhlapäivä	Päivälehden museo	AV-toteutus
	Valotila - näyttely	Työhistoriaa 1968-2006 Kokkolan kaupunginteatteri	
2007	Valotila II - näyttely	Työhistoriaa 1968-2006 Kemijärven taiteilija residenssi	
2009	Elämän työ - Markku Piri	TR1	näyttelyvalaistus
	Taju 2009	Hyvinkään taidemuseo	videokoostaminen
	Hyvä tavaton	Päivälehden museo	näyttelyn äänimaailmat
	Täällä	Kemijärven residenssi	valokuvanäyttely
	Tulevaisuuden sanomalehti	Päivälehden museo	videokoostaminen
	Painavaa opetusta	Päivälehden museo	videokoostaminen
	Näyttelyvalaistuksia	Suomen merimuseo	valosuunnittelu

Museokonsultoinnit

2001	Päivälehden museo	Päivälehden arkistosäätiö	AV-laitteistosuunnittelu
	Hyvinkään taidemuseo	Hyvinkään kaupunki	AV-laitteistosuunnittelu
2002	Myllysaaren museo	Valkeakoski	AV-laitteistosuunnittelu
2003	Vandalorum	Vandalorum museum	AV-järjestelmä (luonnos)
2005	Emma	Espoon nykytaiteenmuseum	valaistuskonsultointi
2006	Perusnäyttelyn uusiminen	Päivälehden museo	AV-tekniikka
	Emma	Espoon modernin taiteen museo	AV-tekniikka
	Etelä-Karjalan museo	Lappeenranta	AV-tekniikka
2008	Suomen merimuseo	Merikeskus Vellamo, Kotka	näyttelyvalaistus ja AV-tekniikka

Kaupunkitilat ja maisemapylväät

2001	Hupisaarten puistoalue	Oulu, puistoalueen yleissuunnitelma	valaistussuunnittelu
2002	Imatran museopylväs	Fingrid Oyj	valaistussuunnittelu
	Nummelan maisemapylväs	Fingrid Oyj	valaistussuunnittelu
2003	Kaupunkitalokorttelit	KSV, Helsingin kaupunki	alustava valaistuskonsepti
2004	Tikkurilan valaistusidea	Vantaan kaupunki	valaistuskonsepti, (TE,K2S, IV)
2005	Kaakkurin maisemapylväät	Fingrid Oyj ja Oulun Energia Oy	valaistussuunnittelu
2006	Eurajoen maisemapylväät	Fingrid Oyj	valaistussuunnittelu
	Rovakairan maisemapylväs	Rovakairan Oyj	valaistussuunnittelu
2007	Jakomäen keskusta	KSV, Helsinki	valaistuskonsepti
2007	Lempäälän maisemapylväs	Fingrid Oyj	valaistussuunnittelu
2008	Kaupunkikorttelit, II	KSV, Helsingin kaupunki	valaistuskonsepti
	Illuusio maisemapylväs	EPV Oyj	valaistussuunnittelu

TAIDEPAUSSI: LEHTIKIRJOITUKSIA

Joskus joutuu pyynnöstä kirjoittamaan omasta työstään. Tässä kaksi tekstiä, jotka ilmestyivät VALO-lehdessä 2003 (Oulu) ja 2005 (Kokkola). Olen tehnyt joitain korjauksia alkuperäisessä tekstissä olleiden virheellisyyksien takia. Nimiä ja joitain muita outoja yksityiskohtia on poistettu, koska niillä ei ole tarinalle merkitystä.

ILKKA VOLANEN

MERIKOSKEN TULVAUOMAN SUIHKUT JA VALAISTUS, OULUN KAUPUNGIN KESKUSTA

Yleistä: (lainaus JP-Transplan esitteestä)

Merikosken tulvauoma on osa Oulujoen suistoa Oulun kaupungin keskustassa. Se rajautuu Hupisaarten ja Toivoniemen sekä Lohipadonniemen alueisiin. Merikosken tulvauoma ja Hupisaaret ovat Oulun keskustan monipuolisin ja merkittävin puisto- ja vesialue, jonka arvo perustuu luonnon ja kulttuurihistorian limittymiseen keskenään. Kokonaisuudessaan Merikosken tulvauoma ja Hupisaaret muodostavat Oulun viheraluejärjestelmän ydinalueen. Keskeisen sijaintinsa vuoksi alueella on erityisen suuri merkitys kaupunkilaisten virkistys- ja ulkoilukohteena.

Merikosken tulvauoman suihkut ovat tärkeä kaupunkikuvallinen elementti. Suihkut on esitetty jo arkkitehti Alvar Aallon laatimassa asemakaavassa vuonna 1944. Erityisesti kesäaikana näkymä suihkuineen on yksi Oulun mieleenpainuvista tunnuskuvista.

Hupisaarten herkkä puisto- ja vesimaisema sekä vastarannan voimalaitos ja patolinja muodostavat erittäin voimakkaan, vastakohtaisen paikan tunnun. Eriluonteisten tilojen dialogia korostetaan herkän rantavyöhykkeen ja patomuurin valaisulla sekä vesipeililtä kohoavilla vesisuihkuilla.

Tuiran väylässä suihkuja laajennetaan rakentamalla nykyisen ryhmän alueelle kymmenen isoa ja seitsemän pientä suihkua. Hupisaarten puoleiselle edustalle rakennetaan 12 pienen suihkun ryhmä.

Projektina vesisuihkut ja maisema

JP-Transplan Oy pyysi minua mukaan valaistustaiteilijaksi tähän projektiin vuonna 1999. JP-Transplan Oy sai kilpailun tuloksena suunnitteluprojektin, joten minullekin aukeni työ, joka oli uudenlainen ja haastava.

Tarjosin osuuttani sellaisena kokonaisuutena kuin sen itse koin. Valaistussuunnittelu, hankintaohjelma, asennuksien valvonta, suuntaamiset ja ohjelmointi. Tämä nosti palkkioni liian korkeaksi, ja kyseessä on suunnittelutyö, joten karsimme pois kaiken muun paitsi suunnittelun.

En ollut koskaan ennen tehnyt mitään tämänkaltaista, mutta valotaiteilijana olen sotkeutunut mitä ihmeellisimpiin projekteihin aiemminkin.

Ryhmä

Suunnitteluryhmässä oli projektipäällikkö, maisema-arkkitehti, JP-Transplan Oy, sekä insinööri, PSV - Maa ja Vesi Oy. Vastapuolella istuivat Oulun kaupungin teknisen keskuksen edustajina suunnittelupäällikkö, maisema-arkkitehti, kaavoitusarkkitehti ja kaupungin-puutarhuri, Oulun vesilaitoksen edustajana verkostopäällikkö, Oulun Energian edustajana käyttöpäällikkö ja Oulun kaupungin ympäristöviraston edustajana ympäristön suojelusuunnittelija.

Suunnittelualue

Suunnittelualue oli maisemallisesti laaja, muun muassa rantaviivaa muutama kilometri. Valaistuksellisesti se tuntui painottuvan vesisuihkuihin. Itse halusin painottaa ja myös ottaa siihen mukaan Hupisaarten puiston käytäviä ja rantaviivaa. Halusin, että vesisuihkut ovat vasten valaistua pintaa, eivätkä pimeää metsikköä. Tuolloin Hupisaarten puistokäytävien valaistus oli pääosin vain keskeisillä kevytliikenneväylillä. Lisäksi koin, että maiseman pitää olla elävä myös silloin, kun suihkut eivät ole käytössä, että kyseessä pitää olla ympärivuotinen valon liike. Suihkut nimittäin puretaan loka-marraskuussa ja asennetaan takaisin paikoilleen toukokuussa.

Aikataulu

Itse olin kokemuksieni perusteella laskenut, että runsaat puoli vuotta ja risat tähän menee. Tuli talvi, tuli kevät ja kesä eikä lopusta tietoaakaan. Ymmärsin kyllä projektin laajuuden ja suunnitteluun tarvittavan ajan. Vuosi 2000 oli sellaista hypertyöskentelyä muutenkin, etten ollut pahoillani, kun yksi työ ei tullut loppusuoralle. Projekti eteni minulla sykäyksittäin muiden töiden keskellä.

Taiteellinen suunnittelu

Suunnittelun yhtenä suurimpana keskustelun aiheena oli suihkut ja niiden visuaalinen ilme. Me siis keskustelimme ja arvioimme toteutusta asiaan, johon mielestäni kukaan meistä ei ollut koulutusta taikka taiteellista kokemusta. Tämän sanon siksi, että minulle taiteelliset työt ovat jotain muuta kuin nyt kokemani.

On eri asia tilata teos taiteilijalta kuin meidän näköiseltämme ryhmältä, jossa pääosaaminen on muualla kuin tämän lajin taiteen tekemisessä. Enkä tarkoita pelkästään suunnittelijoita, vaan myös tilaajan edustajia. Siinä sitä kahvia hörpittiin ja kehiteltiin ideoita yhdessä.

Me kuitenkin onnistuimme työssämme. Kokouksien aikana saimme yhdessä hiotuksi hienon kokonaisuuden, jossa kaikkien osapuolien mielipiteet saivat tilaa ilman lopputuloksen tuhoutumista. Hyvä että näin kävi, koska toisenlainenkin lopputulos olisi ollut mahdollinen. Yhtenä loppuratkaisuun auttavana tekijänä oli allekirjoittaneen sylimikro, joka yhdistettynä dataprojektoriin toimi visualisoijana. Minulla oli kaksi ilmavalokuvaa alueesta ja yksi kerrostalosta otettu maisemakuva. Olin työstänyt erikokoisia "irtosuihkuja", joita sitten kokouksessa liikuteltiin yhdessä näistä kuvista, kunnes suihkujen kokoihin ja paikkoihin muotoutui toimiva sommitelma. Muistan sen tunnelman, kun päätös saatiin.

Tämän jälkeen tehtävänä oli saada tämä luonnos CAD piirustukseksi. Se oli hiuksia vievää. Ensin piti saada kaikissa kolmesta eri suunnasta otetussa valokuvassa vesisuihkut näyttämään samanlaisilta sijoituksiltaan ja kooltaan. Tämän jälkeen piti jotenkin saada tehdyksi tasopiirustus, jossa suihkut ovat paikoillaan, ja että se sitten taas vastaisi sitä hyväksyttyä luonnosta. Koko projektin ajan olivat tekninen suunnittelu ja muut suunnittelut edenneet syöttäen tietoja ja rajoja kokonaisuuteen, joten tässä vaiheessa tiesin missä mennään ja osasi sen mukaan viimeistellä työtäni. Näin meni ensimmäinen vuosi.

Kysymyksiä

Minulle kunnan hallinto ja tämänkaltaiset projektit ovat harvinaisia. En oikein ymmärrä tilannetta. Mielestäni tällaisen työn tilaajan pitäisi tulla kulttuurihallinnosta ja tehdä yhteistyötä teknisen hallinnon kanssa. Suunnittelun tulisi olla taiteellisjohtoista. En kritisoi tätä projektia ja siinä mukana olleita. Työtä tehdessäni ajattelin välillä tämän projektin tekotapaa.

Kuinka tämänkaltainen projekti voidaan toteuttaa näin? Tuli myös sellainen olo, että juuri näin se pitääkin tehdä. Ei nyt sentään. Kysymykseni kärki suuntautuu tilanteeseen, jossa kaikki ei ole mennytkään niin hyvin. Aina löytyvät vastuussa olevat suunnittelijat, mutta onko se koko totuus? Tällainen projekti olisi helppo jakaa taiteelliseen ja tekniseen osaan.

Tähän liittyy myös tulevaisuus. Kun toteutetaan taideteos, sitä tämäkin projekti oli ja on, liittyy siihen huolto ja kunnossapito, kuten kaikkeen. Taiteen ja varsinkin valotaiteen ongelma huoltajalle on, että pitäisi osata nähdä valo. Valaistukselliset yksityiskohdat ovat usein se, joka tekee teoksesta teoksen, ja yksityiskohtien kokonaisuus taideteoksen. Valoteoksessa jokaiselle valolle on luotu sisältöön kuuluva funktio. Ei ole aivan sama, onko valonheitintä suunnattu tarkalleen oikein tai onko se rikki. Tämänkaltainen teos on haaste huoltojärjestelmälle. Kun valaistuksissa siirrytään enemmän tai vähemmän erikoisvalaistukseen, pitäisi organisaatioissa myös kouluttaa henkilökunta ylläpitämään teoksia.

Tarina jatkuu...

Alkaa toinen vuosi. Olin herätellyt kysymystä siitä, että kuka sitten oikein ohjelmoi suihkut ja niiden valaistuksen? Myös valonheittimet pitää suunnata jne. Minä vain olen tehnyt suunnitelman, joka sisältää seuraavia laitteita: 16 kpl Martin Exterior valonheittimiä, 1 kpl valo-ohjausjärjestelmiä, 1 kpl suihkujen ohjausta, 24 kpl himmentimiä (vedenalaisille valoille), 92 kpl Philips puistovalaisimia, 31 kpl maasuojia valonheittimille, muutama kilometri dmx-kaapelointia, dmx-vahvistimia jne.

Ymmärsin hyvin hämmennyksen tilanteesta. Tämä projekti oli uudennainen, joten tätä puolta ei ollut nähty loppuun asti. Nyt olikin tulossa jotain, joka vastasi pyyntöä, jota pyytäjä ei ollut ymmärtänyt. Jotta soppa olisi täydellinen, lisäisin vielä, että puistossa on useampi dmx-ohjauspiste, joista valaistus ja suihkut voidaan ottaa mahdollisten tapahtumien osaksi, ja että ohjelmointia voidaan muuttaa, vaikka vuosittain. Tässä kohdin mielestäni kulttuurihallinnon pitäisi olla johdossa, ettei tilanne riistäydy käsistä. Lopulta sain tilauksen ohjelmoinnista. Lupasin työn sisältävän kaiken ja vieläpä talvivalaistuksenkin.

Asennusten jälkeen pääsimme suuntaamaan puistovalaisuksen ja suihkuvalaisuksen. Samaan aikaan aloitin ohjelmoinnin. Ensi kokeilut valoilla voivat olla sivullisesta hämmäntävää. On kuin en tietäisi mitä olen tekemässä. Niin varmaan olikin. En koskaan työskentele selkeän ja määrätietoisen suunnitelman mukaan, vaan suunnittelun myötä sisälläni kasvaa se maailma, josta valot kertovat. Se, miten tämä kertomus toteutuu, määrittyy kokeilujen avulla. Mitä näillä välineillä näissä olosuhteissa voi tehdä.

Siellä sitä sitten Oulun yössä ja päivässä suihkuja suihkutettiin ja valoja sytytettiin. Nähdäkseni, miltä näyttää toisaalla, piti kulkea muutaman kilometrin lenkki toiselle rannalle.

Elokuun avajaiset tulivat ja menivät. Työ jatkui seuraavana päivänä. Taiteilijana keskityn siihen, miltä asiat näyttävät, enkä tarpeeksi ehkä ohjelmoinnin yksityiskohtiin. Siihen jää virheitä, joita ei päiväsaikaan näe, eikä testatessa tule vastaan.

Lopputulos

Lopputulos koostuu suihkujen osalta vedenalaista väritymistä valoista (PAR56) ja rannalta suihkuihin suunnatuista värivaloista. Maisemavalaisusta tehdään perinteisillä valonheittimillä. Rantaviivan läheisyydestä on valittu tasavälein puita ja puistokäytävän pieniä siltoja, joiden avulla saadaan kulkureitti, jossa ei ole tasaista kevyen liikenteen valaistusta, vaan pisteitä 20–30 m välein. Sillat toimivat voimakkaampina majakkamaisina valoalueina. Yksi puistokäytävä on valaistu nimellä Runoilija. Tämä tarkoittaa puistokäytävän valaisua epäsuorasti puiden lehdistöjen kautta, talvella lumen avulla.

Valaistusohjelma kestää 12 kuukautta. Elokuusta lokakuuhun pääosassa ovat värivalot, joissa on toistuva ohjelma alkaen 30 minuuttia auringon laskun jälkeen ja päättyen yhdeltä yöllä. Suihkut ja muut valot toimivat muun ajan vuorokaudesta. Lokakuusta eteenpäin suihkujen ollessa poissa käytöstä pääosassa on maisemavalaisus, joka muuttuu vuodenaikojen mukana. Lumen tultua syttyvät värivalot hetkeksi antamaan väriä synkimpään vuodenaikaan. Tämä ei valitettavasti vielä ole valmis, ja voi olla, ettei sitä saada toimimaankaan haluamallani tavalla.

Keväällä palaavat vesisuihkut ja vedenalaiset valot. Valkoisuutta riittää, kunnes elokuun tummenevat yöt jälleen sytyttävät värien loiston. Valaistusohjelmaa parannellaan sekä luodaan ohjelma, joka on kalenteriin sidoksissa. Näin ohjelma muuttuu elokuussa, joulukuussa ja toukokuussa.

Kun on projektissa näin pitkään, ehtii ajatella monenmoista. Värivalojen käyttäminen on ollut koko ajan minulla kysymysmerkki. Missä kulkevat rajat? Tätä työtä tehdessäni olin alussa varma, etten tulisi käyttämään voimakkaita värejä. Elämme aikaa, jolloin visuaaliset herkkyydet ovat jääneet voimakkaiden hyökkäysten runnomiksi. Vastaanottajan visuaalinen maailma on muuttunut. Tekijöiden työvälineet ovat muuttuneet. Kun ennen avajaisia esitin erilaisia valomahdollisuuksia projektin suunnittelijoille ja päättäjille, saivat voimakkaat värit kovasti kiitosta. Olin yllättynyt, että oma reaktioni oli samanlainen. Näinkö tässä käy? Värit vilkkumaan? Kun ajattelen koko vuoden kiertoa, on elo-lokakuun värimaailma kohdallaan. Ja toisaalta muutoksien teko on helppoa, jos niin halutaan. Kun tutkii hankintalistaa, ei voi sanoa, ettenkö olisi halunnut värejä. Olin silti yllättynyt niiden voimakkaasta osasta.

Työn voi katsoa valmistuneen pääosin vuonna 2002. Vielä mahdollisesti jatkuu talvimaiseman teko. Ongelmaksi muodostui alueella oleva työmaa ja sen valaistus. Suurin yllätys minulle oli se, ettei Oulussa ole pimeää talvisin vaan kesäisin.

Kiitokset

Tämä projekti on ollut erittäin antoisa. Se on sisältänyt monia yllätyksiä ja hienoja kontakteja. Se on myös näyttänyt eräänlaisen arkisen raadollisuuden asioiden etenemisessä. Taiteilijana olen oppinut paljon. Vaikka elämäntyylini taikka työtapani ei ollut yhteensopiva ympäröivän todellisuuden kanssa, jaksan uskoa, että tämänkaltaiset kohtaamiset, joita Merikosken vesisuihkut loivat, ovat tärkeitä minulle ja toivottavasti toisille mukana olleille. Toivon myös, että työ, jonka saatoinkin alkuun, jatkaa elämistään siten, että jonain vuonna luodaan uusi työ välineillä, jotka ovat harvinaislaatuiset suomalaisessa valaistuksen maailmassa.

(VALO-lehti 2005)

KOKKOLAN ENERGIAPUISTO

KOKKOLAN ENERGIAPUISTO

Tuli soitto. Tapio Härkönen Kokkolan Energiasta soitti ja kysyi, kiinnostaisiko tulla Kokkolaan tekemään Energiapuistoa. Heillä on juhlavuosi ja kaupungille halutaan antaa lahja. Tarvittaisiin valoja ja suihkuja, ja koska olin tehnyt Oulun Merikosken, ja olivat sen nähneet, olivat päättäneet kysyä minua tehtävään.

Elettiin lokakuuta 2003. Vastasin, että työ kiinnostaa. Ja ei muuta kuin sovittiin tapaaminen Kokkolaan. Eikä mennyt kauan, kun olin jo Kokkolassa kahdeksalta aamulla. Aamukoneessa olin kysynyt, kuinka he saavat koneet näin aikaisin hereille (lento oli 6:30) ja vastaus oli ”potkimalla”. Tunsin oloni turvalliseksi.

Olin tässä vaiheessa ehtinyt jopa hieman pohtia, mitä työ voisi olla. Valotaiteilijana ja tilateosten tekijänä tietysti ensivaiheessa puisto on täysi vilkkuvaa ja välkkyvää valoteosta ja jonkin verran yleisvaloa. Suihkut olivat hämäränä taustalla.

Saavun Kokkolaan ja lentokentältä kohti keskustaa, jossa jossain pitäisi tavata Tapio. Luottavaisin mielin astun ulos bussista, oletettavasti oikealla pysäkillä. Tapio on myöhässä, ja minä etuajassa. Siinä sitten seison ja pohdin, tulinkohan edes oikeaan kaupunkiin.

Tapio tulee paikalle, ja lähdemme katsomaan itse puistoa. Kokkolassa sataa ja tuulee tuimasti. Onneksi olin sadevaatteineni varustautunut jotenkin kunnolla. Puisto aukeaa eteeni kuin sanoen: ”anteeksi että olen olemassa”. Lehdettömät puut. Vaakana piiskaava sade, kolea olo yritti saada minut pois paikkakunnalta.

Kierrämme aluetta autossa istuen. Tapio kertoo historiaa ja tietoja paikkakunnasta. Käymme kahvilla, ja minä kyselen työllisyystilannetta, elämisen mahdollisuuksia Kokkolassa. Vaikka haluankin tietää paikkakunnasta ja ihmisistä siellä, minua vaivaa Helsinki keskeinen ajattelu. En ymmärrä aina, miten muualla voi tulla toimeen – siis laadukkaasti.

Jatkamme matkaamme kohti juh latoimikunnan kokousta. Asia on varmaan tärkeä, koska pöytä on katettu hyvin. Voileivän sisällöstä voisin joskus määritellä oman palkkioni...

Kokous esitteli projektin tavoitteita ja minua, jonka tukka oli märkä, saappaat jalassa, ja kädet sekä naama musteessa, joka oli irronnut kameran hihnaan kynästä kameralaukussa. Olinkohan edukseni, voinco ottaa toisen voileivän (jossa on laktoosia...)

Sitten vielä keskustellaan muodollisuuksista ja kokonaisbudjetista, jotta hahmotan rajat.

Palaan takaisin kotiin. Valoteokset saivat mielikuvituksessani paikkansa puiston eri laidoilla. Luonnostelen mitä ihmeellisimpiä kaiken sään kestäviä väreitä vaihtavia valoteoksia, haen niillä sisältöä työhöni.

Mutta mistä oikein on kyse? Puisto rajautuu pitkiltä sivuiltaan (220 m) toiselta puolen Wanhaan kaupunkiin ja toiselta puolen kaupungintalon kompleksiin. Keskellä on suntti, kapea ja ruskehtava merenlahti (10–20 m leveä) jossa on pieni saarikin. Puusto on pääosin korkeita koivuja, käytävät ovat kaupungin ja ihmisten luomia, alue on hieman repsahtanut saneerausta vaativa ilmeetön puisto.

Puistoa valaisee Wanhan kaupungin lyhdyt (suurpainenatriumit) ja risteysien sekä muutaman pylvään rantakadun elohopeat. Puistossa on Wanhan kaupungin puolella pimeää. Suntin rannassa on muutama pylväsvälaisin. Kaupungintalon puoli on yhtä kuin kaupungintalon takapiha ja sen edessä kulkeva kevytliikenneväylä sekä saaren ympäristö. Valaistus on sekavälein olevia vanhoja pylviäitä. Yleisilme on ankea.

Yritän ymmärtää työtä ja sen vaatimuksia, jotta voisin tehdä kustannusarvion ja tarjouksen. Voin vain arvailla, mitä minulta odotetaan. Yritän löytää polun alkupisteen, jota kulkea. Ja samalla riemuitsen sitä, että juuri tällaista haluan tehdä. Tämä on tie eteenpäin.

Kuten niin usein hypyssä tuntemattomaan, on vain astuttava eteenpäin. Alan kehittää puistoa täydellä rintamalla. Ensin on keksittävä työkalu, jolla viedä työtä eteenpäin. Tietokoneen tulemisen jälkeen olen ollut eksyksissä vuosia työkalujen kanssa. Monitorin todellisuus on mielikuvitusta sulkeva, kun taas viiva paperilla on avaava. Mutta periksi ei anneta. Valokuvien muokkaaminen on osoittautunut hyväksi, ja tuloksen myös joku toinen voi ymmärtää.

Ensin työtä tehdään isoilla elementeillä. Pienin yksikkö on 30 m. Tällä skaalalla alkaa puisto saada jonkinlaista muotoa. Suihkuihin joudun kehittämään aivan omat pensselit. Suihkujen kehittäminen on vaikeampaa, koska komponenttien suhteet, vaikutukset ja hinta ovat aivan hepreaa minulle. Kutsun apuun suihkujen maahantuojan edustajan, jolle syötän mitä ihmeellisimpiä suihkuratkaisuja. Mies parka, mutta asiakasta on palveltava. Samalla tekniikalla selvitän valaistukseen liittyviä kustannuksia ja mallimahdollisuuksia.

Hahmotelmat saavat alkupisteensä, joten voin jo tehdä Power Point-esityksen ja lähes 40-sivuisen selvityksen juhlatuimikunnalle. Nyt eletään tammikuuta 2004. Olemme aikataulussa.

Kokouksessa, jonne jälleen saavun hereille potkitulla koneella, esitän paperinippuni, ”visualisoinnin esisuunnitelman”. ”Valaistuksen perusidea hakee valaistuksen rytmiä uuden ja vanhan kohtaamisen, luonnon ja valon vuoropuhelun sekä suihkujen dynaamisen liikkeen avulla. Valon passiiviset muutokset vuodenaikojen mukaan luovat uuden ilmeen alueelle.

Juhlavalauksen hillitty tunnelman muutos omalta osaltaan muuttaa maiseman ilmeen uudeksi kokemukseksi.

Osana kokonaisuutta on vanhan kaupungin julkisivun korostaminen, jolloin se toimii taustana uudelta puolelta katsottuna. Vastaavasti kaupungintalon edustan pylväsvaivat ja käytävävalaistus nousee visuaalisella voimakkuudellaan moderniksi valonauhaksi.

Suihkuilla on kaksi perusideaa. Veneen muotoisten suihkuryhmien ja niiden keskuskehien muodostama energinen veden ja valon liike. Veden rytmiikkaa muutetaan sekä suihkujen korkeuksia muuttamalla että nostamalla yllättäen esiin voimakkaat kuohuvat suihkut. Suihkujen luomaa kuvaa voidaan halkaista kapeilla kiilastoilla. Suihkut luovat rauhallisen ajattoman kohtauspaikan, jonka äärellä voi pysähtyä.

Suihkujen leikki muodon, liikkeen ja värien kanssa luovat tilan ja ajan, jonne voi kadota. Samalla ne toimivat yhdistävä visuaalisena elementtinä vanhan ja uuden kaupunkiarkkitehtuurin välissä.”

Tässä vaiheessa valaistus oli laajaa ja monipuolista. "Sisältö puuttui", joten tehdään kaikenkattava idea. Tämä ei ollut onneksi vielä suunnitelma. Joku jo kiirehtii kysymään suunnitelmaa ja kustannuksia, mutta onneksi ymmärrettiin, että nyt haettiin lupaa aloittaa suunnittelu näistä lähtökohdista.

Selvisin kokouksesta hengissä vaikkakin pudottelin tomaatin- ja kurkunpaloja lattialle, kun ahnehdin täyteläistä voileipää.

Alkuvuodesta touhuttiin tietokoneen äärellä sommittelemassa ja piirtämässä. Johanna piirsi minulle 3D mallin koko alueesta. Halusin kokeilla, mitä hyötyä saisin siitä. Ei tuo työ hukkaan mennyt, vaikkakin hautasin sen aika pian. En osannut käyttää saatua mallia. Tärkein ideoinnin kannalta olivat valokuviiin tehdyt kokeilut sekä suihkuista tehty 3D-mallinnus.

Nyt minulla oli nelisen kuukautta aikaa esittää lopullinen suunnitelma ja puolitoista vuotta työn valmistumiseen. Olemme aikataulussa.

Mitä valaistaan?

Mitkä puut ovat vielä olemassa 2005?

Miten puisto kunnostetaan 2005 mennessä?

Miten kaupunkilaiset käyttävät puistoa?

Miten yhdistää Wanha kaupunki, puisto ja kaupungintalon puoleinen moderni maailma?

Miten sovittaa yhteen suurpainenaatrium-, elohopea- ja monimetallivalot?

Miten ratkaista raja-alueet?

Kuinka antaa työlle taiteellinen sisältö?

Puistoon tutustuminen eri vuoden aikoina

Koko ajan pumpppaan itseäni tietoa Kokkolasta ja kokkolalaisista niiden ihmisten kautta, joita siellä tapaan. Joka kerta Kokkolassa käydessäni kävelen puistoa ympäri ja löydän uusia yksityiskohtia ja saan mittakaavaa itselleni alueesta. Yritän löytää sisällön taiteelliselle työlle. Valaistus on valaistusta jollei sille anna sielua. Suihkut ovat suomalaisille jotain, vaikka eivät olisi mitään. Mikä tästä tekisi juhlapuiston, lahjan kaupunkilaisille?

Jatkan yksityiskohtien työstämistä, haen ratkaisumalleja ja työstän budjettia. Taiteellisen ideoinnin yksi osa on minulle (aina) tekniikka ja kustannukset. Niin hyvässä kuin pahassakin.

Vuodesta 2004 elokuuhun 2005 yhteensä 8 käyntiä.

Kevään 2004 aikana idea kehittyi, jotta saan sen esitettyä juhlatuimikunnalle. Prosessin aikana juhlatuimikunta on antanut palautetta ideoilleni rakentavalla mielellä, joten on ollut uskallusta tuoda ideoita tarjolle.

Nyt ollaan jo niin pitkällä, että valaistus on asettunut kohdalleen, suihkut vielä elävät, puiston yleisilmettä päätetään parantaa, yksityiskohtia pohditaan ja muunnellaan. Kokonaisuudesta halutaan hyvä, lahja alkaa muuttua käyttöesineeksi.

Valaistukselliset ideat hakeutuvat kohti arkea. Tietääkseni, mitä olen tekemässä, haluan nähdä valot toiminnassa. Se on tärkeää, joten päätin testata useita malleja, joita olimme pohtineet vaihtoehtoina. Samalla toimikunnan jäsenet näkisivät mallit. Mutta vaikeaa, niin vaikeaa. Mallikappaleita ei ole maassa ja osaa ei edes saa. Siis esitettä selaamalla auton ostoon. Onneksi muutamat tärkeät mallit olivat saatavilla Kokkolaan, koska niiden avulla näin, mitkä asiat toimivat ja mitkä eivät. Kun valaisimen asettaa paikoilleen maastossa, moni asia on selvä. Näkemiseen ei mene kuin 10 sekuntia vaikka valaisimen paikalle saamiseen meni kuukausi tai kaksi. Oli yllättävää, kuinka speksit olivat lähes samat, mutta maastossa niin erilaiset. Silloin asiaan vaikuttavat myös valaisimen ulkonäkö ja mitoitus. Kokkolan Energian asentajatkin löysivät sanottavaa, joka toi oman lisänsä päätöksen tekoon. Törmäsimme myös yllättäviin asioihin kuten, ettei kauppiaskaan tiennyt millainen tuote on, hankin oli esitteen varassa lähettänyt mallikappaleen.

Valaistuksella haetaan rauhallista yleisilmettä. Sen elementit ovat vanhan kaupungin julkisivun nostaminen puiston taustaksi, osaksi kokonaisvisuaalista kuvaa hyväksikäyttämällä vanhoja lyhtyvalaisimia. Puiston kevytliikenteen valaisin on pollari, jonka mataluuden avulla pidetään kokonaisuutta maltillisena. Näin ne sulautuvat vanhan kaupungin rakennusten maailmaan. Puistokäytävien valaistus on yhdistelmä pollarivalaisimia ja puiden valaistusta. Puiden valaistus tapahtuu maahan upotettujen valonheittimien avulla. Näin saadaan puistoon

lisävalaistusta ”ilman näkyvää tekniikkaa” ja valon rytmiikkaa. Lähempänä sunttia valaistuksen funktio on nostaa esiin puistopenkkialueet siihen soveltuvilla matalilla pollareilla.

Suntin toisella puolen kaupungintalon editse menevä puistokäytävän pyläsvalaisimet toistavat kaupungintalon graafista ilmettä. Puiston puita nostetaan esiin alavaloilla.

Juhlien ja tapahtumien ratkaisu on siirrettävä maasta tapahtuva puiden valaiseminen, joka voidaan koota sinne missä tapahtuu, ja jonka valonväri voidaan muuttaa juhlan aiheen mukaisesti.

Valaistuksen tavoite on mahdollisimman laadukas valo, joten keraamisten monimetallilamppujen käyttö on suotavaa (silloin kuin se on mahdollista). Tehollisesti tavoite on sopusuhtainen valaistus, jossa kesällä vesisuihkut ovat keskipisteenä. Valaistuksella haetaan kokonaista, tyylikästä ja sisällöllistä ilmettä alueelle. Tästä syystä tämän ohjelman esittämät tekniset tiedot ovat suuntaa antavia. Valittavat valaisimet päätetään yhdessä suunnittelijan kanssa ja mahdollisten alueella tehtävien testien avulla.

Tässä vaiheessa voisi tietysti hieman kertoa ideasta. Puiston laitoja siis hallitsee kaksi täysin erilaista kaupunkimaisemaa. Jos on Wanhan kaupungin puolella ja katsoo kohti kaupungintaloa, on näkökentässä suntti ja harmaata betonia puiston lisäksi. Kaupungintalon puolelta, sisältä katsoessa, näkee suntin, ja sen takana kohoaa puisto ja Wanhan kaupungin laita lyhtyineen. Vahvistaakseni näkymiä olin valinnut valaistuksen elementeiksi Wanhan kaupungin puoleiselle kevytliikenneväylälle pollareita, joiden valo suuntautui kohti Wanhaa kaupunkia, jolloin ”ainoa” valo, jonka näkee, kaupungintalon puolelta, on Wanhan kaupungin talojen lyhdyt ja niiden antaman valaistus. Suntin rannalla on harvaksen pollareita, joiden valaistus korostaa reunakivetystä. Kaupungintalon suuntaan katsoessa Wanhan kaupungin suunnasta näkee suntin toisella puolen hyvin valaistun kevytliikenneväylän, jonka takana kohoaa kaupungintalo. Yleisvaikutelma pyrkii rauhalliseen ilmapiiriin, jossa on huolehdittu tärkeiden väylien valaistuksesta osana kokonaisuutta. Puiden valaisu on osa kokonaisuutta. Ne lisäävät valonmäärää Wanhan kaupungin puoleisessa puistossa ja toimivat tilan rytmittäjänä.

Olen nähnyt surullisia puiden valaisuja maahan upotetuilla valaisimilla. Kokkolassa otin asian esille, ja niinpä puiden kunto tarkistettiin, ja sain piirustuksen, jossa oli merkittynä puiden tarkka sijainti ja kaadettavat puut. Tässä vaiheessa sommittelin uudestaan valaisimien sijoittelut. Kun tuo piirustus oli valmis, tuli uudet tiedot kaadettavista puista. Ei vielä tuokaan minua järkyttänyt, mutta kun menin paikalle valitsemaan lopulliset valaistavat puut ja etsimään puukohtaiset sijoitukset valaisimille olin hetken kauhuissani koska monet valitsemistani puista olivat todellakin kadonneet. Varmaankin piirustusten mukaan, mutta ennen täynnä korkeita koivuja ollut alue oli nyt autio. Tilalla oli muutama onneton 3-metrinen tulokas. Luottamalla näiden kasvuun en lähtenyt muuttamaan sijoituksia.

Miten suihkut sijoittuvat 220 m pituiseen sunttiin

Suihkusuunnittelu on oma tarinansa. Ideointi siis lähti mahdollisuuksien kartoituksesta ja hintavaikutuksesta. Suihkujen suunnittelu ei ole minulla aivan hallussa, joten hapuilin jonkin aikaa tekniikan omaksumisessa, jotta osaisin suunnitella.

Ideaa hain myös kauan. Suihkujen olisi jotenkin oltava osa puistoa. Niiden tuli tukea kokonaisuutta, ne eivät saisi olla liian ”mahtipontiset”, vaikka aluksi olivatkin ideoinnissani juuri sellaiset. Sitten jossain vaiheessa löysin sen. Yksinkertaisesti vene.

Suihkulautan muoto on veneen muoto. Suihkut ovat säädettävissä, mutta suutinryhmien peruskorkeuksien erilaisuus muuttaa profiilia, kun katsomiskulma muuttuu puistossa kävellessä. Sunttiin sijoittelulla oli merkitystä. Alun perin veneitä oli viisi kappaletta sellaisilla etäisyyksillä, että ne ”täyttivät” suntin. Kun määrää vähennettiin, oli tärkeää huolehtia, ettei ryhmä hajoa, vaan suihkulautat ovat suhteessa toisiinsa. Osana kokonaisuutta ovat tietysti valot, mutta niihin en kiinnittänyt paljon huomiota, koska se osa-alue on minulle tuttua.

Suihkuveneiden mitoitus oli vaikeaa. Kuinka isoja veneet voisivat olla, jotta ne olisivat sopusuhtaisia, ja toisaalta kuinka korkeita suihkut voisivat olla. Unelmissani vesi suihkusi tolkkutomiin korkeuksiin 16 miljoonan värin sävyttämänä. Suihkujen suuttimia testattiin ja suuttimien ryhmittelyä, valojen ryhmittelyä ja värejä tarkennettiin. Veneiden mitoitusvarmistusta tehtiin teknisten tietojen perusteella ja kaikkein tärkeimmän kokeilun kautta; Markku Peltoniemen kanssa testasimme mitoitusta suntin jään peittävään lumeen. Tallasimme lumeen oletetun koon, ja sitten rannalta katsomaan. Näin varmistui lopullinen koko ja etäisyydet. Yksinkertaista.

Elokuussa 2004 olen loppusuoralla hankintojen kanssa. Budjettini elää jokaisen ratkaisun vaikutuksesta. Excel-taulukko laskee ja laskee. Taulukko eli tässä vaiheessa valojen hinnan mukaan. Suihkuihin käytettäisiin loppuosa. Kun tuli tieto, että asennus kuuluu budjettiin, tapahtui

keikaus, josta vain toimiva Excel pelastaa. Puiston valaistuksen yksi osa oli irtokalusto, jolla voitaisiin juhlatilanteissa kasvattaa valon määrää ympäri aluetta. Tarkoitukseen oli varattu myös valolähteitä. Nämä pudotettiin pois ja suihkujen määrästä vielä yksi vene, jolloin oltiin kolmessa veneessä, ja puistoon jäi karsittu määrä kaappeja, joista sähköä tarvittaessa saa. Tämä yksityiskohta on sellainen, jonka hyväksikäyttöön menee aikaa, mutta minulle se tuottaa mielihyvää. Vihdoin alue, jossa on sähköä valmiina käytettäväksi. Veneiden väheneminen kolmeen oli vaikea pala. Tuntui että nyt on kokonaisuus katoamassa. Vaikka valmiina kaikki tuntui olevan kohdallaan, oli tätä tuossa vähennysvaiheessa vaikeaa hyväksyä. Olin kuitenkin työssäni jo niin pitkällä, että pystyin mielessäni näkemään puiston kokonaisuutena kaikkine valoineen, olin levollinen. Ja kuten aina, kun työmailla halutaan omantunnon rauha, tehdään varaus tulevaisuuteen. Maailman epäonnistunein kompromissi, mutta saadaan suunnittelija hiljaiseksi. Nyt itse ehdotin asiaa ja hyväksyin sen. Lopputuloksen kannalta ratkaisu oli oikea.

Tarjouspyynnöt matkaan. Kun valojen hinta selvisi, ynnäsi Excel loput rahat suihkuhankintaan. Nyt sitten odotetaan, että kevät ja kesä tulee. 2005 alussa tarkentuivat piirustukset asennuksista.

Keväällä pidettiin aloituskokous, ja aloitettiin työt puiston kunnostuksella. Kesällä asennettiin valaisimet. Päätettiin että suihkut tulevat heinä-elokuun vaihteessa paikalle, ja ohjelmointi tehdään ennen syyskuun alkua.

Puistovalistus valmistuu elokuussa

Puistoon ilmestyy 20 kpl maahan upotettua valaisinta (HIT-TC-CE 35W), 10 kpl Wanhan kaupungin lyhtyä, 23 kpl pollaria kevyelle liikenteelle (HIT-CE 35 W), 9 kpl pollaria rannalle (TC-T 18W,) ja 14 kpl pylväsvalaisinta kaupungintalon puolelle (HIT 70W).

Suihkut ovat myöhässä, 21 pumppua, 190 valaisinta (80-120W), 161 suutinta (10-14 mm), tietokoneohjaus.

Syyskuun 7 on juhlapäivä.

V-NÄYTÖS: JÄÄHYVÄISET

2010-

1. KOHTAUS: VOIKO UNELMISTA TULLA TOTTA

HIILLOS HIIPUU

Näyttämötaiteesta irtaantuminen alkoi ”virallisesti” vuonna 2004. Lähestyin sitä hetkeä, jossa oli tullut aika lopettaa. Tietoisuus ympäröivästä todellisuudesta (iän tai väsymyksen painaessa) pakotti tekemään valinnan. En pystyisi ohittamaan oloani ja turhautumistani olosuhteisiin.

Onneksi sain viisivuotisen apurahan, ja sen turvin minun oli mahdollista vähentää työntekoa ja keskittyä muutamaan tärkeään työhön. Tällä sain lisäaikaa työskentelylleni.

Kun puheet, tunteet tai mielipiteet ovat vain muotoa, ei synny sisältöä.

Punnitsin mahdollisuuksiani ja intohimoni voimaa 2010-luvun töissä. Koska tein silloin vähemmän, pystyin käyttämään enemmän aikaa ja voimavaroja kuhunkin projektiin. Pystyin ottamaan etäisyyttä ja arvioimaan prosessin eri tasoja sekä vaiheita. Monet asiat asettuivat oikeisiin puitteisiin ja paikoilleen. Monet kermakuorurutukset pyyhkiytyivät pois, samalla monet tärkeät taiteentelemisen arvot ja ihmisten välinen luottamus ja yhteys pääsivät esille. Ja se oli tärkeää.

Talous on tekemisen ja arvostuksen mittari, jota mitataan kuluttamisella. Se näkyy ihmisten itsekkyydessä, käyttäytymisessä, päätösten kriteereissä ja ongelmien ratkaisuissa. Talous on muuttunut rengistä isännäksi. Tämä vuosikymmen on ahneuden monimuotoinen valtakunta, mutta sille ei ole tulossa Hollywoodin onnellista loppua.

Näin siis aukesi viimeinen suora. Jos en ollut huomannut täyttäneeni 50 vuotta, niin 60 meni ohitse sekin. Eläkeraja meni ohitse apurahan turvin. Tällä vuosikymmenellä käytin myös runsaasti aikaa tämän teoksen materiaalien työstämiseen. Valokuvat, valokartat, videot ja ääniarkistot paisuivat kymmeniin terroihin varmuuskopioiden myötä. Vierailin useissa residensseissä hakemassa vauhtia kirjoittamiseen. Olinhan aloittanut materiaalien työstämisen jo vuonna 2004, ja olisi hyvä saada tämä päätökseen.

Olen elänyt ja toteuttanut lähes kaikki unelmani. Näinä vuosina menneisyys saavuttaa nykyhetken.

Tälle vuosikymmenelle mahtui kolme draamateosta. Ne edustivat 70–300 katsojan mittakaavaa, jossa läheisyys on kosketeltavaa. Nämä olivat tärkeitä paluita ”rikospaikoille”. Espoon Revontulihalli ja pohjoisessa Saamelasteatteri.

Espoon kaupunginteatterin Revontulihalliin tein 2013 valo- ja videosuunnittelun näytelmään Toisen ääni. Lopputulokseen pääsemiseksi käytin kolmea eri valosuunnitteluohjelmaa. Tähän olivat syynä ohjelmien erilaiset ominaisuudet, toiminnot ja yhteensopivuudet. Lopputulos oli hyvä, lukuun ottamatta etuvalojen PAR64-valonheittimien kiilakokoa, jotka jäivät hieman liian pieniksi. Puitteet olivat Espoossa hyvät.

Ruotsin pohjoisessa Kiirunassa tehtiin kiertue-esityksiä pienehköllä kalustolla. Vähän väkeä ja sopivan kokoinen tila loi vapauttavan tunnelman. 2016 Kiirunassa tein Doala dolat heakkas. Saamelaisteatterin taiteellisena johtajana on Åsa Simma. Teatteri harjoittelee Kiirunassa, ja esitykset ovat ympäri Saamenmaata sekä muualla Pohjoismaissa. Puitteet ovat hyvät, mittakaavaltaan ihmisen kokoiset. Vakituista henkilökuntaa on vain hallinto ja yksi tekniikasta vastaava. Esitys oli saamenkielinen. Nyt jouduin varsinaiseen kielikylpyyn, kun harjoituksissa puhuttiin kahta saamea, norjaa, ruotsia, englantia ja suomea. Kun välillä kävin kotona, oli se niin rauhaisaa, kun puhuttiin vain yhtä kieltä.

2017 olin vielä mukana CO₂LONIALNATION-produktiossa. Monimutkainen ja dramatiikkaa sisältävä harjoitusjakso. Esityksen sisältö oli poikkeuksellisen hieno. Hienoa oli myös saada toteuttaa poikkeuksellinen tilaratkaisu ja valaistus.

Kaikkinensa nämä kolme työtä osoittivat minulle intohimoni ja samalla siitä irtaantumiseni. Hieman surullista kaiken tekemisen jälkeen. Ettei elämä antanutkaan tilaisuutta edetä vielä pidemmälle, kauas horisontin taakse.

Väsynyt mieli palauttaa vanhat muistot. Kuuluuko taiteeseen ja sen tekemiseen kaiken dramatisoiminen, henkilökohtaisten ongelmien kanssa märehtiminen, laiskuus, vastuiden välttely, kieroilut ja oman edun tavoittelu tai kaksinaamaisuus. Nämä ovat työyhteisöjen ja laitostuneiden ihmisten vääristynyttä todellisuutta. Eikö meillä taiteentekijöillä voisi olla arvokkaampia arvoja työssämme?

Onneksi näissä kahdessa teatterissa tämä ei edustanut olemassa olevaa asennetta kuin inhimillisen hetkittäin.

Doala dolat heakkas

Vaasan pylväitä

NÄYTTELYT

Vielä jaksoin olla mukana näyttelytoiminnassa. Mielenkiintoisia ja mainittavia näyttelyjä olivat "PIRiTalia" 2017 ja vuonna 2013 avautunut Suomen luontokeskus Haltia, joka oli ollut monivuotinen projekti.

Markku Pirin näyttelykiertuetta Italiassa en päässyt näkemään. Työni oli ennakkosuunnittelu ja tekninen valmistelu. Pietu Pietiäinen meni paikanpäälle toteuttamaan upean näyttelyn.

Haltiassa sain olla alkumetreistä asti mukana. Visioita kehitettiin työryhmänä. Näyttely tulisi olemaan poikkeuksellinen kokemusmaailma. Kokonaisuus kuitenkin toi esiin kaikki ne ongelmat, joihin olin aiemminkin törmännyt. Avajaisten lähestyessä puheet menettivät merkityksensä. Monet hienot puheet vesittyvät, kun avajaissokeus iskee päälle. Olen teatterissa kokenut samankaltaista. Ideoinnin yhteydessä on monia hienoja ajatuksia tavoitteista, jotka matkan varrella katoavat kuin ideoiden mustaan aukkoon.

Vindhäxor-ryhmän 40-vuotisjuhlanäyttelyn teossa 2018 pääsin suunnittelemaan ja toteuttamaan kaikella ammattitaidollani näyttelyarkkitehtuuria, videot ja valaistuksen. Vindhäxor - ett levande väsen tehtiin Dansmuseettiin Tukholmassa. Näyttelyn suunnitteluryhmä oli pieni, mutta samalla toteutui toisiaan kunnioittava työskentely. Onnistuimme luomaan tilan, jossa oli aistittavissa Vindhäxor-henki. Prosessi kaikkienensa oli sujuvaa ja "helppoa" kaikkine ongelmineen. Samalla se oli kuljetun tien loppupiste.

Viimeinen näyttelyvalaistuksen toteutus oli Pirkko Mäkelä-Haapalinnan näyttely Kryptaan, Helsingin tuomiokirkon alle 2019. Tein toteutuksen yhdessä tyttäreni Saanan kanssa. Tällä työllä sain 50 vuotta työskentelyä valon kanssa virallisesti täyteen. Se päätti virallisesti työskentelyni valon (ja äänen) parissa, koruttomasti ja kunniakkaasti.

VIERASKIWA
GÖRÜŞÜK

Pilgrim

KAUPUNKITILASUUNNITTELU

Halpuutus tuottaa lopulta vain kalliita ratkaisuja.

Aiemmin kiinnitin huomiota rakenteelliseen hyväveli ja komissiolaskutukseen sekä korruptioon. Nyt näkökulmani muuttui tarkkailemaan asioiden etenemistä.

Kansainvälinen korruption arviointi ei koske yksityissektorin toimintaa.

Hyvissä työryhmissä on heitä, jotka uskaltavat sanoa mielipiteensä, ja näin suunnitelmissa päästään eteenpäin. Mukana on myös arjen puurtajia, jotka istuvat hiljaa ja odottavat ”mitähän tällä kertaa synnytetään”. Valosuunnittelun kohdalla mukana olijoissa on usein enemmän heitä, joille valo on merkityksetöntä, kuin heitä, jotka valoa ymmärtävät. Koko projektin arvoa ja lähtökohtia kunnioittavien määrä on vähemmistönä, ja heidän pitää todistaa jokainen suunnitelmansa yksityiskohta.

Aina 90-luvulta asti olen yrittänyt ymmärtää kaupunkitilan valaistusta. Ehkä isoin virhe on ollut ajatella asetusten ja normien mukaisesti. Kyse on tilasta, jonka ajassa ihmiset liikkuvat.

Matkan varrella ajatus valaistuksen lähtökohdista on kuitenkin selkiytynyt ja kirkastunut. Oulussa, 2001, oli jo orastava tavoite selvillä. Kemijärvellä ajattelu eteni, mutta vasta Luoston projektissa sain itselleni selväksi kaupunkitilan valaistuksen perusteet, joihin tarpeelliset normien ja asetusten valoarvot voidaan suunnitella. Luostolla idean läpi saaminen vei oman aikansa. Suunnitelma hyväksyttiin, koska kaupalliset paineet alueen kehityksessä olivat kovat. Toteutuksesta ei minulla ole tietoa. Aikaisempiin projekteihin verratessani koen epätoivoa jättäessäni työn sähkön ammattilaisille ja budjettiriippuvaiseen toteutukseen.

Valosuunnittelu on ajan, tilan ja tilanteen manipulointia valolla.

Kun sanat, liike tai ajatukset ovat vain muotoa, ei ole sisältöä.

LUOSTON VALOTON VALAISTUS (2016)

suunnitelman lähtökohtia

TÄHTIEN ERÄMAA

Valaistus osana matkailukeskuksen identiteettiä. Liikekeskus-, katu-, reitti- ja aktiviteettialueiden valaistus sekä mahdollinen tapahtumavalistus toteutetaan osana matkailukeskuksen kokonaisuutta. Luoston suunniteltu valaistus korostaa erämaan ja pimeyden kokemista. Se rakentuu valaistukseen, jossa valosaaste minimoidaan, valaistustasot säädetään muuntuviksi ja liiallista valaistusta estäväksi. Se mahdollistaa tarinalliset seikkailut pimeydessä, tapahtumat, jolloin jopa koko alue voidaan pimentää. Lisäksi kirkkaan yötaivaan tai revontulien kokemiseksi valaistus voidaan sammuttaa tai säätää erittäin alhaiselle tasolle alueittain.

Valaistuksella on ratkaiseva merkitys, kun luodaan viihtyisä ympäristö, jossa on turvallista kulkea sekä kokea erämaa. ”Tähtien erämaan” lähtökohtana ovat maisema, näkeminen ja valon kokeminen. Valaistustekniset arvot ja asetusten tulkitseminen eivät ole johtavana lankana. Vision juuret ovat valaistuksen täydentämä Luoston omaleimainen ihmisläheinen mittakaava, maisema, joka erottuu edukseen ympäristöstään ja muista matkailukeskuksista. Se rakentaa selkeitä toiminnallisia tiloja, joissa valaistus on tasapainoisessa suhteessa ympäristöönsä. Samalla se viestittää alueen kestävän kehityksen arvoista.

Osana tätä maisemallista arkkitehtuuria ovat yhtenäinen valaisin- ja pylväsmallisto. Mallisto antaa matkailukeskukselle arkkitehtonisen elementin, jota varioidaan erilaisiin valaistustarpeisiin ja tilanteisiin. Kokonaisuutta tukee, ja sille on keskeistä, valaistustasojen hallinta.

DYNAAMINEN JA OHJAAVA VALAISTUSJÄRJESTELMÄ

Valaistuksen ohjaus luo dynaamisen maiseman, joka elää liikenteen ja liikkumisen mukana. Valoa on siellä, missä sitä tarvitaan, silloin kuin sitä tarvitaan. Valaistuksen määrä seuraa liikkujien määriä vuorokauden ja vuodenajan mukaan.

Latujen valaistus on tehokkaampaa ladun alussa, ja valaistustaso laskee matkan edetessä erämaahan. Valaistus voi olla korostettua ladun vaikeissa kohteissa. Valaistustasot voivat myös muuttua valoantureiden antaman tiedon avulla. Voidaan luoda tilanteita hyvinkin harvakeen päällä olevilla valoilla ja vähäisillä valonvoimakkuuksilla olevia, jolloin erämaa pääsee hetkittäin ympäröimään matkailijan kokonaan.

Luoston keskustan pääkatu ja kokoojakatujen valaistus ohjaavat matkailijaa löytämään tärkeät risteykset ja reitit. Valaistustasojen ja valomuutosten avulla voidaan ohjata matkailijoiden liikkumista. Painopiste valoissa siirtyy illalla ajoväylältä kevyen liikenteen väylälle, jolloin jalankulkija automaattisesti valitsee hänelle turvallisen reitin ajoväylän sijaan. Tärkeät risteykset ja valaistut opasteet ovat korostettuina maisemassa.

Matkailua tukevat valaistustilanteet voidaan ohjelmoida etukäteen, ja yrittäjät voivat hyödyntää niitä toiminnassaan valtuuksien mukaisesti. Esimerkki ohjauksen käyttöliittymistä/sijainnista automatiikan avulla: lumen vaikutus valaistustasoon, kalenteri- ja aikatoiminnoilla katujen, teiden ja polkujen valaistus ja liiketunnistimilla, paikallinen toiminta

Yhtenäisen valaistustavan ja valon ominaisuudet: värilämpötila sama koko alueella, laatu (värintoisto) on mahdollisimman hyvä, valo on hallittua ja hallittavissa ja valaisimien optiikka kohteiden mukaisesti. Lisäksi kaikki valaistus suunnataan siten, ettei valoa suuntaudu horisonttitason yläpuolelle.

Valaistus on monipuolisesti ohjelmoitavissa, jolloin: valaistus on osa maisemallista kokonaisuutta, joka muuntuu kalenterin ja kellon mukaan. Kaikki valaistus, jota ei tarvita, sammutetaan tai säädetään ”hehkumaan”, valosaasteen määrä vähenee, energiankulutus vähenee.

ELÄMÄÄ MUUALLA

Aloitin tämän teoksen kokoamisen 2004. En ollut koskaan ollut residenssivieraana. Nyt osittain valtionpalkinnon innoittamana lähdin pohjoiseen. Mukana oli 17” putkimonitori, tietokone, kannettava, skanneri ja muuta tietokonesälää. Mukaan tuli 6–8 laatikollista papereita, kuvia ja dioja.

Ulkomaan kirjoitusjaksot olivat yleensä kuukauden pituisia ja kotimaan matkat saattoivat olla kolmekin kuukautta. Matkoillani sain keskittymisrauhan työlleni, vaikken ollut ihan varma mitä olen tekemässä. Vuosien saatossa mukana kannettavat konkreettiset materiaalit vähenivät, mutta tiedostomäärät lisääntyivät. Asuminen muualla vapautti mieleni. Sain rauhassa tuijottaa etäisyyteen ja arvioida menneitä. Sain apurahojakin tämän työn tekemiseen. Koskaan ei tullut mieleen, taikka olisi ollut suunnitelmissa, että tähän menee ainakin 16 vuotta. Arki oli tiivistä työskentelyä, johon ei hiljaisuus mahtunut. En olisi koskaan uskonut viihtyväni eri puolilla Eurooppaa, niin kuin viihdyin. Jokainen matka vei minua lähemmäs päämäärää.

Eläkkeelle siirryttyäni työmäärät vähenivät muutamassa vuodessa lähes nollaan. Kirjoittaminen sai lisää tilaa, mutta kodin arki sisälsi liikaa ärsykeitä kaikkeen muuhun, joten matkat jatkuivat.

Vuosien saatossa Koppelosta tuli ehkä tärkein paikka. Kemijärvi menetti asemansa siellä syntyneiden paikallisten suunnittelutöiden takia. Rooma oli ehdottomasti ulkomaan residensseistä paras, johtuen tietysti kaupungin ilmapiiristä. Näissä kahdessa luovuudelle oli tila ja mahdollisuus kukoistaa.

Tärkeää on käydä residenssissä usein. Ja pitkä oleskelu. Residenssipaikkojen sääntöjen sekä suosion takia, ei samaan paikkaan pääse aina kun haluaisi. Se on ymmärrettävää, mutta surullista. Minulle työskentelyn tuottavuus on turvallisuudessa, joka on tutusta ympäristöstä riippuvainen.

Lähes aina tullessani residenssiin ensimmäinen viikko menee asettumiseen ja tutustumiseen. Viimeinen viikko on aina poislähtöä. Mitä pidempi on väljakso, sitä enemmän saa tuotettua. Mitä tutumpi ympäristö, sen lyhyempiä ovat siirtymäajat.

Materiaalin koostamismatkoja residensseihin vuosien varrelta:

2004 Koppelo, Ivalo, 2007 Berliini, 2007 Kemijärvi, 2008 Kemijärvi, 2009 Kemijärvi, 2009 Islanti, 2009 Lofootit, Norja, 2010–2011 Koppelo, 2010 Kemijärvi 2014 Rooma, 2015 Koppelo, 2016 Rooma, 2018 Ateena, 2019 Koppelo, 2020 Koppelo.

Muita residenssimatkoja tuli myös tehtyä, mutta ne olivat tyypillisiä turistimatkoja. Niiden pituus oli muutamasta päivästä viikkoon.

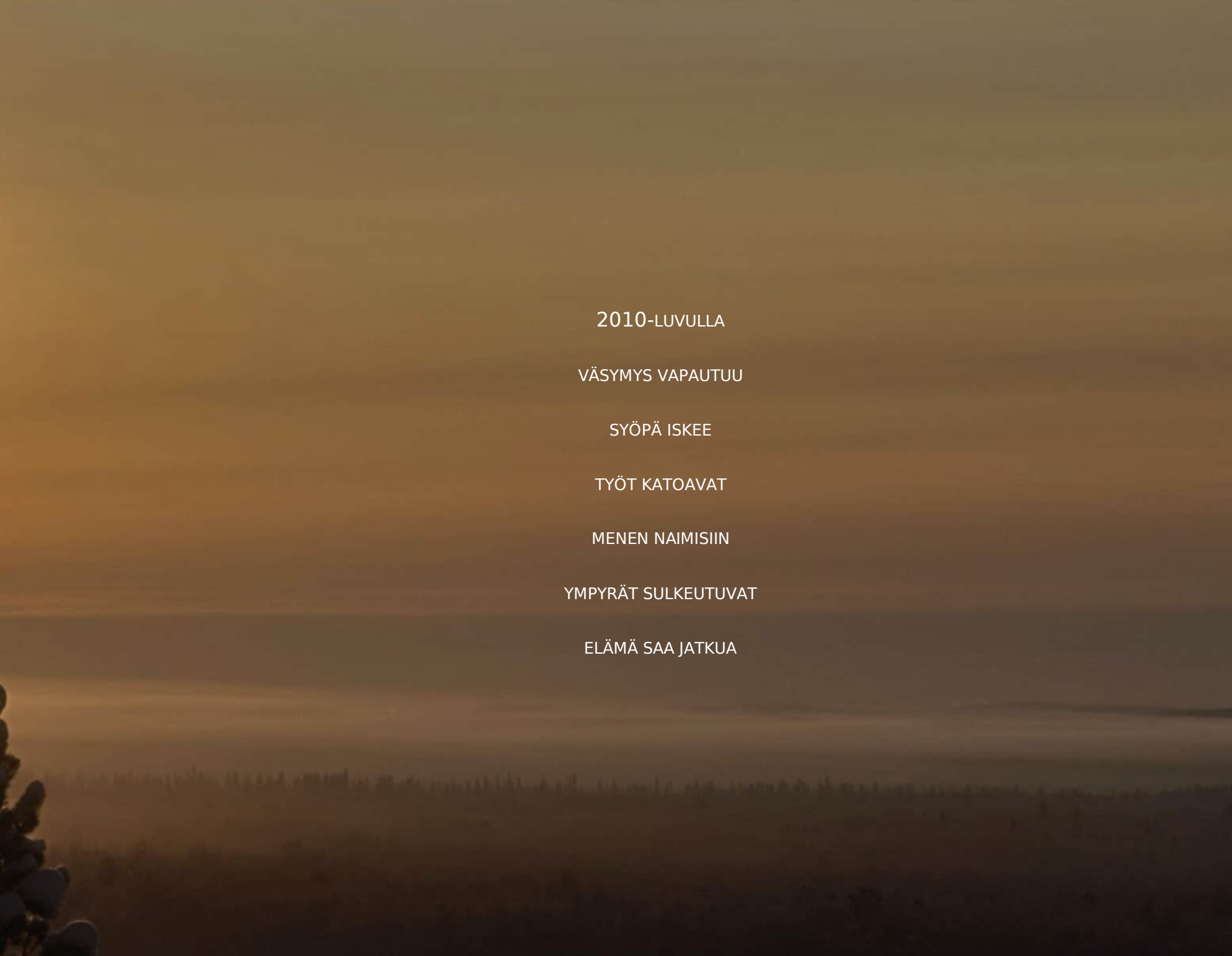

A photograph of a winter scene. The foreground and midground are filled with trees whose branches are heavily coated in a thick layer of white snow. The trees vary in height and density, creating a complex web of white lines against the sky. The sky is a clear, vibrant blue, occupying the upper half of the frame. In the lower background, a line of darker, evergreen trees is visible, also partially covered in snow. The overall atmosphere is cold and serene.

TYÖHISTORIAA

2010-LUVULLA

VÄSYMYS VAPAUTUU

SYÖPÄ ISKEE

TYÖT KATOAVAT

MENEN NAIMISIIN

YMPYRÄT SULKEUTUVAT

ELÄMÄ SAA JATKUA

TYÖT 2010–2019

Apurahat ja palkinnot

2011	5-vuotinen apuraha	Taiteenkeskustoimikunta
2010	1-vuotinen apuraha	Suomen Kulttuurirahasto
2016	½ taiteilijaeläke	Taiteen edistämiskeskus

Videoteokset

2014	Room #3	lyhytelokuva
------	---------	--------------

Sävellystyöt ja äänimaailma

2015	konehuone	teoksia 1976–2011	CD-kokoelma
------	-----------	-------------------	-------------

Tanssiteokset

2011	Ilmiliekeissä	Turku 2011, koreografi Marjo Kuusela	musiikki ja videototeutus
------	---------------	--------------------------------------	---------------------------

nopeat työt

2011	Vaeltava valomies	Forum Box, koreografi Ulla Koivisto	valosuunnittelu
	Saw the white buffalo dancing	koreografi Eva Lundqvist	video

Näyttämötyöt

2013	Toisen ääni	Espoon kaupunginteatteri	ohjaus Olka Horila	valo- ja videosuunnittelu
2016	Doala dolat heakkas	Giron Sámi Teáhter	ohjaus Laura Jäntti	valo- ja äänisuunnittelu
2017	CO ₂ lonialNATION	Giron Sámi Teáhter	ohjaus Pauliina Feodoroff	valosuunnittelu

Näyttelyvalaistus

2010	Säteilyn lumo	Tekniikanmuseo	videoeditointi
2013	Haltia	Suomen luontokeskus	näyttelyvalaistus
2017	PIRITALIA- näyttelykiertue	Markku Piri taidelasia ja maalauksia	valo- ja videosuunnittelu

2018	Vindhäxor - ett levande väsen	Dansmuseet, Tukholma	tila, AV- suunnittelu ja toteutus
2019	Pilgrim	Pirkko Mäkelä-Haapalinnan näyttely	valaistus Saana Volasen kanssa
nopeat työt			
2010	Olohuone	Suomen merimuseo	valaistussuunnittelu ja toteutus
	Metropoli ja meri	Tekniikanmuseo	videoeditointi
2011	Räpylän jälkiä	Päivälehdessä museon	äännet ja videototeutus
2012	VR 150 v.	VR	näyttelyvalaistus
2013	Asunnottomuusmessut - TAJU 2013	Hyvinkään taidemuseo	videototeutus
2014	Suuri seikkailu	Päivälehdessä museon	video ja äänimaailma
Konsultoinnit			
2013	Haltia	Suomen luontokeskus	näyttelyvalaistus
2016	Valaistuksen uusiminen	Hyvinkään taidemuseo	konsultointi
nopeat työt			
2011	Aittakurun alue	Pelkosenniemi	valaistuksen esisuunnitelma
2012	Merikortteli Galleria	Kuvataideakatemia	konsultointi
2014	Myymälä	Helsingin taidemuseo	valaistussuunnittelu
Kaupunkitilat			
2010	Voimalan julkisivu	Kemijärven kaukolämpö Oy	valaistussuunnittelu
	Valaistuskonsepti	Kemijärven kaupunki	valaistussuunnittelu
2012	Pirkan pylväs II	Lempäälän maisemapylväs	valosuunnittelu
2014	Luoston matkailualue	Sodankylän kunta	valaistusluonnos

EPILOGI: VALON VUOKSI

POLKU JATKUU, KUN TIE PÄÄTTYY

Onko kaikki jo koettu ja saavutettu? Siltä ainakin tuntuu.

Koko elämäni olen ottanut haasteita vastaan mielenkiinnolla ja pyrkinyt kehittämään taitojani.

Jokainen työ on ollut askel eteenpäin.

Koneet ovat kietoutuneet minuun ja minä olen kietoutunut koneisiin

Luovuuden eri muodot ovat toteutuneet

Ja ne koneet. Mitä olisinkaan ilman niitä

Onneksi ne tottelivat minua

Valo on ollut herkkä ja kunnioitettava kumppanini kaikki nämä vuodet

Olemme kulkeneet pitkän matkan yhdessä, ja nyt on jäähyväisten aika

Olen osuuteni tehnyt, joten on aika hyvästellä.

Eroamme hyvinä ystävinä. Suhteemme on ollut antoisaa

ja riemuisaa kaikkine aaltoliikkeineen.

Jään seuraamaan, etäältä sivusta, kuinka kehitys kehittyy.

Kuinka unelmat syntyvät ja toteutuvat harvakseen.

Uudet sukupolvet valtaavat hiekkalaatikot, ja vanhat väistyvät

päästän irti

Lee-filtterit, joita olen käyttänyt, joitain varmaan puuttuu, 1980-luvun alkupuolelta aina viime päiviin. Näitä ennen käytössä olivat Cinemoid filtterit, jotka ovat loppupuolella. Siirtymäaikaan käytin molempia.

Lisäksi oli käytössä Rosco filttäreitä jonkin verran.

